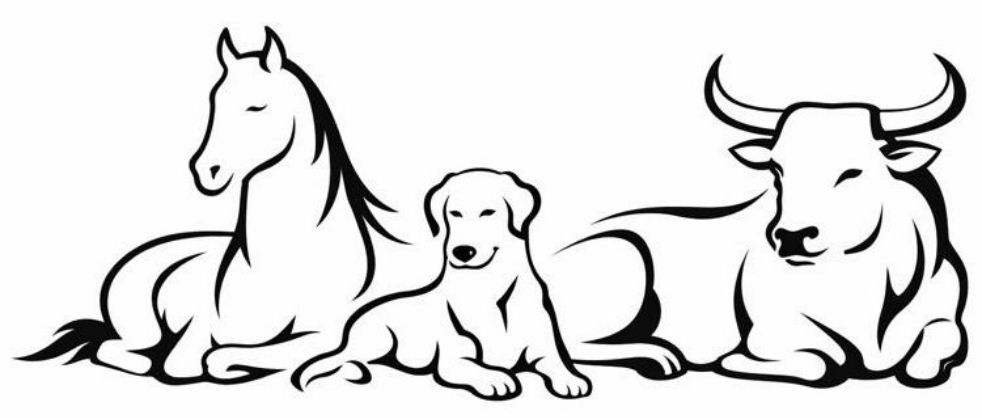

EIGEN SCHULD BIJ SCHADE DOOR DIEREN: EEN SYSTEMATISCHE RECHTSPRAAKANALYSE IN HET LICHT VAN ART. 6:179 BW

Door: Juno van Eck

Masterscriptie Burgerlijk Recht
13-04-2026
Radboud Universiteit Nijmegen
Begeleiders: mr. Jay Doerga & dr. Jim van Mourik
s1035710

Inhoud

1. Inleiding 3
   1.1 Introductie 3
   1.2 Probleemstelling 4
   1.3 Relevantie 4
      1.3.1 Wetenschappelijke relevantie 4
      1.3.2 Maatschappelijke relevantie 5
   1.4 Doelstelling 5
   1.5 Onderzoeksvraag en stappenplan 5
   1.6 Onderzoeksmethode 5
   1.7 Afbakening 8
2. Juridisch kader 9
   2.1 Art. 6:179 BW 9
      2.1.1 Achtergrond 9
      2.1.2 Vereisten 10
   2.2 Relatie met art. 6:101 BW 12
      2.2.1 Eigen schuld: toetsingskader 12
      2.2.2 De invloed van contractuele verhoudingen 13
      2.2.3 De speciale positie van jonge kinderen 14
   2.3 Synthese 15
3. Methodologische verantwoording 16
   3.1 Selectie van uitspraken 16
      3.1.1 Filters 16
      3.1.2 Zoektermen 17
      3.1.3 Uitdunnen van de zoekresultaten 18
      3.1.4 Inhoudscontrole 18
      3.1.5 Bijzondere gevallen 19
   3.2 Codering 21
      3.2.1 Uitgangspositie: de startlijst met variabelen 21
      3.2.2 Iteratief proces van coderen 23
         3.2.2.1 Wijzigingen na analyse van 15 uitspraken 23
         3.2.2.2 Wijzigingen na analyse van 30 uitspraken 24
         3.2.2.3 Wijzigingen na analyse van 45 uitspraken 24
      3.2.3 Finalisering van het codeboek 25
   3.3 Inhoudsanalyse 26
4. Resultaten en inhoudsanalyse 28

4.1 Algemene kenmerken van de uitspraken 28
4.2 Kenmerken van partijen 30
4.2.1 Kenmerken van de slachtoffers 30
4.2.2 Kenmerken van de aansprakelijke partijen 32
4.3 Feiten en omstandigheden relevant bij de causale verdeling 34
4.4 Feiten en omstandigheden relevant bij de billijkheidscorrectie 40
5. Conclusie 48
Literatuurlijst 51
Jurisprudentielijst 53
Toelichting bijlagen 54

1. Inleiding

1.1 Introductie

Dieren worden juridisch gezien gelijkgesteld aan zaken.[1] Maar heb jij ooit een trap gekregen van een tafel? Of ben je gebeten door een afstandsbediening? Hoogstwaarschijnlijk niet. Dat komt omdat dieren, anders dan zaken, altijd een zogenaamde “eigen energie” hebben. Het zijn levende wezens met behoeften en gevoelens. Interacties tussen mensen en dieren verlopen daardoor niet altijd zoals verwacht. Met andere woorden: dieren zijn onvoorspelbaar.

Omgang met een dier brengt dus inherent risico’s met zich mee. Jaarlijks worden er in Nederland duizenden mensen slachtoffer van een incident met een dier.[2] Waar slachtoffers zijn, is helaas in veel gevallen ook sprake van letsel. Maar naast letsel kan er uiteraard ook vermogensschade ontstaan door onvoorspelbaar gedrag van dieren. In beginsel is het op grond van art. 6:179 Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) de bezitter die aansprakelijk is voor alle schade die zijn of haar dier heeft aangericht. De wetgever gaat er namelijk vanuit dat degene die het dier voor zichzelf houdt het verhoogde risico dat daarmee gepaard gaat heeft aanvaard. Bovendien ligt het ook op de weg van de bezitter om maatregelen te nemen om dit risico zoveel mogelijk te beperken.[3]

Maar hoe zit het dan met derden die bewust de interactie met een dier opzoeken? Bijvoorbeeld een vrijwilliger in het dierenasiel of een ruiter die vrijwillig het paard van een ander berijdt. Hebben zij niet ook een bepaald verhoogd risico aanvaard? Als het slachtoffer mogelijk zelf iets valt toe te rekenen, komt het leerstuk van eigen schuld in beeld. Op grond van art. 6:101 BW kan de schade dan (gedeeltelijk) voor rekening van het slachtoffer blijven. In dit onderzoek zal met behulp van een systematische rechtspraakanalyse worden gekeken hoe rechters in de praktijk met dit leerstuk omgaan.

In het eerste hoofdstuk wordt het onderwerp geïntroduceerd, gevolgd door een bespreking van de probleemstelling, de relevantie en het doel van het onderzoek. Daarna worden de onderzoeksvraag en het stappenplan ter beantwoording van deze vraag geformuleerd. Ten slotte volgt een toelichting op de onderzoeksmethode en de afbakening.

Hoofdstuk twee zet de theoretische basis van risicoaansprakelijkheid voor dieren en de samenloop met eigen schuld uiteen. Aan de hand van de wetsgeschiedenis wordt ingegaan op de ratio van de bijbehorende wettelijke bepalingen.

In het derde hoofdstuk staat de verantwoording voor de gehanteerde onderzoeksmethode centraal. Nadat de selectie van de relevante uitspraken en de wijze van coderen zijn toegelicht, wordt behandeld hoe de inhoudsanalyse is uitgevoerd.

Hoofdstuk vier presenteert de resultaten van de systematische rechtspraakanalyse. Hierbij passeren verschillende omstandigheden de revue die rechters in de praktijk van belang achten bij de beoordeling van eigen schuld. Een diepgaande analyse van deze resultaten moet uitwijzen in hoeverre rechters de verschillende variabelen consistent toepassen en of er bepaalde patronen in de rechtspraak te ontdekken zijn.

---

[1] Art. 3:2a BW.
[2] Visser 2019.
[3] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 744 (M.v.A. II, onder 2).

De conclusie geeft ten slotte een korte samenvatting van de voorgaande hoofdstukken weer en formuleert het antwoord op de onderzoeksvraag.

1.2 Probleemstelling

Of, en zo ja, in hoeverre er sprake is van eigen schuld, wordt door de rechter beoordeeld aan de hand van alle omstandigheden van het geval.[4] Kolder constateert dat de rechtspraak over eigen schuld bij incidenten met dieren wisselend uitpakt voor slachtoffers.[5] Ook Hartlief stelt vast dat in de feitenrechtspraak uiteenlopend wordt geoordeeld wanneer eigen schuld van slachtoffers met letselschade een rol speelt. Daarbij benadrukt hij met name de verschillen in de toepassing van de billijkheidscorrectie.[6]

Dat uitspraken uiteenlopen, is tot op zekere hoogte verklaarbaar, omdat rechters bij de beoordeling van eigen schuld alle omstandigheden van het geval betrekken. Kleine verschillen in de concrete omstandigheden kunnen dan leiden tot een andere uitkomst. Maar het wordt problematisch wanneer uiteenlopende uitkomsten niet langer lijken te worden gerechtvaardigd door de verschillende feiten. Een dergelijk gebrek aan voorspelbaarheid tast de rechtszekerheid aan. Voor slachtoffers betekent dit onzekerheid over de eventuele vergoeding die zij kunnen verwachten. Voor de aansprakelijke partij of diens verzekeraar betekent dit onzekerheid over het financiële risico dat zij lopen. Daarnaast tast het ook de rechtsgelijkheid aan als in feitelijk vergelijkbare gevallen door rechters anders wordt geoordeeld.[7]

De onzekerheid voor slachtoffers is extra schrijnend, omdat er bij ongevallen met dieren vaak sprake is van (ernstig) letsel. Slachtoffers verkeren dan in een kwetsbare positie; het ongeval heeft een grote impact op hun leven, zowel fysiek, psychisch als financieel. De wederpartij is daarentegen vaak een verzekeraar met meer financiële middelen en juridische kennis. Slachtoffers hebben daardoor doorgaans een zwakkere onderhandelingspositie.

1.3 Relevantie

1.3.1 Wetenschappelijke relevantie

Onderzoek naar eigen schuld bij schade door dieren is wetenschappelijk relevant, omdat het meer inzicht biedt in de toepassing van art. 6:179 BW in combinatie met art. 6:101 BW. Deze bepalingen zijn al lang onderdeel van het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht en zijn beide uitvoerig besproken in de literatuur. Maar er is nog niet eerder systematisch onderzocht hoe eigen schuld binnen het specifieke kader van risicoaansprakelijkheid voor dieren door rechters in de praktijk wordt toegepast. Door middel van een systematische rechtspraakanalyse kunnen mogelijk patronen in de jurisprudentie worden geïdentificeerd, wat bijdraagt aan het doorgronden van de toepassing van beide artikelen. Hiermee ontstaat ook een beter beeld van de consistentie van de rechterlijke uitspraken op dit terrein. In de literatuur heerst de algemene veronderstelling dat die consistentie beperkt is.[8] Wellicht laat dit onderzoek een ander beeld zien, of bevestigt het juist de gedeelde opvatting in de literatuur. Omdat dit onderzoek empirisch van aard is, kunnen de resultaten mogelijk ook gebruikt worden als basis voor normatief onderzoek in de toekomst. Zo kunnen de bevindingen relevant zijn in een normatief onderzoek naar de wijze van risicoverdeling in situaties waarin het slachtoffer vrijwillig een bepaald risico accepteert. Of kan gedacht worden

[4] HR 25 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7010, r.o. 3.4 – 3.5 (*Bunink/Manege Nieuw Amstelland*).
[5] Kolder 2024b, p. 214. Zie ook Kolder 2018b; Kolder 2020; Kolder 2024a; Kolder 2024b.
[6] Hartlief 2024, p. 208.
[7] Hartlief 2024, p. 208.
[8] Kolder 2024b, p. 214; Hartlief 2024, p. 208; Barendrecht 1997, par. 1.

aan een onderzoek naar hoe risicoaansprakelijkheid zich verhoudt tot het toerekeningselement van art. 6:101 BW.

1.3.2 Maatschappelijke relevantie

De uitkomsten van dit onderzoek zijn maatschappelijk relevant, omdat het de voorspelbaarheid van de rechtspraak kan vergroten op het gebied van diergerelateerde ongevallen. Een overzicht van variabelen die rechters relevant achten, kan slachtoffers en andere betrokkenen helpen een meer realistische inschatting te maken van de te verwachten vergoeding. Daarnaast kan meer inzicht in relevante variabelen ook houvast bieden bij onderhandelingen tussen partijen voorafgaand aan een eventuele gerechtelijke procedure. Dit draagt bij aan de efficiëntie van de schadeafhandeling; zo zouden bijvoorbeeld meer zaken buitengerechtelijk (en dus vaak sneller en goedkoper) kunnen worden afgedaan.

1.4 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in hoe rechters omgaan met het leerstuk van eigen schuld bij diergerelateerde ongevallen. Met behulp van een systematische rechtspraakanalyse worden verschillende omstandigheden die rechters relevant achten bij het bepalen van de mate van eigen schuld in kaart gebracht. Daarnaast wordt beoogd potentiële verbanden of patronen in de jurisprudentie op dit gebied aan het licht te brengen. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan de rechtsontwikkeling op het vlak van art. 6:179 BW en art. 6:101 BW.

1.5 Onderzoeksvraag en stappenplan

De onderzoeksvraag luidt:

Welke feiten en omstandigheden achten de burgerlijke feitenrechters in zaken betreffende risicoaansprakelijkheid voor dieren (art. 6:179 BW) van belang voor het aannemen en de mate van eigen schuld (art. 6:101 BW) aan de zijde van het slachtoffer?

Deze vraag wordt beantwoord met behulp van de volgende stappen:

1. Juridisch kader
   Voordat de systematische rechtspraakanalyse start, wordt allereerst een theoretische basis gelegd. Zowel art. 6:179 BW als art. 6:101 BW worden daarbij uitvoerig behandeld.

2. Methodologische verantwoording
   Na het leggen van de theoretische basis volgt de verantwoording van de methode die is gebruikt voor de systematische rechtspraakanalyse. Daarbij wordt uitgebreid uiteengezet welke stappen zijn genomen om tot de onderzoeksresultaten te komen.

3. Resultaten en inhoudsanalyse
   Ten slotte wordt er stilgestaan bij de resultaten die voortkomen uit het toepassen van de beschreven methode. Daarbij wordt onderzocht of er bepaalde patronen of inconsistenties in die resultaten te ontdekken zijn.

1.6 Onderzoeksmethode

Dit onderzoek wordt uitgevoerd met behulp van een juridisch-dogmatische methode, aangevuld met een systematische rechtspraakanalyse. Hiermee wordt enerzijds het geldende recht

zorgvuldig bestudeerd en anderzijds inzicht verkregen in de manier waarop dit recht in de praktijk door feitenrechters wordt toegepast.[9]

Het leerstuk van eigen schuld is in het bijzonder gebaat bij kwantitatief onderzoek. Bij de afweging omtrent eigen schuld, en meer specifiek bij de billijkheidscorrectie, kunnen namelijk alle omstandigheden van het geval een rol spelen.[10] Er is sprake van een open norm, waardoor de uitkomst van een zaak sterk afhankelijk is van de feiten en omstandigheden van het geval. Een uitsluitend traditioneel juridisch-dogmatische methode geeft weliswaar inzicht in het normatieve kader, maar niet in de vraag welke variabelen in de feitenrechtspraak daadwerkelijk doorslaggevend zijn en in hoeverre die consistent worden toegepast.[11] Om deze reden leent dit onderzoek zich voor een kwalitatieve analyse van jurisprudentie in de vorm van een rechtspraakanalyse. Deze methode is geschikt om de impact van diverse variabelen in kaart te brengen.[12] Juist dat is van belang om meer grip te krijgen op de wijze waarop feitenrechters het leerstuk van eigen schuld toepassen.

Naast een systematische rechtspraakanalyse vindt ook een literatuuronderzoek plaats. Hoewel dit een relatief klein onderdeel van het onderzoek vormt, is het van groot belang voor het schetsen van het juridisch kader. Daarbij wordt gekeken naar de literatuur, de jurisprudentie en de parlementaire geschiedenis met betrekking tot art. 6:179 en 6:101 BW. Hiermee wordt een stevige theoretische basis gelegd voor de daaropvolgende systematische rechtspraakanalyse.[13]

Voortbouwend op de bestudeerde theorie wordt ter beantwoording van de hoofdvraag een systematische zoektocht op rechtspraak.nl uitgevoerd. Hoewel deze uitspraken vrij toegankelijk zijn, blijft het onderzoek noodgedwongen beperkt tot het relatief kleine deel van uitspraken dat daar wordt gepubliceerd.[14] Omdat dit onderzoek zich richt op de toepassing in de praktijk door feitenrechters, zal gefilterd worden op uitspraken van gerechtshoven en rechtbanken. Daarnaast wordt enkel gekeken naar civielrechtelijke uitspraken. Zo wordt voorkomen dat uitspraken naar voren komen waarin bijvoorbeeld eigen schuld in een strafzaak aan de orde is. Verder wordt er enkel gekeken naar uitspraken tussen 1 januari 1992 en 1 oktober 2025. De startdatum markeert de inwerkingtreding van Boek 6 van het huidige BW, waarin art. 6:179 BW is opgenomen. Op deze manier wordt zowel de oudere als de nieuwere rechtspraak in het onderzoek betrokken en zijn er genoeg uitspraken om van gewicht te zijn.

Om de relevante uitspraken te filteren, worden de volgende trefwoorden gebruikt: “6:179” in combinatie met “eigen schuld”, “6:101”, “billijkheidscorrectie”, “causale verdeling” of “vergoedingsplicht”. Daarnaast wordt gezocht op “6:181”, wederom in combinatie met “eigen schuld”, “6:101”, “billijkheidscorrectie”, “causale verdeling” of “vergoedingsplicht”. Maar om te voorkomen dat bij deze combinaties van zoektermen ook andere risicoaansprakelijkheden naar voren komen waarop art. 6:181 BW van toepassing is (zoals bij zaken of opstallen), zullen deze zoektermen ook worden aangevuld met “dier”, ““paard”” of “hond”. Daarmee wordt ook gefilterd op risicoaansprakelijkheid specifiek voor dieren, zonder dat daarbij de zoekterm “6:179” wordt gebruikt. Er is voor deze zoektermen getest met andere dieren, zoals “kat”, “koe”, “schaap”, “kip” en “ezel”, maar dit leverde geen zoekresultaten op.

---

[9] Zie over juridische dogmatiek in het algemeen: Smits 2016; Tjong Tjin Tai & Verbruggen 2022.
[10] Kolder 2023, par. 2; Wolters 2021, p. 48.
[11] Wolters 2021, p. 48.
[12] Wolters 2021, p. 50.
[13] Zie over het belang van deze theoretische basis: Verbruggen 2021, p. 11.
[14] ‘Jaarverslag Rechtspraak: 1.4 miljoen beslissingen in 2024’, rechtspraak.nl, 7 mei 2025.

De verschillende combinaties van zoektermen leveren een totaal aantal uitspraken op. Hier worden eerst alle dubbele tussenuit gehaald. Vervolgens worden de uitspraken die overblijven gescand op de inhoud. Door naar de inhoud van deze uitspraken te kijken, blijven alleen de uitspraken over die daadwerkelijk relevant zijn voor het onderzoek.

Na selectie van de relevante uitspraken worden deze ieder afzonderlijk geanalyseerd op omstandigheden die de rechter benoemt als relevant bij de beoordeling van eigen schuld. Eerst wordt een testgroep van 15 uitspraken gebruikt.[15] Deze uitspraken worden geanalyseerd op variabelen die naar verwachting een rol spelen bij de beoordeling van eigen schuld door de rechter. Het gaat hierbij om variabelen die ontleend zijn aan de literatuur of naar eigen verwachting (een deductieve aanpak).[16] Daarnaast worden wat algemene gegevens genoteerd uit praktische overwegingen.

Tijdens het analyseren van deze eerste testgroep zal de variabelenlijst worden aangevuld op basis van nieuwe variabelen die in de uitspraken terugkomen (een inductieve aanpak).[17] Enkele voorbeelden van variabelen zijn: de grond van aansprakelijkheid, het soort dier, de hoedanigheid van de partijen, de verzekeringsposities van partijen en het type schade.[18] Dit proces wordt telkens herhaald met meer uitspraken, totdat de variabelenlijst compleet is. Ten slotte worden alle uitspraken nog eenmaal opnieuw beoordeeld aan de hand van de definitieve variabelenlijst. Hierbij wordt ook nogmaals kritisch gekeken naar die variabelenlijst zelf; zijn bijvoorbeeld alle relevante variabelen opgenomen?[19] Er zal gebruik worden gemaakt van gesloten codeereenheden zoals ‘ja’/‘nee’/‘n.v.t.’ of bijvoorbeeld ‘hond’/‘paard’/‘stier’ (bij de variabele ‘dier’). Door deze manier van codificeren ontstaan er meetbare resultaten. Dit is een vorm van kwantitatief onderzoek om vast te stellen hoe vaak een bepaalde codeereenheid terugkomt.[20] Er wordt gebruikgemaakt van een codeboek. Hierin wordt vastgelegd welke variabelen worden onderscheiden, welke codes daarbij horen en aan welke voorwaarden een omstandigheid of feit uit de jurisprudentie moet voldoen om onder een bepaalde code te vallen.[21]

De verzamelde resultaten worden vervolgens nader vergeleken en geordend. Op deze manier worden eventuele patronen en/of inconsistenties zichtbaar.[22] Van elke losse variabele wordt een diagram gemaakt; dan is het makkelijk te zien of er opvallende uitschieters zijn in de resultaten.[23] Daaruit zou bijvoorbeeld kunnen blijken dat de verzekeringspositie van de aansprakelijke partij maar in een klein deel van de relevante uitspraken voorkomt. Daaruit zou je kunnen afleiden dat de verzekeringspositie geen grote rol speelt voor de rechter bij het bepalen van de mate van eigen schuld. Ook kan er bij enkele variabelen een onderverdeling plaatsvinden in zaken waarin wel en waarin geen percentage eigen schuld werd aangenomen. Zo kan er bijvoorbeeld onderzocht worden of er vaker eigen schuld wordt aangenomen als het slachtoffer in een bepaalde

[15] Voor deze testgroep is gebruikgemaakt van de bovenste 15 uitspraken, zie *Bijlage 3*. Deze uitspraken zijn chronologisch geordend, waardoor de testgroep uit de nieuwste uitspraken bestond.
[16] Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3.
[17] Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3.
[18] Kolder 2024b, p. 214.
[19] Mol 2024, par. 3.2.1.
[20] Mol 2024, par. 2.
[21] Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3; Mol 2024, par. 3.2.1.
[22] Verbruggen 2021, p. 11.
[23] Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3.

hoedanigheid met het dier in contact komt. Op deze manier worden verschillende variabelen tegen elkaar afgewogen en wordt er gekeken of hierin bepaalde patronen te ontdekken zijn.[24]

1.7 Afbakening

Om het onderzoek uitvoerbaar en overzichtelijk te houden, zijn verscheidene keuzes gemaakt. Allereerst komt andere problematiek die in de literatuur rond art. 6:179 BW speelt niet (uitgebreid) aan bod. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de discussie in de literatuur over het aansprakelijk stellen van medebezitters, net als de vraag wanneer een partij kan worden aangemerkt als bedrijfsmatige gebruiker in de zin van art. 6:181 BW.[25] Deze onderwerpen worden niet behandeld, omdat ze buiten de reikwijdte van dit onderzoek vallen. In verband met de omvang van dit onderzoek is ervoor gekozen om alleen te focussen op de samenloop tussen art. 6:179 BW en eigen schuld. Zo kan meer diepgang worden bereikt dan wanneer alle problematiek rondom art. 6:179 BW zou worden betrokken. Alle uitspraken waarin de discussie over eigen schuld van het slachtoffer centraal staat, worden dus meegenomen. Dit geldt ongeacht of de aansprakelijke partij de bezitter in de zin van art. 6:179 BW is of de bedrijfsmatig gebruiker als bedoeld in art. 6:181 BW.

Daarnaast is ervoor gekozen om ongevallen veroorzaakt door een (dood) dier op de weg niet mee te nemen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan losgebroken koeien die de weg op rennen, waardoor er een verkeersongeval ontstaat. Dergelijke ongevallen brengen weer geheel eigen problematiek mee, omdat er dan ook altijd sprake is van een verkeersongeval.[26] De knelpunten die daarbij optreden, gaan de omvang van dit onderzoek te buiten. Dit betekent overigens niet dat elk ongeval waarin een dier deelneemt aan het verkeer wordt uitgesloten. Denk aan een ruiter die op het paard van een ander een buitenrit maakt. Het paard schrikt van een harde knal en de ruiter lijdt schade. De ruiter is een weggebruiker en wordt zelfs gekwalificeerd als bestuurder (art. 1 Reglement verkeersregels en verkeerstekens). Echter, de beoordeling van eigen schuld zal niet wezenlijk verschillen van de situatie waarin de ruiter op privéterrein had gereden. Dergelijke uitspraken kunnen daarom wel aan bod komen.

Ten slotte is ervoor gekozen om alleen te kijken naar de uitspraken van rechtbanken en gerechtshoven. Arresten van de Hoge Raad worden dus in de systematische rechtspraakanalyse buiten beschouwing gelaten. Deze keuze is gemaakt omdat de focus in dit onderzoek ligt op welke feiten en omstandigheden rechters relevant achten. Deze feiten en omstandigheden zullen uitgebreider aan bod komen als de rechter de gehele zaak inhoudelijk behandelt. Bij de Hoge Raad is dat niet het geval; daar wordt in principe enkel gekeken of het recht goed is toegepast. In deze arresten zal daarom doorgaans minder nadruk liggen op de concrete feiten en omstandigheden, terwijl dat voor het onderzoek juist relevant is. Om die reden worden alleen uitspraken van feitenrechters voor de systematische rechtspraakanalyse gebruikt. Wel worden belangrijke arresten met betrekking tot het onderwerp in het juridisch kader besproken.

[24] Wolters 2021, p. 51 en 59.
[25] Zie bijvoorbeeld: Kolder 2018b.
[26] Zie bijvoorbeeld: Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.5. (online, bijgewerkt 16 juni 2023); Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 7 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).

2. Juridisch kader

In dit hoofdstuk worden zowel de risicoaansprakelijkheid voor dieren (art. 6:179 BW) als het leerstuk van eigen schuld (art. 6:101 BW) behandeld. Allereerst wordt de achtergrond van art. 6:179 BW geschetst. Daarbij wordt kort ingegaan op de historische ontwikkeling van de bepaling, om vervolgens de ratio en doelen van de wetgever te bespreken. Hiermee wordt inzicht geboden in de redenen waarom voor deze vorm van aansprakelijkheid is gekozen. Bovendien draagt dit bij aan een beter begrip van de wijze waarop rechters art. 6:179 BW uitleggen en toepassen. Deze kennis zal ook van pas komen bij de later volgende rechtspraakanalyse. Daarnaast worden de vereisten voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW besproken, zodat duidelijk wordt welke situaties wel, of juist niet, binnen het toepassingsbereik van deze bepaling vallen.

Na de bespreking van art. 6:179 BW zal de koppeling met art. 6:101 BW worden gemaakt. Daarbij is telkens specifieke aandacht voor het leerstuk van eigen schuld binnen de context van risicoaansprakelijkheid voor dieren. Eerst wordt het toetsingskader van eigen schuld uiteengezet, aangezien dit ook een centrale rol zal spelen in de rechtspraakanalyse. Vervolgens wordt aandacht besteed aan twee onderwerpen die de aansprakelijkheid en toepassing van eigen schuld kunnen beïnvloeden: contractuele verhoudingen en de bijzondere positie van jonge kinderen als slachtoffers. Ter afsluiting van dit hoofdstuk zal in de synthese het onvoorspelbare karakter van de toepassing van art. 6:101 BW worden toegelicht.

2.1 Art. 6:179 BW

2.1.1 Achtergrond

Risicoaansprakelijkheid voor dieren is geen nieuw fenomeen. Zelfs in het Romeinse recht bestonden al regels omtrent de aansprakelijkheid van de eigenaar voor het geval zijn dier schade veroorzaakt. In de meer recente geschiedenis vindt art. 6:179 BW zijn oorsprong in de Code civil. Art. 1385 Code civil is bijna letterlijk overgenomen in art. 1404 van het oude Burgerlijk Wetboek (hierna: OBW). Deze bepaling wordt dan weer gezien als de directe voorloper van het huidige art. 6:179 BW.[27]

Inhoudelijk is de regeling door de jaren heen niet veel veranderd. Wel werd in art. 1404 OBW de eigenaar als aansprakelijke partij aangewezen, terwijl dat tegenwoordig in art. 6:179 BW de bezitter is.[28] Deze wijziging sluit aan bij het doel van de wetgever om het voor slachtoffers eenvoudig te maken de aansprakelijke partij te identificeren. In veel gevallen zal de bezitter samenvallen met de eigenaar. Houdt iemand een dier voor zichzelf zonder eigenaar te zijn, dan zal het vanuit het perspectief van het slachtoffer doorgaans lijken alsof er wel sprake is van eigendom. Door de bezitter als aansprakelijke partij aan te merken, leveren dergelijke situaties voor het slachtoffer geen verwarring meer op (in tegenstelling tot de regeling van art. 1404 OBW).[29]

Daarnaast heeft de interpretatie van de oude bepaling door de Hoge Raad een opvallende ontwikkeling doorgemaakt. Ondanks kritiek in de literatuur hield de Hoge Raad vanaf 1915 vast aan schuld als grondslag voor aansprakelijkheid. Daarmee zou de eigenaar van het dier niet aansprakelijk zijn als hij kon aantonen dat hem geen schuld trof. In de loop der tijd heeft de Hoge Raad deze benadering weer laten varen. Met het *Stierkalf-arrest* in 1980 werd de terugkeer naar

[27] Bauw 2015, par. 60.
[28] Asser/Sieburgh 6-IV 2023/248.
[29] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 3).

risicoaansprakelijkheid definitief.[30] Vooruitlopend op de invoering van het nieuwe BW kwam de Hoge Raad daarin expliciet terug op de uitleg van art. 1404 OBW als schuldaansprakelijkheid.[31]

Het huidige art. 6:179 BW is in 1992 in werking getreden als onderdeel van het nieuwe BW.[32] Het artikel bepaalt dat de bezitter van een dier aansprakelijk is voor de schade die het dier aanricht, tenzij aansprakelijkheid zou hebben ontbroken indien hij de gedraging van het dier in zijn macht had gehad. De wetgever stelt dat de grondslag voor deze risicoaansprakelijkheid is gelegen in het gevaar dat de eigen energie van een dier met zich meebrengt, omdat daarin een onberekenbaar element ligt besloten.[33] De bezitter brengt daarmee voor anderen een gevaar tot leven, terwijl hij zelf het genot, economische nut of een ander voordeel van het dier geniet. Verwezenlijkt het risico dat in de eigen energie van het dier besloten ligt zich, dan is de bezitter daarom jegens derden aansprakelijk. Door enkel het bezit van een dier ontstaat al een verhoogd risico; de bezitter wordt geacht dit risico impliciet te hebben aanvaard.[34]

In deze onderbouwing van de wetgever komt het profijtbeginsel tot uitdrukking: wie profijt heeft, dient ook het nadeel te dragen. De bezitter is daarmee de aangewezen persoon om de schade van het slachtoffer te vergoeden of zich tegen het risico dat de schade zich verwezenlijkt te verzekeren. Idealiter stimuleert dit de bezitter bovendien om zoveel mogelijk preventieve maatregelen te nemen ter beperking van de risico's die ontstaan als gevolg van de eigen energie van het dier.[35]

2.1.2 Vereisten

Art. 6:179 BW is relatief eenvoudig geformuleerd, waardoor de toepassing op het eerste gezicht wellicht weinig problematisch lijkt. Toch is het van belang om stil te staan bij de vereisten waaraan moet zijn voldaan om tot aansprakelijkheid te komen. Daarbij zullen ook een aantal situaties de revue passeren die om uiteenlopende redenen buiten het toepassingsbereik van deze bepaling vallen. Zo wordt inzichtelijk waarom bepaalde gevalstypen niet, en andere juist wel, in de rechtspraakanalyse terugkomen. Voor de rechtspraakanalyse zijn immers uitsluitend uitspraken geselecteerd waarin aansprakelijkheid wordt aangenomen.[36] Het oordeel van de rechter wordt hierin telkens gevolgd.

Om te beginnen is het voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW essentieel dat het schadeveroorzakende organisme als dier kan worden aangemerkt. Voor bacterie- en viruskweken geldt dat zij niet onder het begrip 'dier' worden geschaard.[37] Schade veroorzaakt door dergelijke micro-organismen valt daardoor buiten het toepassingsbereik van art. 6:179 BW. Op deze

[30] HR 7 maart 1980, ECLI:NL:HR:1980:AB7443 (*Stierkalf*).
[31] Bauw 2015, par. 60; Asser/Sieburgh 6-IV 2023/248.
[32] Beschikking van de Minister van Justitie van 22 november 1991 (*Stb.* 1991, 600).
[33] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 2); Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, kern (online, bijgewerkt 1 maart 2024); Asser/Sieburgh 6-IV 2023/248.
[34] Aantjes, in: *Handboek personenschade* 1072.4.1. (online, bijgewerkt 16 september 2019); Kolder 2018b, p. 361-362.
[35] Kolder 2018a, par. 2.4.
[36] Met uitzondering van: Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339 en Rb. Oost-Brabant 25 juni 2025, ECLI:NL:RBOBR:2025:3500. Zie 3.1.5 bijzondere gevallen.
[37] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 1); Asser/Sieburgh 6-IV 2023/249.

gevallen is in plaats daarvan de regeling voor gevaarlijke stoffen van art. 6:175 BW van toepassing.[38]

Daarnaast is art. 6:179 BW alleen van toepassing op dieren met een bezitter. Of sprake is van bezit wordt beoordeeld aan de hand van art. 3:107 BW.[39] Het kan dus zowel gaan om huisdieren en vee als om wilde dieren, mits er maar sprake is van bezit. Bij wilde dieren kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een tijger in een dierentuin.[40] Het artikel is daarentegen niet van toepassing op dieren die in het wild leven of huisdieren die in de loop der tijd zijn verwilderd en dus geen bezitter (meer) hebben.[41] Het toepassingsbereik van art. 6:179 BW wordt dus niet bepaald door de aard of gevaarlijkheid van het dier, maar uitsluitend door de vraag of sprake is van bezit.[42] Zo kan een 'wild' of gevaarlijk dier, zoals de eerder genoemde tijger, een bezitter hebben. Tegelijkertijd kan een doorgaans tam dier, zoals een konijn, ook in het wild leven zonder dat sprake is van bezit.

Overigens verdient in het kader van de toepassingssfeer van art. 6:179 BW kort aandacht dat in sommige gevallen niet de bezitter, maar de bedrijfsmatige gebruiker van een dier exclusief aansprakelijk is.[43] Als een dier wordt gebruikt in de uitoefening van een bedrijf, dan wordt op grond van art. 6:181 BW de aansprakelijkheid verlegd van de bezitter naar de bedrijfsmatige gebruiker.[44] In de literatuur is uitvoerig geschreven over de vraag wanneer precies sprake is van 'gebruik in de uitoefening van een bedrijf'. Een interessante discussie, maar voor het onderwerp van deze scriptie niet bijzonder relevant. Daarom wordt dit verder buiten beschouwing gelaten.[45]

Als sprake is van een dier met een bezitter, is vervolgens krachtens art. 6:179 BW vereist dat de schade door dat dier is veroorzaakt. Daarbij is het noodzakelijk dat de schade het gevolg is van een zelfstandige gedraging van het dier. Alleen dan kan worden gesproken van schade voortvloeiend uit de eigen energie van het dier en het onberekenbare element dat daarin ligt besloten. Als het dier enkel de instructies opvolgt van zijn begeleider (of berijder), is daarvan geen sprake.[46] Het dier wordt dan enkel als middel of instrument gebruikt om de wil van de begeleider uit te voeren. Hiervan was bijvoorbeeld sprake in het *Gedreven kuddekoe-arrest*.[47] In een dergelijk geval moet de aansprakelijkheid worden beoordeeld aan de hand van art. 6:162 BW.[48]

Voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW is dus steeds vereist dat de eigen energie van het dier een rol heeft gespeeld bij het ontstaan van de schade. Dit heeft ook tot gevolg dat zuivere besmettingsschade niet onder de risicoaansprakelijkheid voor dieren valt.[49] Kenmerkend op dit gebied is het *Zeug geel 113-arrest*.[50] Van zuivere besmettingsschade is sprake wanneer een dier een ziekte overdraagt zonder daarbij letsel te veroorzaken. In dat geval ontbreekt de zelfstandige

---

[38] Bauw 2015, par. 63.
[39] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 3).
[40] Bauw 2015, par. 62.
[41] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 1).
[42] Lankhorst, in: *T&C BW*, art. 6:179 BW, aant. 3 (online, bijgewerkt 1 september 2025).
[43] Kolder 2024b, p. 213.
[44] HR 1 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1475, r.o. 3.3 (*Loretta*); Kolder 2024b, p. 213; Kolder 2018b, p. 359.
[45] Zie hierover o.a. Kolder 2018b.
[46] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 2).
[47] HR 23 februari 1990, ECLI:NL:HR:1990:AD1041, r.o. 3.2-3.3 (*Gedreven kuddekoe*).
[48] Asser/Sieburgh 6-IV 2023/350; Aantjes, in: *Handboek personenschade* 1072.4.1. (online, bijgewerkt 16 september 2019); Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 3 (online, bijgewerkt 1 maart 2024); Bauw 2015, par. 65.
[49] Kolder 2024a, p. 84.
[50] HR 24 februari 1984, ECLI:NL:HR:1984:AG4766, *NJ* 1984/415, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Zeug geel 113, Bardoel/Swinkels, Besmet varken*).

gedraging van het dier, waardoor geen sprake is van schade die voortvloeit uit de eigen energie van het dier.[51] Juist het gevaar dat in die eigen energie besloten ligt, vormt de grondslag voor de risicoaansprakelijkheid van art. 6:179 BW.

Ten slotte is voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW van belang dat de zogenoemde tenzij-bepaling niet van toepassing is. Deze bepaling ziet op de hypothetische situatie waarin aansprakelijkheid krachtens art. 6:162 BW zou hebben ontbroken indien de bezitter of bedrijfsmatige gebruiker de schadeveroorzakende gedraging van het dier in zijn macht had gehad.[52] In de wetsgeschiedenis wordt als voorbeeld genoemd de hond die een inbreker bijt. Als de bezitter in die hypothetische situatie zelf opdracht tot dat handelen zou hebben gegeven, zou dit niet onrechtmatig zijn wegens noodweer(exces).[53] Een ander voorbeeld is overlast van dieren die als te dulden hinder wordt aangemerkt en daardoor niet onrechtmatig is in de zin van art. 6:162 BW.[54] In dergelijke gevallen kan het slachtoffer, ook wanneer er wél sprake is van een zelfstandige gedraging van het dier, de bezitter of bedrijfsmatige gebruiker niet met succes aansprakelijk stellen op grond van art. 6:179 BW.

2.2 Relatie met art. 6:101 BW

Is aan alle hiervoor besproken vereisten voldaan, dan staat de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW in beginsel vast. Dat betekent echter niet dat de aansprakelijke partij steeds gehouden is de volledige schade te vergoeden. Als er sprake is van eigen schuld in de zin van art. 6:101 BW, kan dit namelijk leiden tot een vermindering, of soms zelfs het geheel vervallen, van de vergoedingsplicht. De verdeling van die vergoedingsplicht bepaalt uiteindelijk in welke verhouding partijen aan de geleden schade dienen bij te dragen.

2.2.1 Eigen schuld: toetsingskader

Voor vermindering van de vergoedingsplicht op grond van eigen schuld moet sprake zijn van een aan de benadeelde toe te rekenen omstandigheid die heeft bijgedragen aan het ontstaan van de schade. Daarbij wordt beoordeeld of de benadeelde zich anders heeft gedragen dan in de gegeven omstandigheden van hem of haar kon worden verwacht, bijvoorbeeld door onvoorzichtig of gevaarlijk te handelen.[55] In het kader van art. 6:179 BW kan in dit verband bijvoorbeeld worden gedacht aan de situatie waarin het slachtoffer waarschuwingen of instructies van de bezitter van het dier heeft genegeerd. Is art. 6:101 BW van toepassing, dan wordt bij de vaststelling van het percentage eigen schuld een tweeledige beoordelingsmaatstaf gehanteerd.[56]

In de eerste plaats wordt de vergoedingsplicht verdeeld aan de hand van de zogenoemde causale verdeling. Daarbij staat centraal in welke mate de aan ieder toe te rekenen omstandigheden hebben bijgedragen aan het ontstaan van de schade.[57] In de rechtspraak wordt in dit verband bijvoorbeeld regelmatig aangenomen dat ruiters die er vrijwillig voor kiezen een paard te berijden

---

[51] HR 24 februari 1984, ECLI:NL:HR:1984:AG4766, r.o. 3.2-3.3, *NJ* 1984/415, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Zeug geel 113, Bardoel/Swinkels, Besmet varken*); Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 4 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).
[52] Asser/Sieburgh 6-IV 2023/252.
[53] Reehuis & Slob (red.), *Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Boek 6* 1990, p. 1378 (M.v.A. II Inv., onder 5 c).
[54] HR 28 april 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1717, r.o. 3.4, *NJ* 1995/513 (*Bijenspat I*); Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 5 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).
[55] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 350 (T.M.); Lindenbergh, in: *T&C BW*, art. 6:101 BW, aant. 3b (online, bijgewerkt 1 september 2025).
[56] Kolder 2023, par. 2; Keirse & Jongeneel 2013/113.
[57] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 4); Kolder 2023, par 2; Keirse & Jongeneel 2013/113.

voor 50% hebben bijgedragen aan het ontstaan van de schade.[58] Een ander voorbeeld uit de rechtspraak is het arrest *Kortekaas/Bethlehem*, waarin de Hoge Raad oordeelde dat het onaangelijnd laten lopen van de eigen hond als omstandigheid aan de zijde van het slachtoffer kan worden meegewogen.[59]

Nadat de causale verdeling is vastgesteld, kan deze in de tweede plaats worden gecorrigeerd indien de billijkheid dat eist. Bij deze billijkheidscorrectie wordt gekeken naar de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten en overige omstandigheden van het geval.[60] Bij "overige omstandigheden" kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de ernst van het letsel, de mate van verwijtbaarheid en de verzekeringsposities over en weer.[61] Bij het wel of niet toepassen van een billijkheidscorrectie kan ook de aard van de aansprakelijkheid een rol spelen.[62] Specifiek met betrekking tot art. 6:179 BW geldt daarbij dat deze bepaling een risicoaansprakelijkheid is. Dit pleit in beginsel eerder voor toepassing van een billijkheidscorrectie dan een vorm van schuldaansprakelijkheid.[63]

Met betrekking tot de verhouding tussen beide stappen geldt dat de billijkheidscorrectie niet slechts in zeer uitzonderlijke gevallen "corrigeert". De billijkheidscorrectie is een volwaardige tweede stap in het beoordelingskader van art. 6:101 BW. Kolder spreekt daarom liever van een "billijkheidstoets".[64] Daarmee bestaat een wezenlijk verschil met wetsbepalingen waarin de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid geldt. In die gevallen vindt namelijk alleen een correctie plaats indien anders sprake zou zijn van onaanvaardbare gevolgen. Dat begrip 'onaanvaardbaar' ontbreekt in art. 6:101 BW.[65]

2.2.2 De invloed van contractuele verhoudingen

Ook als aan alle vereisten van art. 6:179 BW is voldaan, is het van belang om te onthouden dat deze bepaling geen exclusieve werking heeft. Een tussen de bezitter (of bedrijfsmatig gebruiker) en het slachtoffer bestaande contractuele verhouding kan daarom invloed hebben op de risicoaansprakelijkheid voor dieren.[66] Het enkele feit dat tussen partijen een overeenkomst is gesloten, brengt echter niet zonder meer mee dat art. 6:179 BW buiten toepassing blijft. Telkens moet aan de hand van de inhoud en strekking van de overeenkomst worden beoordeeld welke rechtsgevolgen daaruit voortvloeien.[67] Denkbaar is bijvoorbeeld een lesovereenkomst tussen een

[58] Kolder 2024b p. 214; Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.6.2 (online, bijgewerkt 16 juni 2023); Zie bijvoorbeeld: Hof 's-Gravenhage 16 mei 2007, ECLI:NL:GHSGR:2007:824, r.o. 5 in combinatie met HR 31 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD7479 (*Manege Nieuw Amstelland II*).
[59] HR 24 januari 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZC0483, r.o. 3.6, *NJ* 1992/302 (*Kortekaas/Bethlehem*).
[60] Keirse & Jongeneel 2013/120.
[61] Keirse & Jongeneel 2013/122, 128, 131.
[62] Kolder 2023, par. 2; Keirse & Jongeneel 2013/123-124.
[63] Keirse & Jongeneel 2013/124; Van der Kooij 2019, par. 4.5.3.
[64] Kolder 2023, par 2. Zie in het bijzonder voetnoot 7 van deze bron.
[65] Keirse & Jongeneel 2013/117-118.
[66] Aantjes, in: *Handboek personenschade* 1072.4.2. (online, bijgewerkt 16 september 2019).
[67] HR 27 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1335, r.o. 3.6 (*Donkers/Scholten*); Asser/Sieburgh 6-IV 2023/248; Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.6.1. (online, bijgewerkt 16 juni 2023).

manege en een ruiter. Hieruit kan volgen dat de ruiter het risico op onberekenbaar gedrag van paarden (deels) heeft aanvaard.[68]

Hoewel een contractuele verhouding er ook toe kan leiden dat art. 6:179 BW geheel buiten toepassing blijft, lijken overeenkomsten in de praktijk regelmatig invloed te hebben op de verdeling van de vergoedingsplicht via art. 6:101 BW. Als tussen de bezitter en het slachtoffer een overeenkomst is gesloten die de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW niet uitsluit, dan kan de strekking of inhoud van de overeenkomst dus alsnog van invloed zijn op het percentage eigen schuld. De rechtsverhouding tussen partijen is daarbij een van de omstandigheden die, in samenhang met de overige omstandigheden van het geval, wordt betrokken bij de beoordeling of en in welke mate sprake is van eigen schuld.[69]

2.2.3 De speciale positie van jonge kinderen

Slachtoffers jonger dan 14 jaar nemen binnen het aansprakelijkheidsrecht een bijzondere positie in. Van deze groep kan niet worden verwacht dat zij de risico's van hun handelen volledig overzien, althans niet in dezelfde mate als volwassenen. In het arrest *Vrieling/Ruröde* oordeelde de Hoge Raad daarom dat de billijkheid in beginsel eist dat de volledige schade voor rekening moet komen van degene die door onzorgvuldig handelen het gevaar jegens een jong kind in het leven heeft geroepen.[70] Dit uitgangspunt geldt ook bij interacties tussen jonge kinderen en dieren: op die leeftijd zijn kinderen doorgaans onvoldoende bewust van de gevaren die aan omgang met een dier verbonden zijn. Dit heeft tot gevolg dat de bezitter van een schadeveroorzakend dier in beginsel geen succesvol beroep kan doen op eigen schuld van het slachtoffer wanneer het een kind jonger dan 14 jaar betreft.[71]

De enige uitzondering op deze regel doet zich voor als er sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid, maar daarvan zal bij jongere kinderen in de praktijk niet snel sprake zijn.[72] In het algemeen is het daarom niet van belang of het kind daadwerkelijk een aandeel heeft gehad in het ontstaan van de schade; de billijkheid eist namelijk dat dit, gelet op de leeftijd van het slachtoffer, niet aan hem of haar kan worden toegerekend.[73] Bovendien blijkt uit het *Boon/Prenger-arrest* dat de fouten van ouders ook niet aan hun kind kunnen worden toegerekend.[74]

Illustratief voor dit leerstuk zijn twee uitspraken over een zevenjarig meisje dat letsel opliep door een val tijdens een paardrijles. De rechtbank oordeelde dat er sprake was van eigen schuld aan de zijde van het slachtoffer, omdat zij had deelgenomen aan de rijles, dan wel omdat haar ouders daartoe een overeenkomst hadden gesloten.[75] In hoger beroep werd dit oordeel van de rechtbank (gedeeltelijk) vernietigd. Het gerechtshof oordeelde dat, in verband met de leeftijd van het

---

[68] Zie bijvoorbeeld: Hof 's-Gravenhage 16 mei 2007, ECLI:NL:GHSGR:2007:824, r.o. 3 in combinatie met HR 31 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD7479 (*Manege Nieuw Amstelland II*); Aantjes, in: *Handboek personenschade* 1072.4.2. (online, bijgewerkt 16 september 2019).
[69] Kolder 2024b, p. 214; Kolder 2023, par. 2; Keirse & Jongeneel 2013/230; Hof Arnhem-Leeuwarden 15 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5670, r.o. 3.8 (*Paardrijles*); HR 25 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7010, r.o. 3.4-3.5 (*Bunink/Manege Nieuw Amstelland*).
[70] HR 8 december 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC0663, r.o. 5.2, *NJ* 1990/778, m.nt. C.J.H. Brunner (*Vrieling/Ruröde, Lars Ruröde*).
[71] Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.2.; Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 7 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).
[72] HR 31 mei 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0253, r.o. 3.3-3.4, *NJ* 1991/721, m.nt. C.J.H. Brunner (*De Backer/Van Uitregt, Marbeth van Uitregt*).
[73] Lavrijssen 2025, p. 15.
[74] HR 31 mei 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC8927, r.o. 3 (*Boon/Prenger*).
[75] Rb. Overijssel 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:3261, r.o. 4.9.

slachtoffer, geen sprake was van eigen schuld. Dit standpunt werd in hoger beroep overigens ook al door de aansprakelijke partij ingenomen. Als gevolg daarvan kreeg het slachtoffer haar volledige schade vergoed, in tegenstelling tot de 60% die in eerste aanleg was toegekend. [76]

2.3 Synthese

Met betrekking tot de samenloop tussen art. 6:179 en 6:101 BW blijkt uit het voorgaande in ieder geval dat, indien eigen schuld wordt aangenomen, de kaarten voor partijen heel anders geschud kunnen zijn. Dat terwijl de tweeledige beoordelingsmaatstaf, bestaande uit een causale verdeling en een billijkheidscorrectie, in de praktijk weinig houvast biedt.[77] Alsof het leerstuk daarmee nog niet complex genoeg is, kan ook de contractuele verhouding tussen partijen nog van invloed zijn.[78]

Is er sprake van een jong slachtoffer, dan lijkt de uitkomst wat beter voorspelbaar: in beginsel leidt de billijkheid dan tot het oordeel dat er geen vermindering van de vergoedingsplicht plaatsvindt.[79] Gaat het echter om een slachtoffer van 14 of ouder, dan maakt de open en casuïstische aard van art. 6:101 BW de uitspraken moeilijk voorspelbaar. Dit geldt in het bijzonder voor de billijkheidscorrectie, waarbij alle omstandigheden van het geval een rol kunnen spelen.[80]

In de literatuur worden wel enkele omstandigheden genoemd die vaker invloed lijken te hebben, zoals de aard van de aansprakelijkheid of de verzekeringsposities van partijen.[81] Hoe vaak dergelijke omstandigheden daadwerkelijk worden meegewogen, hoe consistent rechters daarin zijn en welk gewicht aan elk van deze omstandigheden wordt toegekend, blijft echter onduidelijk.

De rechtsonzekerheid die daarmee gepaard gaat, is dan ook de aanleiding voor onderhavig onderzoek. Door middel van een systematische rechtspraakanalyse onderzoek ik welke feiten en omstandigheden feitenrechters in de praktijk daadwerkelijk in hun beoordeling betrekken. In het volgende hoofdstuk wordt stap voor stap toegelicht hoe deze rechtspraakanalyse is uitgevoerd en welke keuzes daarbij gaandeweg zijn gemaakt.

[76] Hof Arnhem-Leeuwarden 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5304, r.o. 2.8-2.9.
[77] Kolder 2023, par. 2.
[78] Aantjes, in: *Handboek personenschade* 1072.4.2. (online, bijgewerkt 16 september 2019).
[79] Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.2.; Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 7 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).
[80] Hartlief 2024, p. 208; Keirse & Jongeneel 2013/133.
[81] Kolder 2023, par. 2.

3. Methodologische verantwoording

3.1 Selectie van uitspraken

Om een rechtspraakanalyse uit te kunnen voeren, moet eerst een selectie plaatsvinden van uitspraken die relevant zijn om te analyseren. Het is immers belangrijk dat de uitspraken daadwerkelijk bijdragen aan beantwoording van de onderzoeksvraag. Als bron voor het vinden van de jurisprudentie is gekozen voor rechtspraak.nl. Dit is de officiële database voor uitspraken van Nederlandse rechters en daarom de meest directe en openbaar toegankelijke bron. Een belangrijke kanttekening bij het gebruik van rechtspraak.nl is dat slechts een zeer beperkt aantal van de genomen beslissingen daadwerkelijk wordt gepubliceerd.[82]

Zonder toegang tot niet-gepubliceerde uitspraken is het helaas onmogelijk vast te stellen of de gepubliceerde uitspraken representatief zijn voor alle uitspraken. Wel zullen uitspraken die een 'jurisprudentie vormend karakter' hebben vaker worden gepubliceerd.[83] Het is daarom goed denkbaar dat zaken waarin het beroep op art. 6:101 BW kansloos of slecht gemotiveerd is, niet of althans minder vaak worden gepubliceerd. Hierdoor kan mogelijk een vertekend beeld ontstaan van het percentage zaken waarin een beroep op eigen schuld slaagt.

De enige manier om dit probleem te ondervangen, is door niet-gepubliceerde uitspraken te betrekken in de rechtspraakanalyse.[84] Gelet op de omvang en looptijd van dit onderzoek is dat echter niet haalbaar. Bovendien is het vaststellen van hoe vaak een beroep op eigen schuld succesvol is niet het doel van dit onderzoek. Verder is er geen andere concrete aanleiding om te veronderstellen dat er wezenlijke verschillen bestaan tussen wel of niet gepubliceerde uitspraken op het gebied van eigen schuld bij diergerelateerde ongevallen. De verwachting is daarom dat het slechts gebruiken van gepubliceerde uitspraken geen wezenlijke belemmering zal vormen voor beantwoording van de hoofdvraag.

In deze paragraaf wordt verder uiteengezet hoe de selectie van de relevante uitspraken op rechtspraak.nl is uitgevoerd. Daarbij zal achtereenvolgens worden ingegaan op de gebruikte filters, de gebruikte zoektermen, het uitdunnen van de zoekresultaten, de inhoudscontrole en de bijzondere gevallen (3.1.5).[85]

3.1.1 Filters

Tijdens het verzamelen van de uitspraken is telkens gebruikgemaakt van dezelfde filters. Rechtspraak.nl geeft standaard de optie om te filteren op de volgende onderdelen: "uitspraak/conclusie", "rechtsgebieden", "instanties", "bijzondere kenmerken", "datum uitspraak" en "datum publicatie". Van welke filters gebruik is gemaakt en waarom hiervoor is gekozen, zal nu verder worden toegelicht.

Ten eerste blijkt uit de onderzoeksvraag (en de afbakening) dat dit onderzoek zich beperkt tot de toepassing in de praktijk door feitenrechters. Daarom is ervoor gekozen om te filteren op instantie. Er zullen alleen uitspraken van rechtbanken en gerechtshoven opkomen. Arresten van de Hoge Raad worden daarmee uitgesloten. Hieraan gerelateerd zal ook gefilterd worden op uitspraken. Hierdoor vallen de conclusies buiten de zoekopdracht.

---

[82] 'Jaarverslag Rechtspraak: 1.4 miljoen beslissingen in 2024', rechtspraak.nl, 7 mei 2025.
[83] Art. 5, aanhef en onder 5, Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl.
[84] Wolters 2021, p. 52.
[85] Zie over het belang van het uiteenzetten van de zoekstrategie: Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3.

Ten tweede richt dit onderzoek zich op gevallen van eigen schuld (art. 6:101 BW) in situaties waarin sprake is van risicoaansprakelijkheid voor dieren (art. 6:179 BW). Het gaat daarmee om een puur civielrechtelijk leerstuk. Er zal daarom gefilterd worden op rechtsgebied. Door te filteren op enkel civielrechtelijke uitspraken zullen uitspraken die vallen onder andere rechtsgebieden (bestuursrecht, internationaal publiekrecht en strafrecht) geen onderdeel vormen van de zoekresultaten.

Ten derde wordt gefilterd op de datum van de uitspraak. Er is gekozen voor een periode lopende van inwerkingtreding van Boek 6 van het huidige BW tot de start van dit onderzoek. Concreet betekent dit dat er gefilterd wordt op uitspraken tussen 1 januari 1992 en 1 oktober 2025. Omdat zowel art. 6:179 BW als art. 6:101 BW voor het eerst geïntroduceerd zijn bij inwerkingtreding van Boek 6, worden daarmee alle uitspraken sinds oorsprong van de artikelen meegenomen. Daarmee zijn er zoveel mogelijk uitspraken betrokken om van gewicht te zijn voor dit onderzoek.

Ten slotte betekent dit dat er geen gebruik is gemaakt van de filters “datum publicatie” en “bijzondere kenmerken”. De datum van publicatie heeft op geen enkele wijze invloed op de vraag of de uitspraak wel of niet relevant is voor het onderzoek. Daarom is geen gebruikgemaakt van deze filtermogelijkheid. Er is ook niet gefilterd op bijzondere kenmerken. Dit geeft namelijk veel verschillende filtermogelijkheden, waarbij op voorhand niet voor elke filter kan worden vastgesteld of deze wel of geen relevante uitspraak oplevert. Bovendien zal het weinig verschil maken qua aantal uitspraken. De enkele irrelevante uitspraken die er wel doorheen glippen, kunnen er later bij de inhoudscontrole nog uitgehaald worden. Dan zal duidelijker zijn of de uitspraak daadwerkelijk waardevol voor het onderzoek is of niet.

3.1.2 Zoektermen

Om de relevante uitspraken te filteren, zijn de volgende trefwoorden gebruikt: “6:179” in combinatie met “eigen schuld”, “6:101”, “billijkheidscorrectie”, “causale verdeling” of “vergoedingsplicht”. Er is gezocht op “6:179”, omdat dit artikel de grondslag vormt voor het aannemen van de risicoaansprakelijkheid voor dieren. Echter, wil je enkel de zaken eruit filteren waarin ook het leerstuk van eigen schuld behandeld wordt. Daarom wordt “6:179” telkens gebruikt in combinatie met een zoekterm die specifiek naar het eigen-schuldleerstuk verwijst. Daarbij is gekozen voor het wetsartikel “6:101” (BW), maar ook voor termen die letterlijk terugkomen in de wettekst (“vergoedingsplicht”) of termen die in de literatuur veelvuldig worden gebruikt (“eigen schuld”, “billijkheidscorrectie”, “causale verdeling”).[86]

Om er zeker van te zijn dat zaken waarin de bedrijfsmatige gebruiker van het dier aansprakelijk wordt geacht ook opkomen, is er daarnaast gezocht op “6:181”. Dit gebeurde wederom in combinatie met de termen “eigen schuld”, “6:101”, “billijkheidscorrectie”, “causale verdeling” of “vergoedingsplicht”. Om te voorkomen dat bij deze combinaties van zoektermen ook andere risicoaansprakelijkheden opkomen waarop art. 6:181 BW van toepassing is (zoals bij zaken of opstallen), zijn de zoekcombinaties ook nog aangevuld met “dier”, ““paard”” of “hond”. Op deze manier is ook specifiek gefilterd op risicoaansprakelijkheid voor dieren, zonder gebruik van de zoekterm “6:179”. Naast de algemene term “dier” is ook gekozen voor de termen ““paard”” en “hond”, omdat hierbij de meeste zoekresultaten opkwamen. Er is getest met andere dieren, zoals “kat”, “koe”, “schaap”, “kip” en “ezel”, maar dit leverde geen zoekresultaten op.

Bij de zoekterm “paard” is ervoor gekozen om gebruik te maken van dubbele aanhalingstekens. Hiermee wordt enkel gezocht op het woord tussen de dubbele aanhalingstekens, zoals dit

[86] Zie bijvoorbeeld Kolder 2023; Woudenberg 2020.

letterlijk voorkomt. Andere vervoegingen of samenstellingen, zoals “paarden” of “paardenmarkt”, komen dan niet voor in de zoekresultaten. Deze keuze is gemaakt omdat bij het gebruik van de zoekterm “paard” zonder dubbele aanhalingstekens al snel bleek dat daarmee veel irrelevante uitspraken opkwamen. Dit kwam omdat ook de resultaten met het woord “paar” meegezocht werden. Om dit te voorkomen is gebruikgemaakt van de dubbele aanhalingstekens. Bij de andere zoektermen werden geen problemen ondervonden en is daarom besloten om geen gebruik te maken van dubbele aanhalingstekens.

3.1.3 Uitdunnen van de zoekresultaten

Met alle zoekcombinaties samen kwamen er in totaal 407 uitspraken op. Alleen bevonden zich daaronder nog dubbele uitspraken, dus dezelfde uitspraken die bij verschillende combinaties van zoektermen naar voren kwamen. Omdat eenzelfde uitspraak maar één keer geanalyseerd hoeft te worden, zijn deze dubbele uitspraken eruit gehaald.

Allereerst zijn alle ECLI-nummers van de uitspraken die voortkwamen uit de eerste zoekcombinatie genoteerd in een Excel-bestand (zie *Bijlage 1*). Voor het gemak zijn deze uitspraken gesorteerd van nieuw naar oud. Bij het gebruik van de overige zoekcombinaties is telkens gecontroleerd of het betreffende ECLI-nummer al in het Excel-bestand voorkwam. Was dat niet het geval, dan werd het ECLI-nummer in het Excel-bestand toegevoegd, enzovoort. Na op deze manier alle ECLI-nummers gecheckt en genoteerd te hebben, bleven er 105 uitspraken over. In een afzonderlijk Word-bestand is daarnaast bijgehouden hoeveel zoekresultaten elke individuele zoekcombinatie opleverde en hoeveel daarvan nieuw (dus niet dubbel) waren (zie *Bijlage 2*).

Indien eenzelfde zaak zowel in eerste aanleg als in hoger beroep als zoekresultaat opkwam, is ervoor gekozen om in eerste instantie beide uitspraken op te nemen. Ondanks dat het gaat om hetzelfde feitencomplex, betreft het twee afzonderlijke rechterlijke beslissingen. Beide uitspraken kunnen afzonderlijk inzicht bieden in hoe feitenrechters met het leerstuk van eigen schuld omgaan. In dit stadium van het onderzoek, het uitdunnen van de zoekresultaten, zijn dergelijke uitspraken daarom als afzonderlijke zaken behandeld. Wel kan het zijn dat in een later stadium alsnog is besloten een uitspraak in eerste aanleg buiten beschouwing te laten, bijvoorbeeld wanneer in hoger beroep blijkt dat in eerste aanleg het recht wezenlijk verkeerd is toegepast. Deze afwegingen zijn pas gemaakt tijdens de inhoudscontrole en worden daarom in de volgende twee subparagrafen (3.1.4 en 3.1.5) nader besproken.

3.1.4 Inhoudscontrole

De overgebleven 105 uitspraken moesten uitgebreider geanalyseerd worden op relevantie voor het onderzoek. Daarom werd elk van deze uitspraken afzonderlijk op de inhoud gescand. Daarbij is er voornamelijk op de volgende dingen gelet: of de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW (eventueel i.c.m. art. 6:181 BW) überhaupt aan bod komt en of de aansprakelijkheid van de bezitter (of de bedrijfsmatige gebruiker) door de rechter wordt aangenomen. Een uitspraak is immers alleen relevant als de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW (of art. 6:181 BW) rondkomt; anders zal eigen schuld over het algemeen niet aan de orde komen.[87]

Indien de aansprakelijkheid door de rechter is aangenomen, wordt vervolgens nagegaan of er ook een discussie over eigen schuld speelt. Voor dit onderzoek is het daarbij van belang dat de rechter een duidelijk oordeel velt. Is dat het geval, dan wordt de uitspraak relevant voor het onderzoek

[87] Met uitzondering van: Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339 en Rb. Oost-Brabant 25 juni 2025, ECLI:NL:RBOBR:2025:3500. Zie 3.1.5 bijzondere gevallen.

geacht. Met een duidelijk oordeel wordt bedoeld dat de rechter óf uitdrukkelijk oordeelt dat geen sprake is van eigen schuld, óf zich concreet uitlaat over de verdeling van de vergoedingsplicht wanneer wél eigen schuld wordt aangenomen.

In sommige uitspraken zal de rechter slechts voorlopige aanwijzingen geven over de mogelijke aanwezigheid van eigen schuld. Denk bijvoorbeeld aan tussenuitspraken of aan zaken in hoger beroep waarin het gerechtshof de zaak terugverwijst naar de rechtbank. Dergelijke aanwijzingen kunnen weliswaar relevante informatie bevatten, maar gelden niet als een "duidelijk" oordeel. Er is daarom voor gekozen om deze uitspraken buiten beschouwing te laten. Zo kan een strakke lijn worden getrokken bij het selecteren van uitspraken. Wanneer per geval zou worden beoordeeld of de gegeven aanwijzingen "sterk" genoeg zijn om een uitspraak in het onderzoek te betrekken, zal dit leiden tot een te subjectieve beoordeling, met het risico op 'cherry-picking'. Bovendien zijn de resultaten van de analyse beter met elkaar te vergelijken als in elke uitspraak waarin eigen schuld wordt aangenomen ook de verdeling van de vergoedingsplicht wordt vastgesteld.

Alle uitspraken die tijdens de inhoudscontrole relevant zijn bevonden, kregen een groene markering. De uitspraken die niet door de inhoudscontrole kwamen, werden rood gemarkeerd (*zie Bijlage 1*). Van deze laatste groep uitspraken is het ECLI-nummer in een Word-bestand genoteerd en is kort omschreven waarom deze uitspraak irrelevant werd geacht (zie *Bijlage 2*). Tijdens de (eerste) inhoudscontrole zorgden sommige uitspraken voor wat twijfel; deze zijn in eerste instantie geel gemarkeerd. Hierdoor moest opnieuw kritisch beoordeeld worden waar de lijn te trekken bij het wel of niet opnemen van uitspraken. Meer over deze twijfelgevallen zal onder subparagraaf 3.1.5 besproken worden.

Nadat de benodigde knopen waren doorgehakt, zijn ook de twijfelgevallen groen dan wel rood gemarkeerd. Bovendien is ervoor gekozen om alle uitspraken nogmaals op inhoud te controleren. Dit is gedaan om te beoordelen of de later gemaakte keuzes, na confrontatie met de twijfelgevallen, nog steeds in overeenstemming waren met de eerder als rood of groen gemarkeerde uitspraken. Na deze dubbele inhoudscontrole bleven er 59 uitspraken over die relevant voor het onderzoek werden geacht. Waarvan één uitspraak voor het coderen als twee aparte uitspraken wordt behandeld. Dit zal wederom nader worden toegelicht onder 3.1.5. Hierdoor zal uiteindelijk een selectie van 60 uitspraken worden gebruikt bij het coderen (zie *Bijlage 3*).

3.1.5 Bijzondere gevallen

Tijdens de inhoudscontrole werd duidelijk dat enkele uitspraken niet binnen het vooraf bepaalde kader van een relevante uitspraak pasten. Toch werden deze uitspraken na een inhoudelijke inspectie relevant voor het onderzoek geacht. Soms was dit ook andersom en werd een uitspraak die aan de vooraf opgestelde eisen voldeed, toch niet opgenomen. Voor deze bijzondere gevallen zal uitgebreider worden toegelicht waarom ervoor is gekozen om deze zaken wel of juist niet in de rechtspraakanalyse te betrekken.

Ten eerste is één uitspraak ten behoeve van het coderen gesplitst in twee afzonderlijke uitspraken. In deze zaak ging het om twee regresvorderingen van een zorgverzekeraar.[88] Twee verzekerden van Menzis hadden op verschillende momenten een ongeval bij dezelfde manege.[89] De rechtbank behandelde beide regresvorderingen tegen de manege gezamenlijk. Omdat het echter gaat om twee verschillende slachtoffers en twee afzonderlijke feitencomplexen, kan de uitspraak niet als

[88] Rb. Groningen 19 september 2009, ECLI:NL:RBGRO:2009:BM3670, r.o. 2.2.
[89] Rb. Groningen 19 september 2009, ECLI:NL:RBGRO:2009:BM3670, r.o. 1.2-1.5.

één zaak worden gecodeerd. De twee ongevallen worden daarom bij het coderen als individuele uitspraken behandeld.

Ten tweede is besloten om een uitspraak in eerste aanleg te schrappen, omdat deze in hoger beroep op een belangrijk inhoudelijk punt is verworpen.[90] Het hof oordeelde, in tegenstelling tot de rechtbank, dat gelet op de jonge leeftijd van het slachtoffer (jonger dan 14 jaar), geen ruimte was voor een vermindering van de vergoedingsplicht op grond van eigen schuld.[91] Er is daarmee sprake van een wezenlijk ander oordeel over de toepassing van het recht. De verworpen uitspraak van rechtbank Overijssel wordt daarom niet in de rechtspraakanalyse opgenomen. Opmerking verdient dat dit niet geldt voor alle uitspraken die in hoger beroep zijn verworpen. Als het hof slechts tot een andere waardering van de feiten of omstandigheden komt, dan wordt ook de uitspraak in eerste aanleg opgenomen.[92] Voor dit onderzoek is immers juist relevant in hoeverre bepaalde feiten en omstandigheden door rechters consistent worden gewaardeerd.

Ten derde is een uitspraak van de rechtbank Gelderland niet opgenomen, ondanks dat de aansprakelijkheid rondkwam en er ook een discussie omtrent eigen schuld speelde. Het ging in deze zaak om een werknemer die in dienstverband schade leed. De rechtbank oordeelde dat daarom een beperkt eigen-schuldregime gold; alles buiten opzet of bewuste roekeloosheid viel binnen de risicosfeer van de werkgever.[93] Eigen schuld kreeg daarmee een andere invulling dan gebruikelijk. Daardoor is de zaak niet goed meer te vergelijken met de overige uitspraken die voor dit onderzoek zijn geselecteerd. Om deze reden is ervoor gekozen deze uitspraak buiten beschouwing te laten.

Ten vierde is wederom een uitspraak niet opgenomen, hoewel de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW werd vastgesteld. Het betrof een jong kind dat forse schade opliep nadat een paard haar tegen het hoofd trapte. In een eerdere deelgeschilprocedure kwam al vast te staan dat de moeder jegens haar eigen kind aansprakelijk was op grond van art. 6:162 BW.[94] In de bodemprocedure werd ook de bezitter van het paard aansprakelijk geacht, waardoor twee partijen aansprakelijk waren voor dezelfde schade. De centrale vraag was daarom vervolgens hoe de schade overeenkomstig art. 6:102 BW jo. art. 6:101 BW over hen verdeeld moest worden.[95] Door deze specifieke achtergrond pakte de uitspraak wezenlijk anders uit dan zaken waarin er sprake is van één aansprakelijke partij en een jong kind.[96] Het opnemen van deze uitspraak zou daarom een vertekend beeld geven van de wijze waarop rechters oordelen in zaken waarin een jong kind schade lijdt. Om die reden is de uitspraak niet voor de rechtspraakanalyse gebruikt.

Ten vijfde is ervoor gekozen, om twee uitspraken waar de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW nog niet is komen vast te staan, toch op te nemen. Hiervoor is gekozen omdat in beide gevallen de rechters vooruitlopend op een definitief oordeel over de aansprakelijkheid alvast een oordeel hebben gegeven over de eigen schuld.[97] Daarmee bleken beide zaken toch inhoudelijk relevant.

---

[90] Rb. Overijsel 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:3261, r.o. 4.9.
[91] Hof Arnhem-Leeuwarden 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5304, r.o. 2.8-2.9.
[92] Zie bijvoorbeeld: Rb. Maastricht 20 december 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AZ5038, r.o. 3.5 en Hof 's-Hertogenbosch 9 maart 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BL7133, r.o. 8.4.7.
[93] Rb. Gelderland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:2220, r.o. 2.5-2.6.
[94] Rb. Gelderland 31 maart 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1562, r.o. 5.3.
[95] Rb. Gelderland 31 maart 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1562, r.o. 5.16.
[96] Rb. Gelderland 31 maart 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1562, r.o. 5.18.
[97] Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339, r.o. 4.19-4.24; Rb. Oost-Brabant 25 juni 2025, ECLI:NL:RBOBR:2025:3500, r.o. 5.9.

De uitspraken geven namelijk inzicht in de afwegingen van de rechter met betrekking tot het wel of niet aannemen van, en de mate van, eigen schuld.

Ten slotte is ervoor gekozen om een zaak op te nemen waarin de rechter wel een oordeel geeft over de causale verdeling van de vergoedingsplicht, maar nog niet over toepassing van de billijkheidscorrectie. Er is, zoals hierboven omschreven, de keuze gemaakt om enkel zaken te gebruiken waarin de rechter al een duidelijk oordeel velt over het wel of niet aannemen van eigen schuld. Als een rechter de verdeling van de vergoedingsplicht heeft bepaald, wordt dit als een duidelijk oordeel gezien. In dit geval heeft de rechter al een oordeel gegeven over de verdeling van de vergoedingsplicht, maar slechts op basis van de causale verdeling. Over de billijkheidscorrectie kon nog geen oordeel worden gegeven wegens gebrek aan informatie, aldus de rechtbank.[98] Er is voor gekozen om deze uitspraak desalniettemin te gebruiken voor de rechtspraakanalyse. Omdat er wel al een duidelijk oordeel is over de verdeling van de vergoedingsplicht op basis van de causale verdeling, valt er alsnog relevante informatie uit af te leiden. Vergelijking met andere uitspraken zal bovendien geen probleem vormen. Er zijn namelijk meerdere zaken geselecteerd waarin geen oordeel over de billijkheidscorrectie is gegeven (bijv. wanneer er überhaupt geen eigen schuld wordt aangenomen).

3.2 Codering

Nadat de 60 relevante uitspraken waren geselecteerd, is het proces van coderen begonnen. Om inzicht te krijgen in welke feiten en omstandigheden rechters in de praktijk belangrijk vinden, is gekeken naar de mate waarin dezelfde of vergelijkbare codes terugkeren in hun motivering. Hierbij gaat het specifiek om de motivering voor het al dan niet aannemen van eigen schuld en, indien van toepassing, de mate van eigen schuld.

Het coderen is gebruikt om concrete feiten en omstandigheden vast te leggen als meetbare gegevens.[99] De variabelen geven aan welke soorten feiten of omstandigheden worden geregistreerd, zoals de grond van de aansprakelijkheid of de leeftijd van het slachtoffer. Binnen elke aparte variabele zijn er vervolgens meerdere codes; deze fungeren als label om aan te duiden of, en zo ja op welke wijze, een bepaalde variabele in de specifieke uitspraak aanwezig is.[100]

Deze werkwijze is een vorm van kwantitatief onderzoek, waarbij de gecodeerde gegevens kunnen worden gebruikt om patronen of trends in de rechtspraak gemakkelijker bloot te leggen.[101] Hiervoor is gewerkt met een codeboek, waarin de verschillende variabelen en codes zijn vastgelegd. Per code wordt bovendien aangegeven aan welke kenmerken een feit of omstandigheid moet voldoen om onder die betreffende code te vallen.[102]

In de rest van deze paragraaf zal eerst aan bod komen welke variabelen gebruikt zijn als uitgangspunt. Daarna wordt uiteengezet hoe het iteratieve proces verliep en hoe met obstakels onderweg is omgegaan. Om ten slotte nog kort stil te staan bij de finalisering van het codeboek.

3.2.1 Uitgangspositie: de startlijst met variabelen

Om het codeboek te kunnen vormen, zijn allereerst een aantal feiten en omstandigheden genoteerd waarvan werd verwacht dat zij een rol spelen in de jurisprudentie. Deze eerste

[98] Rb. Rotterdam 19 december 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:12924 r.o. 5.30-5.33.
[99] Wolters 2021, p. 48.
[100] Mol 2024, par. 4.
[101] Tjong Tjin Tai & Verbruggen 2022, par. 7.
[102] Van 't Ende 2023, p. 157.

variabelen zijn gebaseerd op de literatuur over dit onderwerp of op eigen inzicht.[103] Daarnaast zijn enkele variabelen toegevoegd om algemene informatie over de uitspraken vast te leggen, zoals het ECLI-nummer en de datum van de uitspraak. Als startpunt is gebruikgemaakt van de volgende lijst aan variabelen:

- ECLI-nummer;
- Datum uitspraak;
- Grond van aansprakelijkheid: gaat het om risicoaansprakelijkheid van de bezitter i.d.z.v. art. 6:179 BW of de bedrijfsmatige gebruiker i.d.z.v. art. 6:181 BW?;
- Dier: welk dier heeft de schade veroorzaakt? Bijv. hond, paard, koe, etc.;
- Eigen schuld: slaagt het beroep op eigen schuld? Ja/nee;
- Type schade: wat voor een type schade heeft het slachtoffer opgelopen? Enkel materieel, letselschade of beide;
- Causale bijdrage: op welke manier heeft het slachtoffer bijgedragen aan het risico op het ontstaan van de schade? Dit kan een handeling of nalaten zijn die ten grondslag ligt aan het eigen-schuldverweer van de aansprakelijke partij. Soms kan het ook gaan om een combinatie van handelingen dan wel nalaten. Het is hier niet van belang of eigen schuld ook daadwerkelijk is aangenomen, enkel welke handeling of nalaten daarbij ter discussie staat. Bijv. vrijwillig paardrijden, instructies niet opgevolgd, uitlokking, etc.;
- Hoedanigheid van de aansprakelijke partij: gaat het om een particulier of bedrijf?;
- Hoedanigheid van het slachtoffer: vrijwilliger, werknemer, klant, voorbijganger, etc.;
- Leeftijd van het slachtoffer: jong kind (0 t/m 13), adolescent (14 t/m 17), jongvolwassenen (18 t/m 25), volwassenen vroege fase (26 t/m 39), volwassenen middelbare fase (40 t/m 65), ouderen (66 t/m 79), hoogbejaard (80+);
- Verzekeringspositie van het slachtoffer: is het slachtoffer verzekerd voor de schade? Ja/nee;
- Verzekeringspositie van de aansprakelijke partij: is de aansprakelijke partij verzekerd voor de schade? Ja/nee;
- Causale verdeling, vergoedingsplicht aansprakelijke partij: hoeveel % van de schade moet de aansprakelijke partij vergoeden?;
- Causale verdeling, eigen schuldpercentage: hoeveel % van de schade komt voor rekening van het slachtoffer?;
- Toepassing billijkheidscorrectie: wordt er een billijkheidscorrectie toegepast? Ja/nee/n.v.t..
- Percentage billijkheidscorrectie: voor hoeveel procent wordt er een billijkheidscorrectie toegepast? Bijv. 30%, 10% of 5%.

Bij veel variabelen zullen de codes ‘n.v.t.’ en ‘onbekend’ terugkomen. Met ‘n.v.t.’ wordt bedoeld dat de variabele sowieso niet aan de orde komt in de betreffende uitspraak. Zo zal de variabele ‘percentage billijkheidscorrectie’ in beginsel niet aan bod komen als de rechter oordeelt dat er geen sprake is van eigen schuld. De code ‘onbekend’ wil zeggen dat in de uitspraak niet duidelijk wordt welke code van toepassing is. Het kan bijvoorbeeld dat de leeftijd van het slachtoffer niet in de uitspraak wordt vermeld.

[103] Kolder 2024b, p. 214.

3.2.2 Iteratief proces van coderen

De bovenstaande opsomming van variabelen is gebruikt als startlijst voor het analyseren van de uitspraken. Tijdens het codeerproces is deze lijst telkens opnieuw aangevuld en bijgeschaafd. Eerst is een testgroep van 15 uitspraken geanalyseerd; daarbij is de voorlopige lijst van variabelen als uitgangspunt genomen. Tijdens het analyseren van deze testgroep is ook gelet op variabelen waarmee de voorlopige lijst aangevuld kon worden. Met de aangevulde lijst variabelen is toen hetzelfde proces herhaald, maar dan met 30 uitspraken, enzovoort. Daarmee is sprake van een iteratief proces, waarbij het codeboek gaandeweg wordt uitgebreid met nieuwe variabelen voortkomend uit de data zelf, oftewel de uitspraken.[104] Uiteindelijk zijn alle 60 uitspraken geanalyseerd en is daarmee de lijst variabelen compleet gemaakt. Met deze definitieve lijst zijn vervolgens alle uitspraken opnieuw, stuk voor stuk, doorgenomen. Op deze manier is gewaarborgd dat elke uitspraak is getoetst op de aanwezigheid van alle geïdentificeerde variabelen.[105]

Tijdens dit proces zijn alle variabelen vastgelegd in een codeboek. Daarin wordt telkens aangegeven aan welke eisen of kenmerken een omstandigheid of feit moet voldoen om onder een bepaalde code te vallen (zie *Bijlage 4*). Het codeboek is dus eerst opgebouwd op basis van de startlijst met variabelen en is vervolgens stapsgewijs uitgebreid en aangepast naar aanleiding van de analyse van de eerste testgroep en de daaropvolgende uitspraken.[106] Om meer inzicht te geven in hoe het codeboek is gevormd, zal per groep geanalyseerde uitspraken kort worden behandeld welke (belangrijke) wijzigingen zijn doorgevoerd en welke afwegingen hierbij een rol hebben gespeeld.

3.2.2.1 Wijzigingen na analyse van 15 uitspraken

Na de analyse van de eerste 15 uitspraken zijn veel codes bij verschillende variabelen aangevuld en verder gespecificeerd. Daarnaast zijn enkele variabelen uit de startlijst herzien en zijn er veel nieuwe variabelen aan het codeboek toegevoegd. Op deze manier is het codeboek verder gevormd.[107]

Allereerst heeft een relatief beperkte wijziging plaatsgevonden bij de variabele ‘type schade’. Deze variabele is hernoemd naar ‘letsel’. Met de oorspronkelijke variabele was immers het doel om te onderzoeken of rechters anders omgaan met zaken waarin het slachtoffer letsel heeft opgelopen. Om beter aan te sluiten bij dit doel is ervoor gekozen deze variabele te vereenvoudigen. Met de variabele ‘letsel’ wordt uitsluitend vastgelegd of sprake is van letsel. De bijbehorende codeereenheden zijn ‘ja’ of ‘nee’.

Ten tweede is een kleine aanpassing gedaan in de terminologie bij de variabele ‘hoedanigheid van het slachtoffer’. Eerst werd de code ‘vrijwillig’ gebruikt om aan te duiden dat het slachtoffer zonder daartoe verplicht te zijn, of ervoor te betalen, zelf de interactie met het dier opzocht. Om verwarring met de code ‘vrijwilliger’ te voorkomen en de betekenis daarvan in het dagelijks taalgebruik, is de code ‘vrijwillig’ vervangen door ‘onverplicht’.

Ten derde is de variabele ‘causale bijdrage’ opgesplitst in twee afzonderlijke variabelen, namelijk ‘bepleite causale bijdrage v. sl.’ en ‘aangenomen causale bijdrage v. sl.’. Hierdoor kan een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen gedragingen die enkel door de aansprakelijke partij zijn

[104] Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3.
[105] Mol 2024, par. 3.2.1.
[106] Mol 2024, par. 3.2.1.
[107] Mol 2024, par. 3.2.1.

aangevoerd ter onderbouwing van een beroep op eigen schuld, en gedragingen die door de rechter in het kader van de causale verdeling daadwerkelijk zijn betrokken bij het aannemen van eigen schuld.

Ten slotte zijn verschillende nieuwe variabelen aan de lijst toegevoegd. De variabele 'definitieve verdeling vergoedingsplicht' is toegevoegd om praktische redenen. Door deze variabele is in één oogopslag te zien hoe de uiteindelijke verdeling van de schadevergoedingsplicht in een zaak uitpakt. Daarnaast zijn ook de volgende variabelen in het codeboek opgenomen: 'gronden tegen toepassing billijkheidscorrectie', 'gronden voor toepassing billijkheidscorrectie', 'rol billijkh.: aard ernst van het letsel', 'rol billijkh.: verzekeringsposities over en weer', 'rol billijkh.: commercieel voordeel aan dier', 'rol billijkh.: leeftijd slachtoffer', 'rol billijkh.: ernst en/of mate van verwijtbaarheid van gemaakte fouten'.

Deze variabelen zijn toegevoegd om meer data te verzamelen over welke omstandigheden een rol spelen bij de beslissing om al dan niet een billijkheidscorrectie toe te passen. Daarbij is wederom een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de gronden die hebben bijgedragen aan het wél toepassen van een billijkheidscorrectie en anderzijds de gronden die juist hebben bijgedragen aan het achterwege laten daarvan. De variabelen beginnend met 'rol billijkh.:' geven juist enkel weer of de rechter deze specifieke omstandigheid in zijn billijkheidsafweging heeft betrokken, zonder dat daarbij wordt vastgelegd of deze omstandigheid vóór of tegen toepassing van de billijkheidscorrectie pleitte.

3.2.2.2 Wijzigingen na analyse van 30 uitspraken

Na analyse van 30 uitspraken zijn nog enkele kleine aanpassingen gedaan. Zo is de code 'bedrijf' vervangen door 'zakelijk'. De term 'zakelijk' is passender, omdat deze alle zakelijk ingestelde identiteiten omvat, of het nu gaat om een bedrijf, stichting of eenmanszaak. Met de variabele 'hoedanigheid aansprakelijke partij' wordt dan ook enkel beoogd onderscheid te maken tussen een zakelijk ingestelde partij of een particulier. Welke vorm die zakelijk ingestelde partij precies heeft, is daarbij niet van belang.

Daarnaast zijn nog twee variabelen toegevoegd die een rol kunnen spelen bij de afweging van de rechter omtrent de billijkheid. Het gaat daarbij om de variabelen 'rol billijkh.: aard van de aansprakelijkheid' en 'rol billijkh.: risicoaanvaarding'. Beide kwamen namelijk in uitspraken terug als variabelen die rechters soms meewegen in de billijkheidsafweging.

3.2.2.3 Wijzigingen na analyse van 45 uitspraken

Na analyse van de 45 uitspraken was 75% van het totaal aantal uitspraken geanalyseerd. Daarom is besloten om variabelen die tot dan toe weinig hadden opgeleverd, aan te passen of te schrappen.

De variabele 'leeftijd slachtoffer' is aangepast naar 'jong kind' met als codeermogelijkheden 'ja' en 'nee'. In circa 75% van de uitspraken waarin sprake was van een slachtoffer met letsel, bleek de leeftijd van het slachtoffer namelijk onbekend. In dit vergevorderde stadium van het onderzoek leverde dit te weinig data op om van nut te zijn. Daarom is ervoor gekozen enkel nog te coderen of het wel of niet gaat om een slachtoffer onder de 14 jaar. Deze aangepaste variabele werd wel relevant bevonden, aangezien de toepassing van eigen schuld wezenlijk kan verschillen als er sprake is van een jong slachtoffer.[108] Als 'jong kind' niet als variabele zou worden opgenomen, dan

[108] Zie 2.2.3 de speciale positie van jonge kinderen.

ontstaat mogelijk een vertekend beeld van de verdeling van de vergoedingsplicht in vergelijking met andere zaken.

Eenzelfde gedachtegang als hierboven heeft ertoe geleid dat de variabele ‘verzekeringspositie slachtoffer’ uit het codeboek is verwijderd. In 80% van de uitspraken bleef onbekend of het slachtoffer wel of niet verzekerd was. Daarmee was er ook bij deze variabele onvoldoende data om op zinvolle wijze te betrekken in dit kwantitatieve onderzoek.

3.2.3 Finalisering van het codeboek

Nadat ook de laatste 15 uitspraken waren geanalyseerd, is het gehele codeboek opnieuw kritisch beoordeeld. Daarbij is met name aandacht besteed aan de uniforme toepassing van de codes en aan de vraag of de gecodeerde feiten en omstandigheden daadwerkelijk goed aansloten bij de beschrijvingen van de codes. Naar aanleiding hiervan zijn diverse beschrijvingen in het codeboek verder aangescherpt.

Niet alle wijzigingen worden besproken; daarvoor zijn er simpelweg te veel. Bovendien zijn sommige aanpassingen zo gering dat bespreking ervan niet relevant is. De definitieve lijst van variabelen met bijbehorende codes is uiteraard terug te vinden in het codeboek zelf (zie *Bijlage 3*). Hieronder komen alleen de relatief grotere wijzigingen aan bod.

Na analyse van alle 60 uitspraken zijn er vijf codes toegevoegd voor de variabelen ‘aangenomen causale bijdrage van het slachtoffer’ en ‘bepleite causale bijdrage van het slachtoffer’. De code ‘overeenkomst gesloten’ stond aanvankelijk meermaals tussen haakjes genoteerd achter de code ‘vrijwillig paardrijden’. Deze codes bleken echter ook afzonderlijk van elkaar voor te komen. Daarom lag het meer voor de hand om de losse code ‘overeenkomst gesloten’ toe te voegen.

Verder is de code ‘geen toestemming’ toegevoegd. Eerst werden deze gevallen onder de code ‘instructies niet opgevolgd’ geschaard. Bij de herbeoordeling van alle zaken bleek dit toch niet geheel passend. Daarom is een onderscheid aangebracht: wanneer enkel instructies of waarschuwingen zijn gegeven, valt dit onder de code ‘instructies niet opgevolgd’. Wanneer de aansprakelijke partij daarentegen expliciet geen toestemming heeft verleend voor contact tussen het dier en het slachtoffer, dan worden deze gevallen gecodeerd als ‘geen toestemming’.

Daarnaast zijn de codes ‘initiatief genomen’, ‘analoge redenering aan vrijwillig paardrijden’ en ‘gebrek aan assertiviteit’ toegevoegd. Deze codes zijn geïntroduceerd omdat een aantal omstandigheden uit de uitspraken niet goed onder een van de bestaande codes viel. Maar onderling vertoonden deze omstandigheden wel gemeenschappelijke kenmerken. Voor deze groepen zijn daarom aparte codes geformuleerd.

Ten slotte is één nieuwe variabele toegevoegd: ‘richting billijkheidscorrectie’. Deze variabele is in een relatief laat stadium opgenomen. Daarvoor is gekozen, omdat tijdens de controle van de coderingen voor de variabelen ‘gronden tegen toepassing billijkheidscorrectie’ en ‘gronden vóór toepassing billijkheidscorrectie’ werd geconstateerd dat anders een vertekend beeld van de resultaten kon ontstaan.

Ter illustratie: in de ene uitspraak kan de billijkheidscorrectie in het voordeel van het slachtoffer worden toegepast, terwijl deze in een andere uitspraak juist ten gunste van de aansprakelijke partij kan uitvallen. In beide gevallen worden de relevante omstandigheden echter gecodeerd onder de variabele ‘gronden vóór toepassing billijkheidscorrectie’. Hierdoor kan de indruk ontstaan dat de uitspraken tegenstrijdig zijn, terwijl de gronden in werkelijkheid pleitten voor een tegengesteld resultaat. Het wezenlijke verschil ligt dan in de vraag ten gunste van wie de billijkheidscorrectie

wordt toegepast. Om bij analyse van de resultaten de gepaste nuance aan te kunnen brengen, is daarom de variabele 'richting billijkheidscorrectie' toegevoegd. Binnen deze variabele wordt gecodeerd ten gunste van wie de billijkheidscorrectie wordt toegepast of besproken.

Nadat alle uitspraken waren gecodeerd, het codeboek was afgerond en alles nogmaals was gecontroleerd, kon worden overgegaan tot de volgende fase van dit onderzoek. De verzamelde data was nu gereed voor de inhoudsanalyse. In de volgende paragraaf wordt nader toegelicht hoe dit stadium van het onderzoek is verlopen.

3.3 Inhoudsanalyse

Met het proces van coderen zijn de uitspraken omgevormd tot meetbare resultaten. De inhoudsanalyse heeft tot doel deze resultaten nader te bestuderen om te ontdekken of er bepaalde patronen dan wel inconsistenties zichtbaar zijn.[109] Om te beginnen zijn daarvoor de ruwe resultaten geordend en overzichtelijk weergegeven. Op die manier werd het makkelijker om opvallende uitschieters te constateren en om verschillende resultaten met elkaar te vergelijken. Dit is gedaan door van elke losse variabele een tabel, cirkeldiagram en/of staafdiagram te maken (zie *Bijlage 3*).[110] Zo is in één oogopslag duidelijk hoe vaak een bepaalde variabele in de geselecteerde uitspraken voorkwam. Afhankelijk van welke resultaten dit opleverde, kon nadere analyse worden uitgevoerd naar de verbanden tussen verschillende variabelen. Hierbij zijn de resultaten van verschillende variabelen met elkaar gecombineerd en vergeleken.[111] Deze combinaties zijn weer overzichtelijk weergegeven in diverse tabellen of diagrammen, waardoor mogelijk opvallende verbanden worden blootgelegd.

Ter illustratie: aan de hand van een cirkeldiagram kan gemakkelijk inzichtelijk worden gemaakt in hoeveel van de geselecteerde uitspraken het slachtoffer voorkomt in een bepaalde hoedanigheid, zoals 'voorbijganger', 'onverplicht', 'klant', 'vrijwilliger' of 'beroepsbeoefenaar'. Hetzelfde kan worden gedaan voor de variabele 'hoedanigheid aansprakelijke partij'. Dit alleen kan al interessante informatie opleveren over hoe vaak bepaalde verhoudingen tussen partijen voorkomen in de uitspraken. Deze informatie kan eraan bijdragen om de overige resultaten beter in context te plaatsen.

De resultaten met betrekking tot de hoedanigheid van partijen kunnen bovendien worden vergeleken met andere variabelen. Zo kunnen deze bijvoorbeeld worden afgezet tegen de variabele 'eigen schuld', waarbij wordt gekeken in hoeveel gevallen eigen schuld wordt aangenomen (of juist niet). Door deze variabelen met elkaar te combineren, kan mogelijk inzicht worden verkregen in de vraag of de hoedanigheid van partijen van invloed is op het aannemen van eigen schuld. Zo kan bijvoorbeeld worden nagegaan of er verschillen bestaan tussen de situaties waarin het slachtoffer als voorbijganger met het dier in contact komt en situaties waarin het slachtoffer onverplicht met het dier in contact komt. Op deze manier kan worden onderzocht of bepaalde variabelen mogelijk opvallend samenhangen met het wel of juist niet aannemen van eigen schuld.

Door zo diverse verbanden te analyseren, ontstaat in het algemeen een beter begrip van welke verschillende gevalstypen in de uitspraken voorkomen. Daarnaast kan dit ook meer informatie opleveren over de vraag in hoeverre specifieke variabelen de uiteindelijke verdeling van de vergoedingsplicht beïnvloeden. Zo worden wellicht interessante verbanden of patronen ontdekt.

[109] Verbruggen 2021, p. 11.
[110] Verbruggen & Wijntjes 2025, par. 2.3.
[111] Wolters 2021, p. 51 en 59.

Deze zojuist besproken variabelen zijn nu gebruikt als voorbeeld, maar er zijn natuurlijk verschillende combinaties mogelijk. Het zal daarbij vooral een proces worden van verschillende combinaties testen om te kijken welke variabelen de meest opvallende resultaten opleveren.

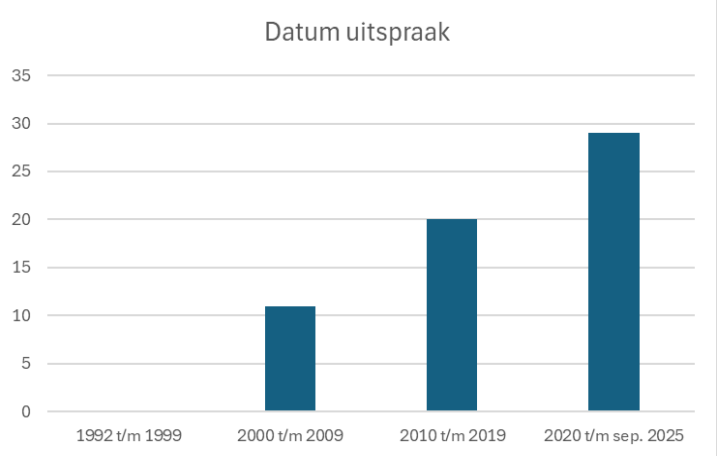
4. Resultaten en inhoudsanalyse

In het vorige hoofdstuk is uitgebreid uiteengezet hoe de systematische rechtspraakanalyse is uitgevoerd. Bovendien is verantwoording afgelegd voor methodologische keuzes die daarbij zijn gemaakt. Zo is een helder beeld geschetst van de wijze waarop de relevante uitspraken zijn geselecteerd en vervolgens gecodeerd. In deze paragraaf worden de resultaten van de uitgevoerde rechtspraakanalyse gepresenteerd.

Met behulp van Excel zijn de ruwe resultaten verwerkt en overzichtelijk weergegeven in diverse diagrammen (zie *Bijlage 3*). Elke variabele wordt aan de hand van het bijbehorende diagram besproken. Daarnaast worden diverse variabelen met elkaar vergeleken. Eerst komen de algemene kenmerken van de uitspraken aan bod. Daarna wordt gekeken naar de kenmerken van partijen en hoe deze zich verhouden tot het aannemen van eigen schuld. Vervolgens worden de feiten en omstandigheden besproken die een rol spelen in het kader van de causale verdeling. Ten slotte wordt stilgestaan bij de factoren die terugkomen in het oordeel van de rechter over toepassing van de billijkheidscorrectie.

4.1 Algemene kenmerken van de uitspraken

In deze paragraaf komen enkele algemene kenmerken van de uitspraken aan bod. Het is belangrijk om deze kenmerken te behandelen, omdat zij een beter beeld geven van de gemiddelde uitspraak in de dataset. Hiermee kunnen de overige resultaten, die later in dit hoofdstuk aan bod komen, beter in perspectief worden geplaatst. Ter illustratie: wanneer in een groot deel van de uitspraken een paard voorkomt als schadeveroorzakend dier, dan is het minder verrassend als de code ‘vrijwillig paardrijden’ vaak terugkomt als relevante omstandigheid bij de causale verdeling. Als de code ‘paard’ daarentegen nauwelijks in de dataset zou voorkomen, dan is het juist opvallend wanneer ‘vrijwillig paardrijden’ vaak voorkomt. Zo kunnen algemene kenmerken bijdragen aan de interpretatie van de overige resultaten. Achtereenvolgens worden daarom nu de resultaten met betrekking tot de variabelen ‘datum uitspraak’, ‘grond van aansprakelijkheid’, ‘dier’, ‘letsel’ en ‘eigen schuld’ besproken.

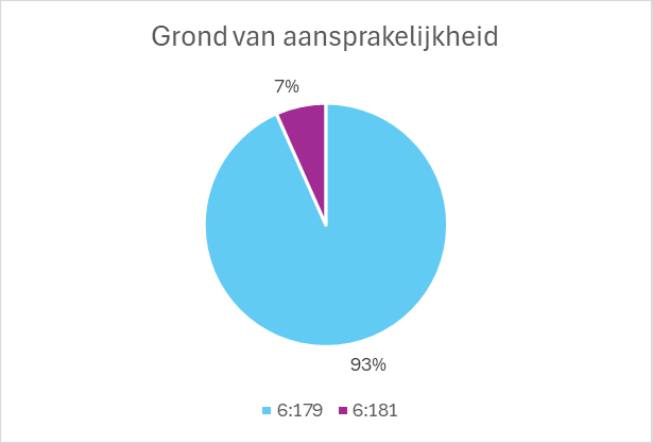

Figuur 1: datum uitspraak

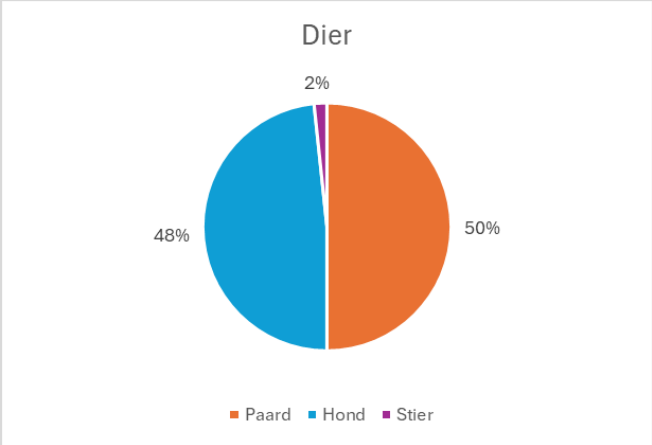
Kijkend naar de datums van de gecodeerde uitspraken valt op dat de meeste uitspraken relatief recent zijn (zie *Figuur 1*). Bij het selectieproces is gefilterd op de periode tussen 1 januari 1992 en 1 oktober 2025. In het staafdiagram is te zien dat het gros van deze uitspraken afkomstig is uit de periode na 2009 (82%). Waarschijnlijk hangt dit samen met het feit dat in de loop der jaren steeds meer uitspraken op rechtspraak.nl zijn gepubliceerd.[112] Het is daarom logisch dat bij gebruik van deze zoekmachine relatief nieuwere uitspraken in de dataset voorkomen. Voor de rest van de resultaten is dit gunstig, omdat de verzamelde data in ieder geval niet als verouderd kan worden aangemerkt.

[112] ‘Jaarverslag Rechtspraak: 1.4 miljoen beslissingen in 2024’, rechtspraak.nl, 7 mei 2025.

De grond van de aansprakelijkheid is in een zeer grote meerderheid van de zaken art. 6:179 BW (zie *Figuur 2*). Slechts in 4 van de uitspraken werd de bedrijfsmatige gebruiker in de zin van art. 6:181 BW aansprakelijk geacht. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat een bezitter die aansprakelijk is op grond van art. 6:179 BW het dier daarnaast ook bedrijfsmatig kan gebruiken. Dat de aansprakelijkheid in de meeste gevallen met behulp van art. 6:179 BW wordt gevestigd, betekent dus niet dat het in al deze gevallen gaat om dieren die uitsluitend voor particuliere doeleinden worden gehouden. Bezit en bedrijfsmatig gebruik kunnen immers naast elkaar bestaan.

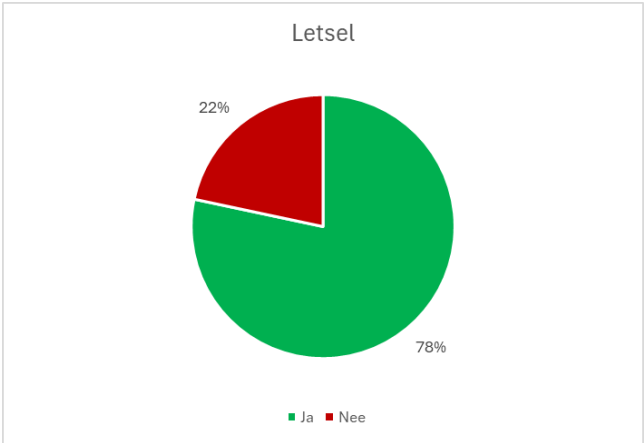
Figuur 2: grond van aansprakelijkheid

Figuur 3: dier

Wanneer wordt gekeken naar de schadeveroorzakende dieren in de gecodeerde uitspraken, blijkt dat deze niet erg divers zijn (zie *Figuur 3*). In precies de helft van de zaken gaat het om een paard. In de andere helft van de zaken is het een hond die schade heeft veroorzaakt, met één uitzondering: een stier. Of deze resultaten een realistische afspiegeling vormen van de dieren waarmee in Nederland de meeste incidenten plaatsvinden, is niet met zekerheid te zeggen. Maar de resultaten lijken wel aan te sluiten bij de constatering in de literatuur, van onder andere Bauw, dat paarden en honden oververtegenwoordigd zijn in de rechtspraak.[113]

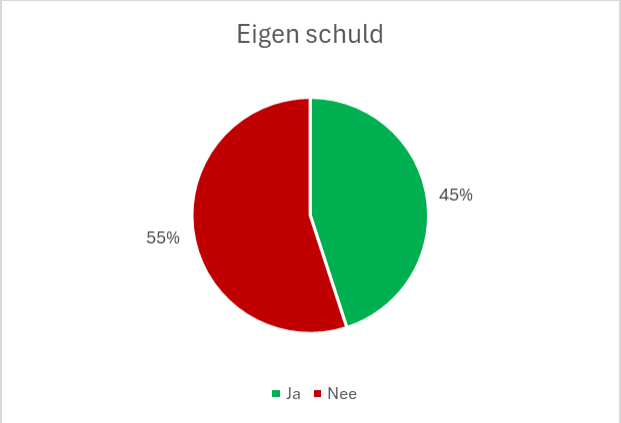
Als vervolgens wordt gekeken naar het aantal slachtoffers dat letsel heeft opgelopen, blijkt dat in 47 van de 60 zaken sprake is van letselschade (zie *Figuur 4*). In een ruime meerderheid van de zaken heeft het slachtoffer dus lichamelijke en/of ernstige psychische verwondingen opgelopen. Dit onderstreept het belang van het onderhavige onderzoek. Slachtoffers met letselschade bevinden zich in een kwetsbare positie en hebben dus veel baat bij meer duidelijkheid over de toepassing van het leerstuk van eigen schuld in de praktijk.

Figuur 4: letsel

[113] Bauw 2015, par. 62.

Ten slotte is gekeken naar het aantal zaken waarin eigen schuld door de rechter wordt aangenomen. Zoals in het cirkeldiagram weergegeven, is de verdeling redelijk gelijk (zie *Figuur 5*). In 27 van de 60 uitspraken werd een percentage eigen schuld vastgesteld. In de overige 33 gevallen werd eigen schuld wel aangevoerd, maar uiteindelijk niet door de rechter aangenomen. Deze evenwichtige verdeling is gunstig voor het onderzoek. Er is hierdoor genoeg data beschikbaar om zowel te kijken naar welke omstandigheden rechters voldoende achten om eigen schuld aan te nemen, als welke omstandigheden juist niet tot eigen schuld hebben geleid. In de volgende paragraaf (4.2) zal dit onderscheid nog nader worden uitgewerkt in relatie tot diverse kenmerken van partijen.

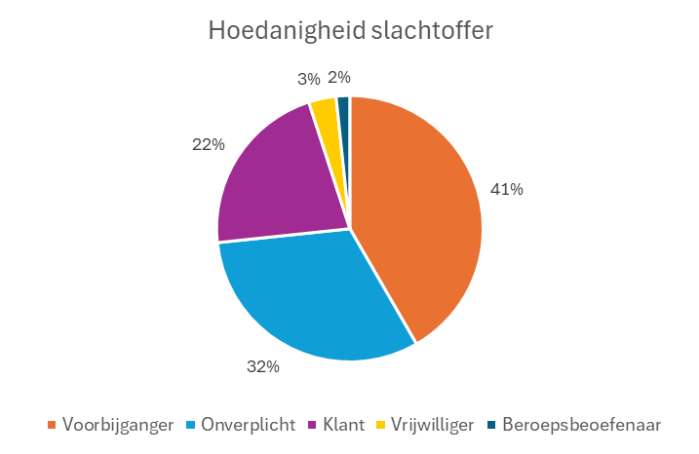
Figuur 5: eigen schuld

4.2 Kenmerken van partijen

Naast de algemene kenmerken van de uitspraken zijn ook de kenmerken van de partijen van belang. Deze bieden wederom aanvullende context voor de interpretatie van de overige resultaten. Het is bijvoorbeeld interessant om te kijken in hoeveel van de zaken het slachtoffer een jong kind is. Deze resultaten kunnen later naast de variabele 'Rol billijkh.: leeftijd' worden gelegd. Zo kan onderzocht worden of in het kader van de billijkheidscorrectie de leeftijd van het slachtoffer enkel een rol speelt als het kind onder de 14 is of ook in andere gevallen (zie hiervoor 4.4).

In deze paragraaf worden eerst de kenmerken van de slachtoffers besproken. Het gaat om de variabelen 'hoedanigheid slachtoffer' en 'jong kind'. Daarna zal de focus liggen op de kenmerken van de aansprakelijke partijen. In dat kader worden de variabelen 'hoedanigheid aansprakelijke partij' en 'verzekeringspositie aansprakelijke partij' behandeld. Bij bespreking van deze variabelen wordt ook gekeken naar de verschillen tussen de zaken waarin wel en of juist geen eigen schuld is aangenomen. Zo kan informatie worden verzameld over de invloed van deze variabelen op het aannemen van eigen schuld.

4.2.1 Kenmerken van de slachtoffers

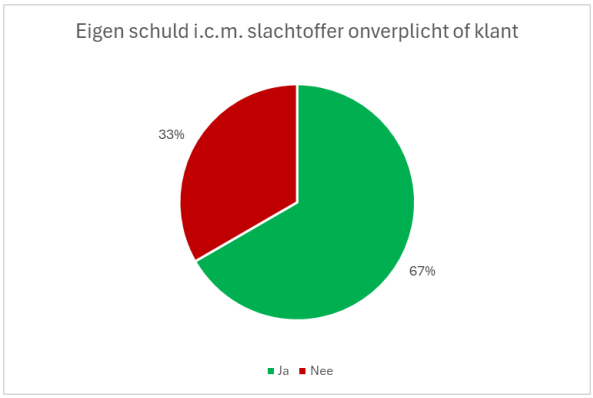
Figuur 6: hoedanigheid slachtoffer

De variabele 'hoedanigheid slachtoffer' laat een gevarieerd beeld zien (zie *Figuur 6*). In de meeste zaken gaat het om een slachtoffer dat als voorbijganger in contact komt met het dier. Wanneer deze gegevens worden afgezet tegen de variabele 'dier', valt op dat in vrijwel alle gevallen (op één na) de voorbijganger schade oploopt door een hond. Dit is goed verklaarbaar: iemand die nietsvermoedend een rondje door de wijk wandelt, heeft een grotere kans een hond tegen te komen dan een paard.

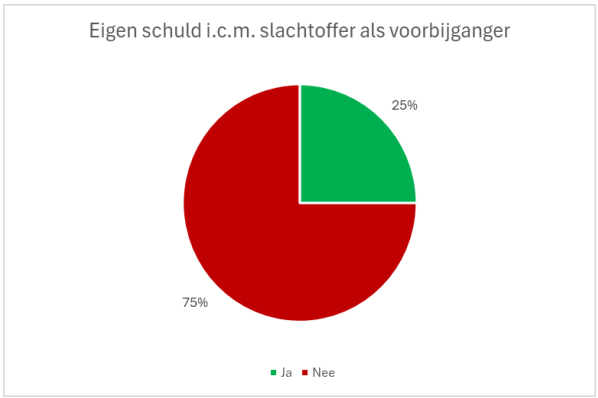
Wanneer het slachtoffer daarentegen onverplicht of als klant in contact komt met een dier, dan gaat het in circa 91% van de gevallen om een interactie met een paard. Op basis hiervan kunnen twee hoofdgroepen worden onderscheiden: (i) slachtoffers die als voorbijganger schade lijden door een hond en (ii) slachtoffers die, zonder verplicht te zijn tot interactie (soms als betalende klant), schade lijden door een paard.

Voortbordurend op deze twee gevalstypen is vervolgens onderzocht of er tussen de groepen verschil bestaat in hoe vaak eigen schuld door de rechter wordt aangenomen. Om deze vergelijking zo zuiver mogelijk te houden, zijn slachtoffers jonger dan 14 jaar buiten beschouwing gelaten. De beoordeling van eigen schuld bij jonge kinderen gaat net wat anders. Het zou daarom de resultaten kunnen vertekenen als het aandeel jonge slachtoffers ongelijk verdeeld is over de twee groepen.

Uit de analyse blijkt dat in de groep uitspraken waarin het slachtoffer onverplicht of als klant in contact komt met het dier, in 18 van de 27 zaken eigen schuld wordt aangenomen (zie *Figuur 7*). In de uitspraken waarin het slachtoffer als voorbijganger in contact komt met het dier, gebeurt dit slechts in 6 van de 24 gevallen (zie *Figuur 8*).

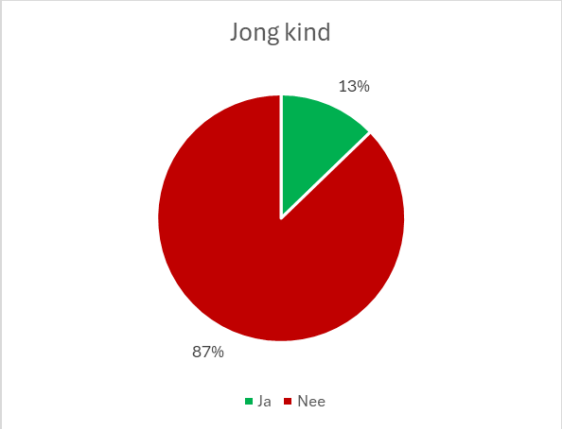
Figuur 7: eigen schuld i.c.m. slachtoffer onverplicht of klant

Figuur 8: eigen schuld i.c.m. slachtoffer als voorbijganger

Deze resultaten wijzen erop dat eigen schuld vaker wordt aangenomen wanneer het slachtoffer zonder verplichting de interactie met een dier (vaak een paard) opzoekt. Bij slachtoffers die de interactie (vaak met een hond) juist niet actief opzoeken, wordt een beroep op eigen schuld daarentegen veelal afgewezen.

Een mogelijke verklaring hiervoor ligt mijns inziens in de mate waarin het slachtoffer het risico op schade, voortvloeiend uit de eigen energie van het dier, heeft aanvaard. Van een slachtoffer dat bewust de interactie met een dier opzoekt, mag in beginsel verwacht worden dat diegene zich realiseert dat daaraan inherente risico's zijn verbonden. Door de interactie desondanks onverplicht op te zoeken, worden die risico's dus in zekere mate aanvaard. Voor een voorbijganger ligt dit anders. Het enkele feit dat iemand besluit om bijvoorbeeld een rondje door de wijk te lopen, betekent niet dat er direct een verhoogd risico op schade als gevolg van de eigen energie van het dier ontstaat. Dat risico ontstaat pas op het moment dat het slachtoffer daadwerkelijk, vaak onverwachts, in contact komt met een dier. In die zin heeft een voorbijganger het specifieke risico waarop art. 6:179 BW ziet doorgaans niet aanvaard, althans niet voorafgaand aan het incident. In paragraaf 4.3 zal worden gekeken in hoeverre deze mogelijke verklaring steun vindt in de concrete feiten en omstandigheden die rechters relevant achten bij de causale verdeling.

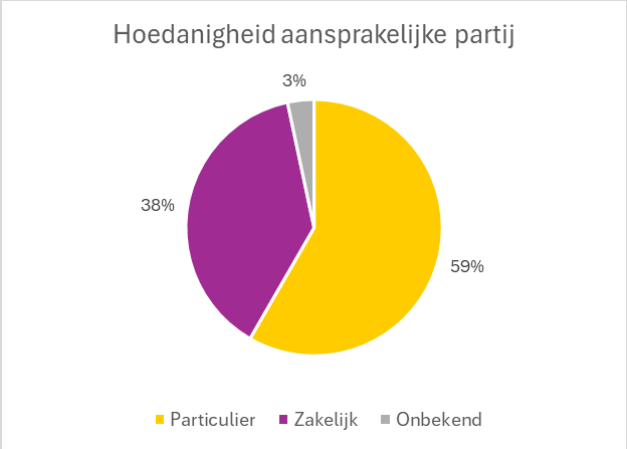
Figuur 9: jong kind

Als tweede kenmerk in relatie tot het slachtoffer is gekeken naar de leeftijd. Met de variabele 'jong kind' is vastgesteld in hoeveel van de uitspraken het slachtoffer jonger is dan 14 jaar. Dit is van belang, omdat het leerstuk van eigen schuld in die gevallen doorgaans anders wordt toegepast. In 47 uitspraken was er sprake van een slachtoffer met letsel; bij 6 van die uitspraken ging het om een jong kind (zie *Figuur 9*). Er zal kort worden besproken hoe de rechters in deze zaken met het leerstuk van eigen schuld omgingen. Hierin is namelijk terug te zien dat de rechters niet altijd even consistent oordelen.

In 4 van de 6 uitspraken werd er geen eigen schuld aangenomen.[114] Dit komt overeen met de lijn in de literatuur dat eigen schuld in beginsel niet opgaat bij jonge slachtoffers.[115] In één uitspraak werd enkel op basis van de causale verdeling wel een percentage eigen schuld aangenomen. Maar dit werd uiteindelijk met de billijkheidscorrectie gecompenseerd, waardoor het slachtoffer alsnog niet hoefde bij te dragen in de vergoedingsplicht.[116]

De laatste uitspraak waarin een jong kind schade leed, week af van de rest. In de uitspraak van de rechtbank Rotterdam woog de rechter in het kader van de billijkheidscorrectie mee dat het slachtoffer nog jong was. Echter, de rechter oordeelde toch dat een percentage van 30% eigen schuld gepast was.[117] Kijkend naar de diverse feiten en omstandigheden in deze zaak zie ik geen rechtvaardiging voor dit afwijkende oordeel. De uitspraak is wel wat ouder, namelijk van 18 februari 2009. Interessant is dus of de rechter vandaag de dag wellicht anders zou beslissen.

4.2.2 Kenmerken van de aansprakelijke partijen

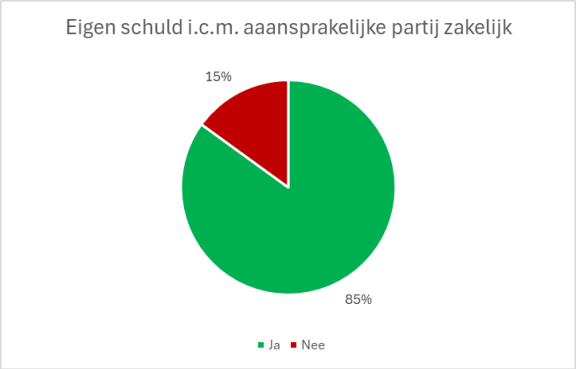
Figuur 10: hoedanigheid aansprakelijke partij

Nu enkele kenmerken van de slachtoffers in beeld zijn gebracht, is het tijd om stil te staan bij de kenmerken van de aansprakelijke partijen.

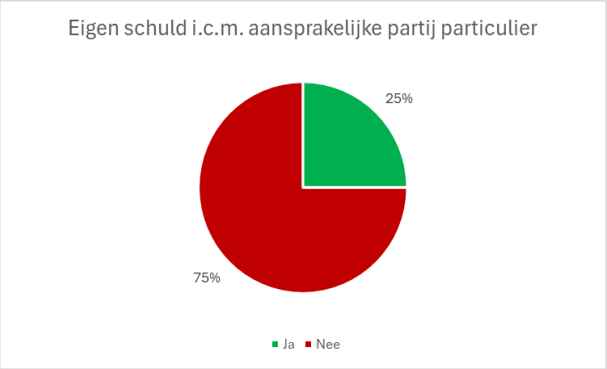
De variabele 'hoedanigheid aansprakelijke partij' laat een vrij evenwichtig beeld zien (zie *Figuur 10*). In 35 van de gecodeerde zaken is er sprake van een particuliere partij. Daartegenover staan 23 uitspraken waarin de aansprakelijke partij zakelijk is ingesteld.

[114] Rb. Oost-Brabant 25 juni 2025, ECLI:NL:RBOBR:2025:3500, r.o. 5.9; Hof Arnhem-Leeuwarden 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5304, r.o. 2.9; Hof Arnhem-Leeuwarden 25 juli 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:6623, r.o. 5.7; Rb. 's-Gravenhage 5 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY5997, r.o. 5.11.
[115] Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.2.; Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 7 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).
[116] Rb. Gelderland 29 november 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7162, r.o. 2.14-2.22.
[117] Rb. Rotterdam 18 februari 2009, ECLI:NL:RBROT:2009:BH5636, r.o. 5.8-5.9.

Wanneer wordt gekeken naar de verhouding met het aannemen van eigen schuld, valt een vergelijkbare scheiding op als bij de slachtoffers. In de gecodeerde uitspraken met een zakelijke partij gaat het in 80% van de gevallen om de bezitter dan wel bedrijfsmatige gebruiker van een paard. In deze zaken wordt relatief vaak eigen schuld aangenomen (zie *Figuur 11*). In de uitspraken waarin de aansprakelijke partij een particulier is, gaat het in de meeste gevallen (75%) om hondenbezitters. In deze zaken wordt eigen schuld juist minder vaak aangenomen (zie *Figuur 12*).

Figuur 11: eigen schuld i.c.m. aansprakelijke partij zakelijk

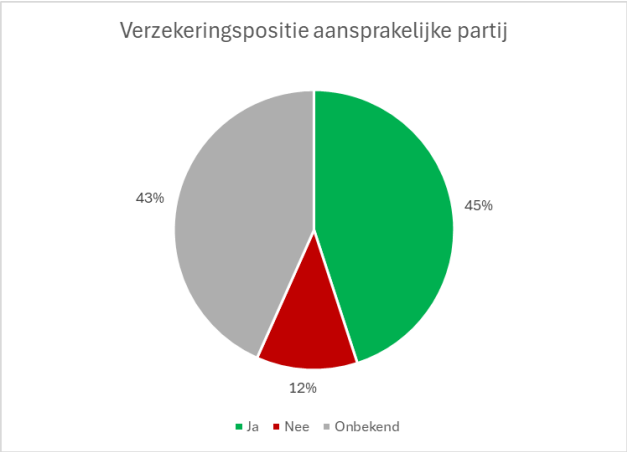
Figuur 12: eigen schuld i.c.m. aansprakelijke partij particulier

Deze bevindingen sluiten aan bij de eerder benoemde hoofdgroepen. Enerzijds zijn er zaken waarin een paard het schadeveroorzakende dier is, het slachtoffer onverplicht of als klant met het dier in contact komt en de aansprakelijke partij veelal een zakelijke partij is. Anderzijds zijn er zaken waarin een hond het schadeveroorzakende dier is, het slachtoffer als voorbijganger met het dier in contact komt en de aansprakelijke partij doorgaans een particulier is.

Omdat meerdere variabelen een rol spelen, kan niet met zekerheid worden vastgesteld of één en zo ja welke variabele doorslaggevend is bij het wel of niet aannemen van eigen schuld. Zoals bij de kenmerken van het slachtoffer al is besproken, is mijn vermoeden echter dat de 'hoedanigheid van het slachtoffer' een belangrijke rol speelt. Meer specifiek omdat dit iets zegt over de mate waarin het slachtoffer het risico op schade heeft aanvaard. Het zou logisch zijn als rechters hieraan waarde hechten bij hun oordeel over eigen schuld, omdat risico de basis vormt voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW.[118]

Voor de variabelen 'hoedanigheid aansprakelijke partij' en 'dier' ligt een verklaring voor het onderscheid in het aannemen van eigen schuld minder voor de hand. Van een zakelijke partij wordt in het aansprakelijkheidsrecht doorgaans juist méér verwacht op het gebied van voorzorgsmaatregelen en verzekeringen.[119] Met dat in het achterhoofd is het niet logisch dat in die gevallen juist vaker eigen schuld wordt aangenomen. Ook het type dier biedt op zichzelf geen logische verklaring voor het onderscheid in hoe vaak eigen schuld wordt aangenomen. Als later de diverse feiten en omstandigheden aan bod komen, zal gekeken worden in hoeverre die resultaten aansluiten bij de theorie dat de mate van risicoaanvaarding in de praktijk een belangrijke invloed heeft op het wel of niet aannemen van eigen schuld (zie 4.3).

[118] HR 7 maart 1980, ECLI:NL:HR:1980:AB7443 (*Stierkalf*).
[119] Daar ligt ook mede de grondslag van art. 6:181 BW, zie: HR 29 januari 2016, ECLI:NL:HR:2016:162, r.o. 3.8 (*Hangmat II*); Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 744 (M.v.A. II, onder 2); Rb. Gelderland 3 november 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:5848, r.o. 4.10.

Figuur 13: verzekeringspositie aansprakelijke partij

Als laatste variabele met betrekking tot de aansprakelijke partij zal nog kort de 'verzekeringspositie aansprakelijke partij' behandeld worden. In veel uitspraken blijft het helaas onduidelijk of de aansprakelijke partij verzekerd is (zie *Figuur 13*). In de gevallen waarin de verzekeringspositie wél duidelijk naar voren komt, blijkt dat de aansprakelijke partij meestal verzekerd is (27 van de 34).

Waarschijnlijk is dit echter geen realistische weergave van alle gecodeerde uitspraken. Tijdens het coderen ontstond de indruk dat de verzekeringspositie van de aansprakelijke partij eerder in een uitspraak naar voren komt als deze partij daadwerkelijk verzekerd is. Vaak is de verzekeraar zelf betrokken in de procedure, maar daarnaast kan de verzekering van de aansprakelijke partij ook aan bod komen bij de billijkheidscorrectie. Komt de verzekeringspositie niet terug in een uitspraak, dan kan daar niet automatisch de conclusie aan worden verbonden dat de aansprakelijke partij niet verzekerd is. Om dat te kunnen stellen, moet in de uitspraak concreet zijn benoemd of moet blijken uit sterke aanwijzingen dat de aansprakelijke partij niet verzekerd is; dit was het geval in slechts 7 uitspraken. De overige gevallen zijn daarom als 'onbekend' gecodeerd, ondanks het feit dat wel het vermoeden bestaat dat er geen verzekeraar in het spel is. Tussen de uitspraken die als 'onbekend' zijn gecodeerd, zitten naar verwachting dus veel onverzekerde aansprakelijke partijen.

4.3 Feiten en omstandigheden relevant bij de causale verdeling

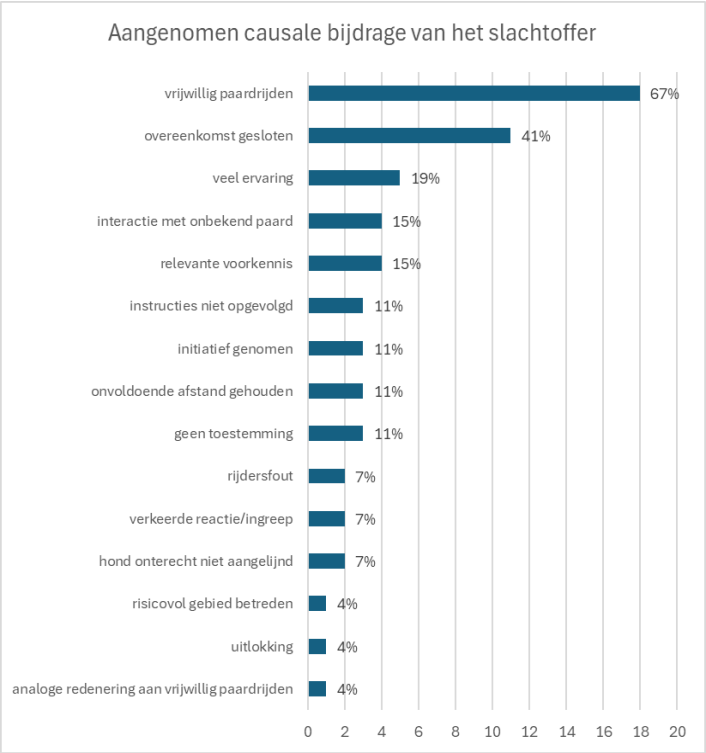
Diverse variabelen zijn inmiddels besproken, waaruit onder meer het vermoeden is ontstaan dat rechters in de praktijk bij het al dan niet aannemen van eigen schuld met name waarde hechten aan de hoedanigheid van het slachtoffer. Dit hangt voornamelijk samen met de wijze waarop het slachtoffer in contact komt met het schadeveroorzakende dier. Dat zegt namelijk iets over de mate waarin het slachtoffer het risico op schade heeft aanvaard.

Om meer inzicht te krijgen in wat rechters daadwerkelijk belangrijk vinden bij de beoordeling van eigen schuld, is gekeken naar diverse feiten en omstandigheden die in de uitspraken worden benoemd bij de causale verdeling. Deze causale verdeling is de eerste stap van art. 6:101 BW en bepaalt dus de verdeling van de vergoedingsplicht tussen partijen voordat eventueel nog een billijkheidscorrectie wordt toegepast.[120] Binnen deze context wordt eerst besproken welke omstandigheden door rechters relevant worden geacht voor het aannemen van eigen schuld. Vervolgens komen de omstandigheden aan bod die wel zijn aangevoerd, maar niet tot het aannemen van eigen schuld hebben geleid. Tot slot worden deze twee variabelen in samenhang geanalyseerd.

De omstandigheid die veruit het vaakst door rechters wordt genoemd als relevant voor het aannemen van eigen schuld is 'vrijwillig paardrijden' (zie *Figuur 14*). Daarnaast komt ook de code 'overeenkomst gesloten' veel voor. Deze twee omstandigheden komen bovendien vaak gezamenlijk in dezelfde uitspraak terug, met name in situaties waarin het slachtoffer deelneemt aan een paardrijles. Dat deze codes frequent voorkomen, sluit aan bij het beeld dat uit de

[120] Kolder 2023, par. 2.

kenmerken van partijen naar voren komt: eigen schuld wordt vaker aangenomen wanneer het slachtoffer vrijwillig het contact opzoekt met een paard.

Figuur 14: aangenomen causale bijdrage van het slachtoffer

Andere codes die regelmatig in de uitspraken voorkomen zijn 'veel ervaring', 'interactie met onbekend paard' en 'relevante voorkennis'. Maar hierbij is er wel sprake van een relatief groot gat met de twee meest voorkomende codes. Zo werd in 5 van de 27 uitspraken waarin eigen schuld werd aangenomen benoemd dat het slachtoffer veel ervaring had met het (type) dier. In 4 van de 27 uitspraken speelde mee dat het slachtoffer de interactie aanging met een onbekend paard. Eveneens kwam in 4 uitspraken terug dat het slachtoffer relevante voorkennis had met betrekking tot het dier.

Deze bevindingen ondersteunen de eerder geformuleerde theorie dat de hoedanigheid van het slachtoffer van invloed is op het aannemen van eigen schuld. Met name de meest voorkomende omstandigheden – 'vrijwillig paardrijden' en 'overeenkomst gesloten' – impliceren dat het slachtoffer bewust en vrijwillig de interactie met het dier heeft opgezocht. De onderliggende redenering lijkt daarbij telkens te zijn dat het slachtoffer in vergaande mate het risico van de interactie met het dier heeft aanvaard. In de uitspraken wordt dan ook regelmatig overwogen dat het slachtoffer weet, dan wel behoort te weten, dat paardrijden een risicovolle activiteit is. Door hier desondanks vrijwillig aan deel te nemen, wordt dit verhoogde risico aanvaard.[121] Als er bovendien een overeenkomst tussen het slachtoffer en de aansprakelijke partij is gesloten, dan versterkt dit het beeld dat het slachtoffer het verhoogde risico bewust heeft aanvaard.[122] Het slachtoffer heeft er dan immers zelfs voor getekend.

Ook de andere vaker voorkomende omstandigheden passen binnen deze lijn. Van een slachtoffer met veel ervaring mag worden verwacht dat hij of zij goed bekend is met de risico's voortvloeiend uit de eigen energie van een dier. Als een ervaren slachtoffer dan toch het contact met een dier aangaat, mag dus verondersteld worden dat deze risico's zijn aanvaard.[123] Door de interactie aan te gaan met een onbekend paard wordt ook een vergroot risico aanvaard. Het slachtoffer is dan namelijk niet op de hoogte van het gedrag of verleden van het dier; dit maakt de interactie nog slechter te voorspellen.[124] Op het eerste gezicht lijkt het wat tegenstrijdig, maar als het slachtoffer juist wel relevante voorkennis heeft, kan dit ook grond zijn om te stellen dat een verhoogd risico is

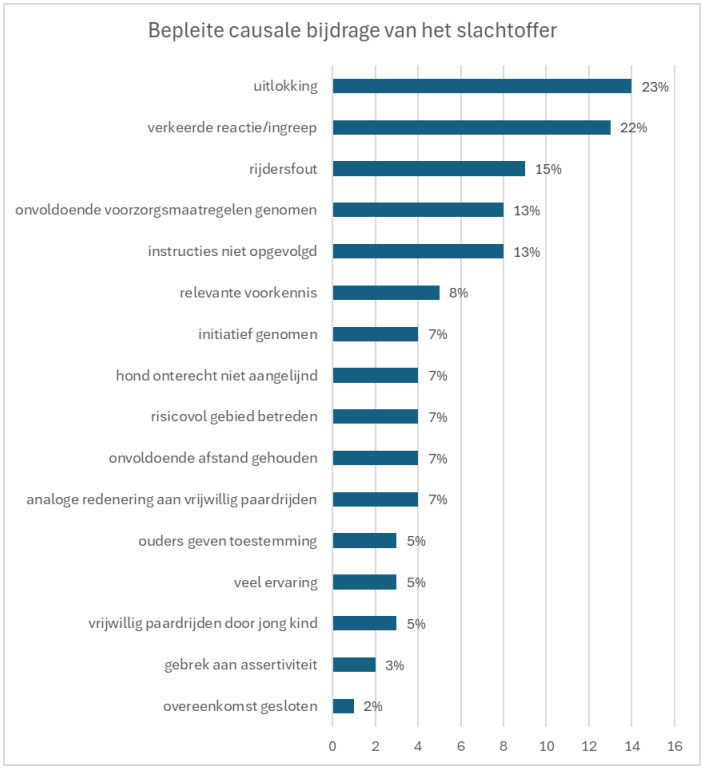
[121] Zie bijvoorbeeld: Rb. Zeeland-West-Brabant 19 februari 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:938, r.o. 5.31.
[122] Zie bijvoorbeeld: Rb. Zeeland-West-Brabant 13 juli 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:4351, r.o. 4.7.
[123] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:5316, r.o. 5.8.
[124] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339, r.o. 4.20.

aanvaard. Bijvoorbeeld als het slachtoffer bekend is met een eerder schadeveroorzakend incident door het betreffende dier.[125]

Naast deze omstandigheden die regelmatig leiden tot het aannemen van eigen schuld, zijn er ook omstandigheden die niet vaak succesvol zijn. Het gaat hierbij onder meer om 'analoge redenering aan vrijwillig paardrijden', 'uitlokking' en 'risicovol gebied betreden'. Deze omstandigheden kwamen elk slechts in één uitspraak terug als grond om eigen schuld aan te nemen. Om deze resultaten goed te kunnen duiden, is het echter belangrijk deze af te zetten tegen de variabele 'bepleite causale bijdrage van het slachtoffer'. Daarmee wordt duidelijk hoe vaak bepaalde omstandigheden überhaupt zijn aangevoerd, ongeacht of zij succesvol waren. Dit schetst een realistischer beeld van hoe effectief, of juist ineffectief, de verschillende argumenten zijn. Een vergelijking tussen beide variabelen zal daarom later in deze paragraaf nog aan bod komen. Eerst worden nu de resultaten besproken ten aanzien van de omstandigheden die niet tot eigen schuld hebben geleid.

Voor de variabele 'bepleite causale bijdrage van het slachtoffer' zijn de feiten en omstandigheden gecodeerd die enkel zijn aangevoerd in de uitspraak. Volgens de rechter waren deze omstandigheden van onvoldoende gewicht om eigen schuld aan de zijde van het slachtoffer te rechtvaardigen. In het bijbehorende staafdiagram wordt weergegeven hoe vaak een bepaalde code voorkomt binnen het totaal van 60 uitspraken (*zie Figuur 15*).

Opmerking verdient dat deze percentages niet direct vergelijkbaar zijn met die van de variabele 'aangenomen causale bijdrage van het slachtoffer' (zie *Figuur 14*). Deze laatste variabele heeft immers alleen betrekking op de 27 uitspraken waarin eigen schuld daadwerkelijk is aangenomen. Daarentegen kunnen argumenten die de rechter niet belangrijk (genoeg) vindt voor het aannemen van eigen schuld, in alle 60 uitspraken voorkomen. Dit verklaart waarom de percentages bij de variabele 'bepleite causale bijdrage van het slachtoffer' lager uitvallen.

Figuur 15: bepleite causale bijdrage van het slachtoffer

De code 'uitlokking' werd het vaakst aangevoerd zonder dat dit leidde tot het aannemen van eigen schuld. In 14 van de 60 uitspraken werd door de aansprakelijke partij zonder succes gesteld dat er sprake was van een vorm van uitlokking. Ook de code 'verkeerde reactie/ingreep' komt maar liefst 13 keer voor.

Andere omstandigheden die de rechter meermaals niet overtuigend genoeg achtte, zijn: 'rijdersfout', 'onvoldoende voorzorgsmaatregelen genomen' en 'instructies niet opgevolgd'.

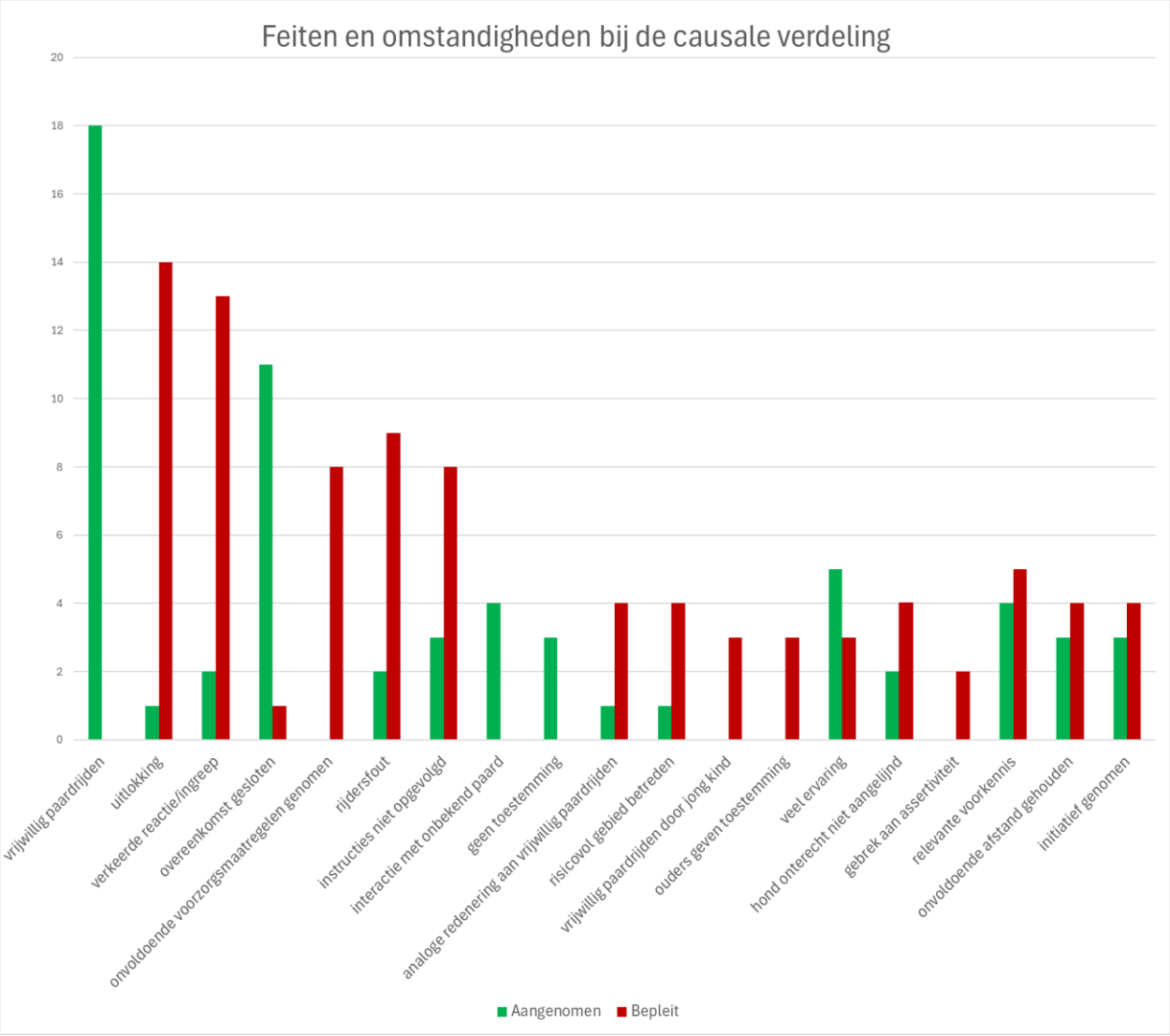
Opvallend is dat de code 'onvoldoende voorzorgsmaatregelen genomen' bij bespreking van de vorige variabele niet aan bod is gekomen. Dit betekent dat het aanvoeren van deze omstandigheid

[125] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 28 maart 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:1498, r.o. 4.16.

in geen enkele zaak heeft bijgedragen aan het aannemen van eigen schuld. Toch is deze omstandigheid wel in 8 van de 60 uitspraken aangevoerd. Andere codes die enkel onsuccesvol bleken, zijn 'vrijwillig paardrijden door een jong kind', 'ouders geven toestemming' en 'gebrek aan assertiviteit'.

Het verschil tussen de beide variabelen wordt duidelijk zichtbaar in het staafdiagram waarin zowel de bepleite als aangenomen omstandigheden zijn opgenomen (zie *Figuur 16*). Is er bij een code uitsluitend een rode staaf weergegeven, dan is de betreffende omstandigheid meermaals bepleit, maar nooit aangenomen. Is er alleen een groene staaf zichtbaar, dan geldt het tegenovergestelde: de omstandigheid heeft telkens bijgedragen aan het oordeel van de rechter om eigen schuld aan te nemen. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij de codes 'vrijwillig paardrijden', 'interactie met onbekend paard' en 'geen toestemming'.

De codes zijn bovendien gerangschikt naar de omvang van het verschil tussen het aantal keren dat een omstandigheid is aangevoerd en het aantal keren dat deze door de rechter is gehonoreerd. Hierdoor is van links naar rechts inzichtelijk welke omstandigheden het meest consistent worden toegepast. Zo blijkt dat met name de codes 'vrijwillig paardrijden', 'uitlokking', 'verkeerde reactie/ingreep' en 'overeenkomst gesloten' een significant verschil laten zien. Dit sluit aan bij de bevindingen na analyse van de afzonderlijke variabelen.

Figuur 16: feiten en omstandigheden bij de causale verdeling

Opvallend is verder dat bij sommige codes het verschil tussen ‘aangenomen’ en ‘bepleit’ minimaal is. Dit geldt bijvoorbeeld voor de code ‘relevante voorkennis’. Hoewel eerder werd benoemd dat deze omstandigheid relatief vaak voorkomt bij het aannemen van eigen schuld, dient dit enigszins genuanceerd te worden. Deze constatering verliest immers aan betekenis wanneer dezelfde omstandigheid vaker zonder succes wordt aangevoerd. Eenzelfde beeld doet zich voor bij de code ‘veel ervaring’. Deze omstandigheid draagt in de meeste gevallen bij aan het aannemen van eigen schuld, maar wordt ook regelmatig zonder succes aangevoerd. In 3 van de 8 uitspraken waarin ‘veel ervaring’ werd bepleit, was dit niet voldoende voor het aannemen van eigen schuld.

Sommige codes laten dus een genuanceerder resultaat zien wanneer de twee variabelen in samenhang worden bekeken. Niettemin blijven de meest opvallende resultaten overeind. De codes ‘vrijwillig paardrijden’ en ‘overeenkomst gesloten’ springen er duidelijk uit als omstandigheden die sterk samenhangen met het aannemen van eigen schuld. Aan de zijde van de bepleite omstandigheden komen er meer codes duidelijk naar voren. Zo zijn de codes ‘uitlokking’ en ‘verkeerde reactie/ingreep’ bijna nooit met succes aangevoerd. Ook de codes ‘onvoldoende voorzorgsmaatregelen’, ‘rijdersfout’ en ‘instructies niet opgevolgd’ dragen in een meerderheid van de gevallen niet bij aan het aannemen van eigen schuld.

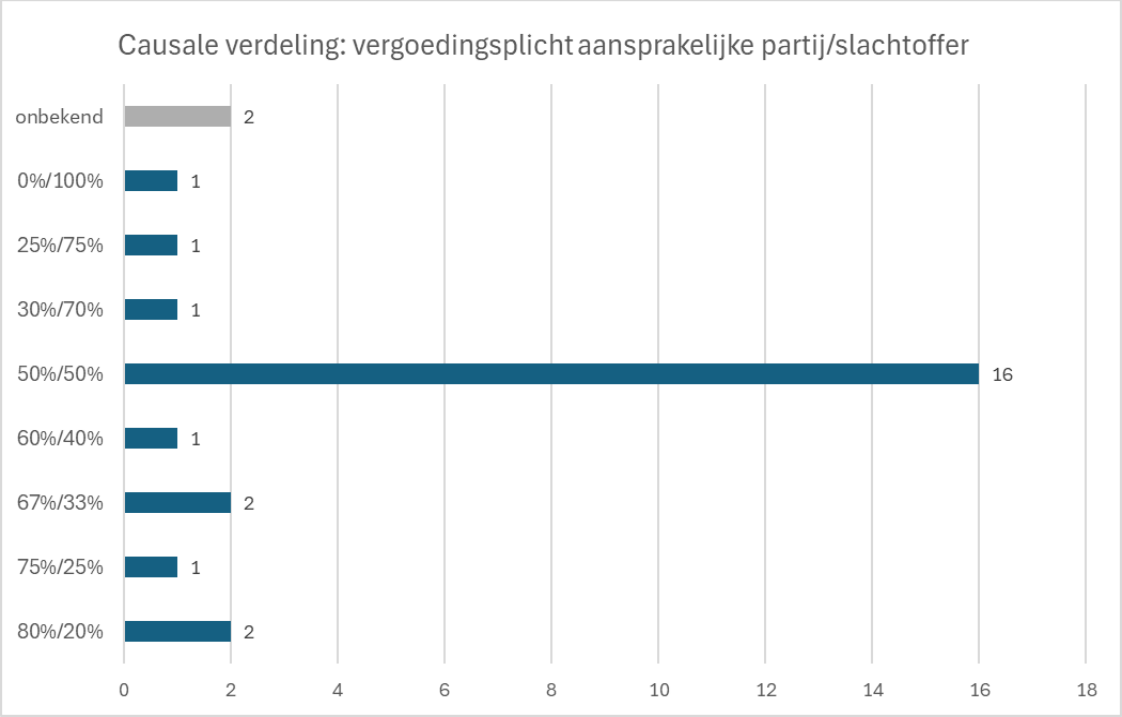
De codes ‘interactie met onbekend paard’ en ‘geen toestemming’ zijn telkens succesvol gebleken als grond voor het aannemen van eigen schuld. Enkele codes die daarentegen nooit succesvol bleken, zijn ‘vrijwillig paardrijden door jong kind’, ‘ouders geven geen toestemming’ en ‘gebrek aan assertiviteit’. Voor al deze omstandigheden geldt echter dat zij in een zeer beperkt aantal uitspraken voorkwamen, waardoor aan het resultaat minder gewicht kan worden toegekend.

In algemene zin valt het overigens op dat er veel spreiding is te zien bij de omstandigheden die tot het oordeel leiden dat een eigen schuldpercentage gepast is. Veel van deze omstandigheden leiden slechts in enkele gevallen tot het aannemen van eigen schuld. Daarnaast worden diezelfde omstandigheden ook nog regelmatig zonder succes bepleit. Hierdoor is het lastig voorspelbaar hoe het aanvoeren van dergelijke omstandigheden in een specifieke situatie uitpakt.

Een belangrijke kanttekening bij deze resultaten is bovendien dat sterke samenhang tussen een omstandigheid en het wel of niet aannemen van eigen schuld geen uitsluitsel geeft over de achterliggende reden daarvoor. Dat de code ‘uitlokking’ bijvoorbeeld zelden bijdraagt aan het aannemen van eigen schuld, kan ook te maken hebben met bewijsperikelen. Codes die juist vaker leiden tot eigen schuld zijn daarentegen juridisch gezien vaak eenvoudiger vast te stellen. Ter illustratie: lijdt een slachtoffer schade doordat deze van een paard is gevallen, dan zal het voor de aansprakelijke partij niet lastig zijn aan te tonen dat het slachtoffer daadwerkelijk op het paard heeft gereden. Bovendien leidt het enkele feit dat het slachtoffer paard heeft gereden dan al tot de conclusie dat extra risico is aanvaard. Om die reden wordt vervolgens een percentage eigen schuld aangenomen.

Voor een aansprakelijke partij zal het daarentegen lastiger zijn te bewijzen dat het slachtoffer op dergelijke wijze heeft gehandeld dat er sprake is van ‘uitlokking’. Niet alleen moet de aansprakelijke partij dan aantonen dat het uitlokkende handelen daadwerkelijk op de wijze zoals gesteld heeft plaatsgevonden, maar ook zal er extra motivering nodig zijn om te bepleiten dat dit handelen dermate ernstig was dat een vermindering van vergoedingsplicht van het slachtoffer gerechtvaardigd is. In de kern is de vraag of er sprake is van ‘uitlokking’ daarmee subjectiever dan de vraag of er sprake is geweest van ‘vrijwillig paardrijden’. Dit ligt vermoedelijk deels ten grondslag aan het aanzienlijke verschil in hoe vaak de desbetreffende omstandigheden bijdragen aan het aannemen van eigen schuld.

Diverse omstandigheden met betrekking tot de causale verdeling zijn hiermee in kaart gebracht en de benodigde kanttekeningen zijn geplaatst. Als op basis van deze omstandigheden eigen schuld wordt aangenomen, kan aanvullend worden gekeken hoe de vergoedingsplicht tussen partijen wordt verdeeld. Dit geeft inzicht in de mate waarin de aangenomen omstandigheden doorwerken in de uiteindelijke schadeverdeling (zie *Figuur 17*)

Figuur 17: causale verdeling – vergoedingsplicht aansprakelijke partij/slachtoffer

Uit de grafiek blijkt dat de vergoedingsplicht in veruit de meeste gevallen gelijk over de partijen wordt verdeeld. In maar liefst 16 van de 27 uitspraken oordeelt de rechter dat een causale verdeling van 50/50 gerechtvaardigd is. Dit is niet verrassend, nu uit de bestudering van de voorgaande variabelen is gebleken dat in de meeste uitspraken het slachtoffer schade opliep na vrijwillig contact met een paard. De code 'vrijwillig paardrijden' komt dan ook het vaakst voor als aangenomen omstandigheid. Daarmee wordt bevestigd dat het in de meeste zaken waarin eigen schuld wordt aangenomen, gaat om een slachtoffer dat vrijwillig is gaan paardrijden. Dat de vergoedingsplicht in dergelijke gevallen meestal op 50/50 uitkomt, sluit aan bij de bevindingen in de literatuur. Daarin wordt namelijk eveneens opgemerkt dat bij vrijwillig paardrijden door het slachtoffer geregeld 50% eigen schuld wordt aangenomen.[126] In deze uitspraken is terug te lezen dat de rechter zo een balans probeert te vinden tussen enerzijds de risicoaansprakelijkheid van de bezitter van het dier en anderzijds de bewuste risicoaanvaarding van het slachtoffer.[127]

Alle andere verdelingen van de vergoedingsplicht komen beduidend minder vaak voor. Kijkend naar het causale aandeel van het slachtoffer komt deze in slechts 3 uitspraken boven de 50% uit. In 6 uitspraken bedraagt het aandeel van het slachtoffer op basis van de causale verdeling minder dan 50%. Over het geheel bezien kan dus worden vastgesteld dat het eigen schuldpercentage van het slachtoffer in de meeste gevallen op 50% of lager door de rechter wordt vastgesteld. Opvallend is dat in een van de zaken het slachtoffer 100% van de schade zelf moest dragen. In die

[126] Kolder 2024b p. 214; Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.6.2. (online, bijgewerkt 16 juni 2023).
[127] Zie bijvoorbeeld: Rb. Arnhem 25 april 2002, ECLI:NL:RBARN:2002:AE2350, r.o. 3.4.

zaak werd aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW dus weliswaar aangenomen, maar vond de rechter de causale bijdrage van het slachtoffer zo groot dat de schade alsnog volledig voor eigen rekening bleef.[128] Dit levert wat spanning op, want zo kan de toepassing van art. 6:101 BW de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW uithollen.

Uit het geheel van de voorgaande bevindingen kan worden geconcludeerd dat in het kader van de causale verdeling met name de volgende omstandigheden voor de rechter van belang zijn voor het aannemen van eigen schuld: i. het feit dat het slachtoffer ervoor kiest vrijwillig paard te rijden en ii. het feit dat het slachtoffer een overeenkomst heeft gesloten met betrekking tot de interactie met het dier. Deze omstandigheden leiden in de praktijk doorgaans tot een gelijkmatige verdeling van de vergoedingsplicht; beide partijen moeten dan 50% van de schade dekken.

Omstandigheden die daarentegen niet snel eigen schuld rechtvaardigen, zijn: i. de stelling dat het slachtoffer de reactie van het dier heeft uitgelokt, ii. de stelling dat het slachtoffer verkeerd heeft gereageerd of ingegrepen, iii. de stelling dat het slachtoffer onvoldoende voorzorgsmaatregelen heeft getroffen, iv. de stelling dat het slachtoffer een rijdersfout heeft begaan en v. de stelling dat het slachtoffer instructies of waarschuwingen in de wind heeft geslagen.

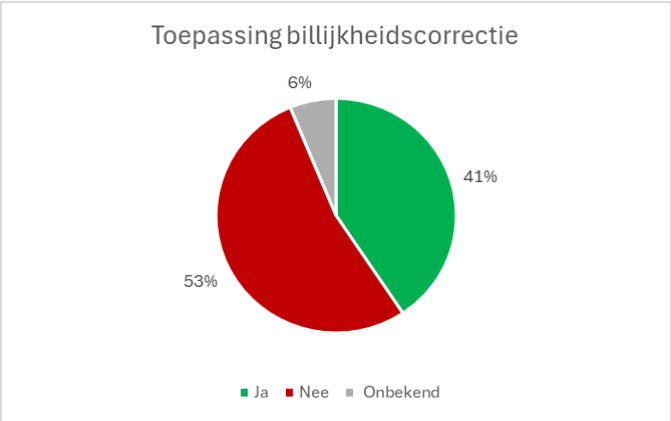
Met deze paragraaf is een beeld ontstaan van de wijze waarop rechters de causale verdeling vaststellen en welke omstandigheden zij daarbij al dan niet van belang achten. De beoordeling van eigen schuld is daarmee echter nog niet afgerond. De billijkheidscorrectie kan de definitieve verdeling van de vergoedingsplicht tussen partijen namelijk nog beïnvloeden. De feiten en omstandigheden die rechters daarbij van belang achten, worden daarom in de volgende paragraaf besproken.

4.4 Feiten en omstandigheden relevant bij de billijkheidscorrectie

Na de vaststelling van de causale verdeling kan de rechter besluiten het percentage eigen schuld bij te stellen aan de hand van de billijkheidscorrectie. Daarbij wordt rekening gehouden met de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten en overige omstandigheden van het geval.[129] In deze paragraaf wordt onderzocht welke feiten en omstandigheden rechters in de praktijk daadwerkelijk relevant achten bij de toepassing van deze correctie. Hiervoor wordt de reeds verzamelde data nader geanalyseerd. Er zal besproken worden hoe vaak en op welke wijze verschillende omstandigheden in de uitspraken terugkomen.

Allereerst wordt besproken in hoeveel gevallen de rechter een billijkheidscorrectie heeft toegepast. Vervolgens wordt gekeken naar hoe hoog die billijkheidscorrectie in de diverse zaken uitvalt. Daarna komen de omstandigheden aan bod die een rol spelen bij het al dan niet toepassen van deze correctie. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen omstandigheden die aanleiding vormen voor toepassing en omstandigheden die juist reden zijn om daarvan af te zien. Ten slotte wordt dieper ingegaan op de afzonderlijke omstandigheden en de wijze waarop deze in de uitspraken naar voren komen.

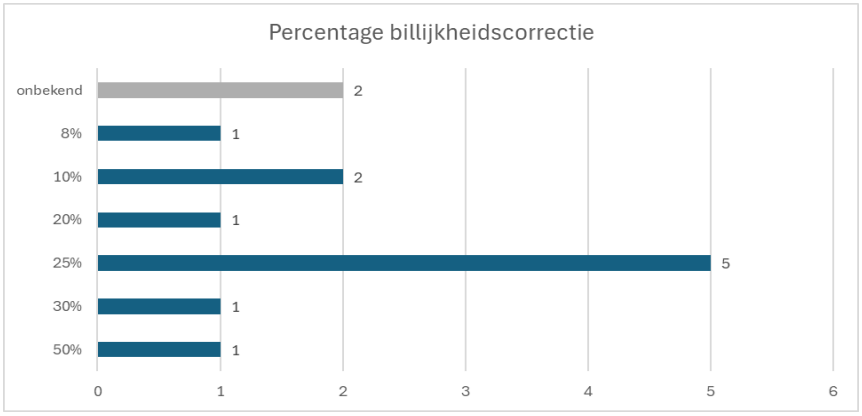
[128] Rb. Amsterdam 31 juli 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:4843, r.o. 4.7.
[129] Kolder 2023, par. 2.

Figuur 18: toepassing billijkheidscorrectie

Uit de variabele 'toepassing billijkheidscorrectie' blijkt dat in de meeste gevallen geen billijkheidscorrectie plaatsvindt (zie *Figuur 18*). In 17 van de 32 uitspraken waarin de billijkheidscorrectie ter sprake komt, ziet de rechter geen aanleiding om de verdeling van de vergoedingsplicht aan te passen. Van de overige 15 uitspraken wordt in 13 gevallen wel een billijkheidscorrectie toegepast. In 2 zaken blijft onduidelijk of de rechter een dergelijke correctie heeft toegepast.

In de gevallen waarin wel een correctie wordt toegepast, varieert de omvang daarvan aanzienlijk (zie *Figuur 19*). Zo wordt in één zaak een billijkheidscorrectie van 8% toegepast, terwijl in een andere zaak een correctie van 50% wordt gehanteerd. In de meeste gevallen ligt het percentage echter ergens in het middensegment; zo wordt in 5 zaken een correctie van 25% toegepast.

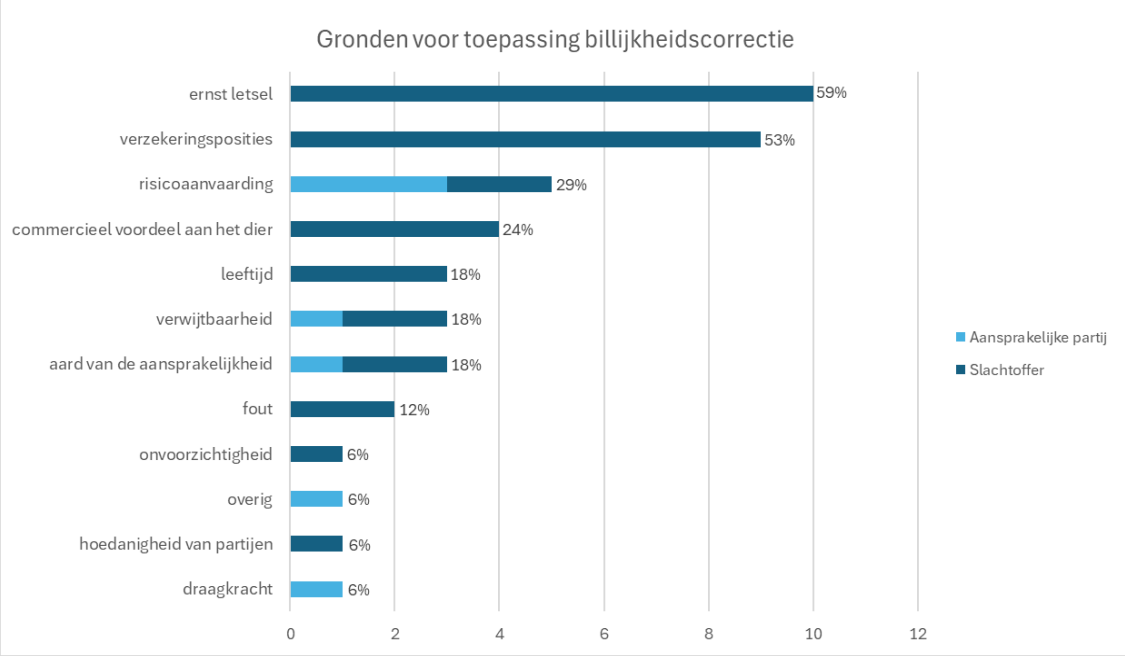

Figuur 19: percentage billijkheidscorrectie

Het is van belang te benadrukken dat de billijkheidscorrectie zowel in het voordeel van de aansprakelijke partij als van het slachtoffer kan uitvallen. Uit de geanalyseerde uitspraken volgt echter dat zij doorgaans ten gunste van het slachtoffer wordt toegepast. In 9 van de 13 zaken waarin een billijkheidscorrectie wordt toegepast, gebeurt dit in het voordeel van het slachtoffer (zie *Bijlage 3*). Bij de bespreking van de gronden voor het al dan niet toepassen van de billijkheidscorrectie lopen deze richtingen door elkaar. Voor het identificeren van de relevante omstandigheden is dit onderscheid namelijk niet doorslaggevend. Wel zal het bij enkele variabelen worden weergegeven als de billijkheidscorrectie ten gunste van de aansprakelijke partij uitvalt. Op deze manier kan waar nodig nuance in de resultaten worden aangebracht.

Dat gezegd hebbende, worden nu de gronden voor toepassing van de billijkheidscorrectie besproken. Het doel hiervan is om beter te begrijpen welke omstandigheden de – tamelijk open geformuleerde – norm van art. 6:101 BW in de praktijk omvat. Daarvoor is in elke uitspraak nauwkeurig gekeken naar de motivering van de rechter met betrekking tot de billijkheidscorrectie. In de meeste van deze uitspraken is daadwerkelijk een billijkheidscorrectie toegepast, maar dat is niet altijd het geval. Ook in uitspraken waarin geen correctie wordt toegepast, kan de rechter omstandigheden benoemen die vóór toepassing pleiten. In die gevallen hebben de argumenten tegen toepassing uiteindelijk simpelweg zwaarder gewogen.

In 17 uitspraken noemt de rechter omstandigheden die pleiten voor een billijkheidscorrectie. In 10 van deze uitspraken komt de code 'ernst letsel' terug; dit is vaker dan bij de andere codes binnen deze variabele (zie *Figuur 20*). Ook de code 'verzekeringsposities' komt veelvuldig voor, namelijk in 9 van de 17 uitspraken. Daarnaast worden de codes 'risicoaanvaarding' en 'commercieel voordeel aan het dier' regelmatig genoemd. Opvallend is dat de code 'risicoaanvaarding' geregeld in het voordeel van de aansprakelijke partij werkt. In 3 gevallen vormt het feit dat het slachtoffer in vergaande mate risico's heeft aanvaard een grond voor toepassing van een billijkheidscorrectie ten gunste van de aansprakelijke partij.

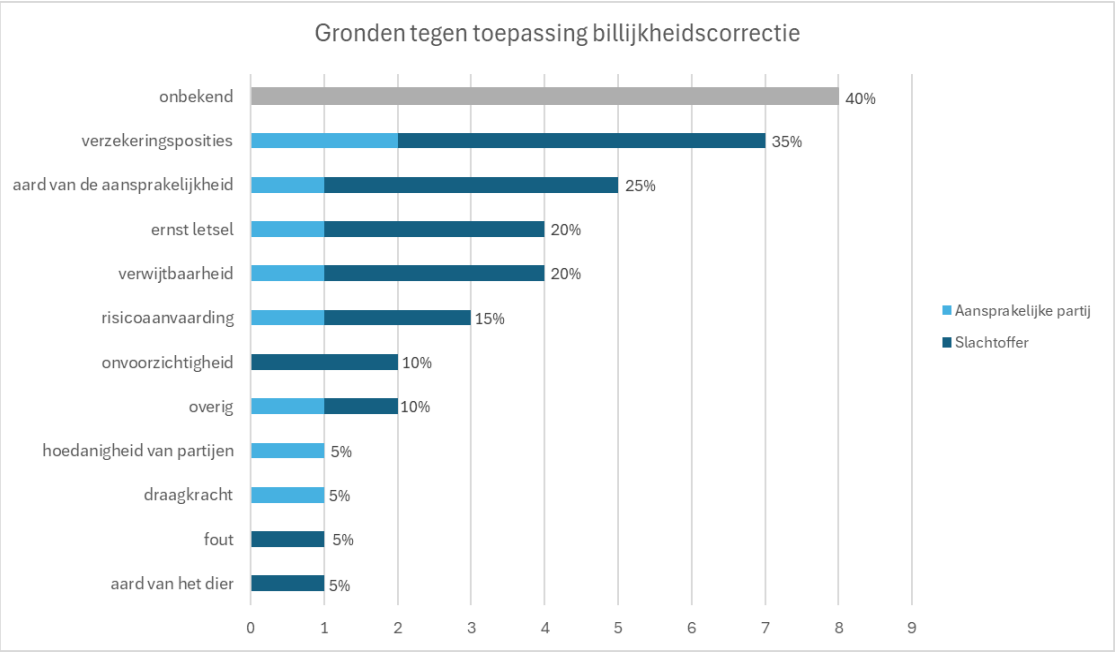
Figuur 20: gronden voor toepassing billijkheidscorrectie

De codes 'draagkracht' en 'hoedanigheid van partijen' komen beide maar in één uitspraak voor. Hetzelfde geldt voor de codes 'onvoorzichtigheid' en 'overig'. Deze omstandigheden lijken dus zelden een rol te spelen in de beoordeling van de rechter. Nadat ook de gronden tegen toepassing van de billijkheidscorrectie zijn besproken, zullen enkele omstandigheden nog afzonderlijk aan bod komen. De zojuist genoemde codes, evenals andere minder frequent voorkomende codes, blijven daarbij buiten beschouwing. Zij komen te weinig voor om op basis van een afzonderlijke analyse zinvolle conclusies te kunnen trekken.

Ook bij de variabele 'gronden tegen toepassing billijkheidscorrectie' is gekeken naar zowel uitspraken waarin wel als waarin geen correctie is toegepast. Indien wel een correctie wordt toegepast, kan de rechter immers alsnog omstandigheden benoemen die tegen toepassing pleiten. Uiteindelijk draait de billijkheidscorrectie namelijk om een afweging van alle relevante omstandigheden.

In totaal zijn er 20 uitspraken waarin gronden worden genoemd voor het niet toepassen van een billijkheidscorrectie. Opvallend is dat rechters relatief vaak geen duidelijke motivering geven voor het achterwege laten van de correctie (zie *Figuur 21*). In 8 zaken, waarin de vergoedingsplicht wel op basis van de causale verdeling is vastgesteld, wordt nauwelijks toegelicht waarom geen correctie plaatsvindt. Vaak volstaat de rechter in deze zaken met de enkele constatering dat daarvoor geen aanleiding bestaat.[130]

[130] Zie bijvoorbeeld: Rb. Noord-Holland 13 januari 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:3978, r.o. 4.16.

Figuur 21: gronden tegen toepassing billijkheidscorrectie

Dat is opmerkelijk, aangezien de billijkheidscorrectie een aanzienlijke invloed kan hebben op de uiteindelijke verdeling van de vergoedingsplicht. Zij vormt een belangrijke tweede stap in de vaststelling van het percentage eigen schuld. Zo benadrukt Kolder dat de billijkheidscorrectie geen uitzondering is, maar een "volwaardig tweede beoordelingsmoment".[131]Een deugdelijke motivering, ook bij het afwijzen van een billijkheidscorrectie, is daarom mijns inziens van belang.

In de overige 12 uitspraken, waarin wél inhoudelijke gronden worden genoemd, komt de code 'verzekeringsposities' het vaakst voor. In 7 van deze zaken vindt de rechter de verzekeringspositie van partijen een relevante omstandigheid om af te zien van een billijkheidscorrectie. Daarnaast wordt in 5 van de 12 uitspraken de 'aard van de aansprakelijkheid' benoemd. Ook de codes 'ernst letsel' en 'verwijtbaarheid' komen met enige regelmaat terug.

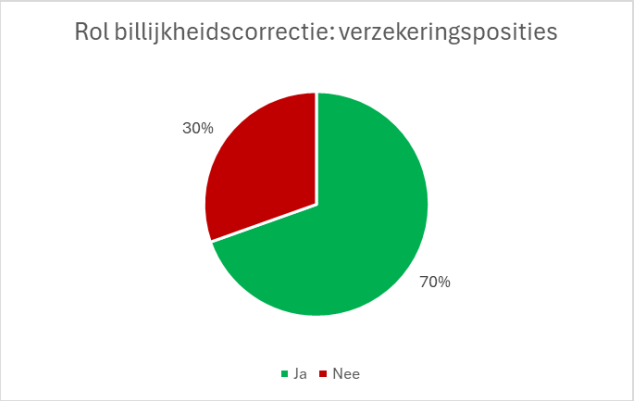
Net als bij de vorige variabele komen de codes 'hoedanigheid van partijen' en 'draagkracht' ook hier weinig voor. Hetzelfde geldt voor de codes 'fout' en 'aard van het dier'. Voor deze omstandigheden geldt daarom wederom dat zij niet afzonderlijk worden besproken in verband met het gebrek aan data.

Wanneer alle omstandigheden in samenhang worden bekeken, ongeacht of zij pleiten vóór of tegen toepassing van de billijkheidscorrectie, blijkt de 'verzekeringspositie van partijen' het vaakst terug te komen. Daarna volgen de 'aard en ernst van het letsel' en de 'ernst en/of mate van verwijtbaarheid van de gemaakte fouten'. Ook de 'aard van de aansprakelijkheid' en 'risicoaanvaarding' worden regelmatig genoemd. Terwijl de variabelen 'commercieel voordeel' en 'leeftijd slachtoffer' slechts in enkele uitspraken aan bod komen.

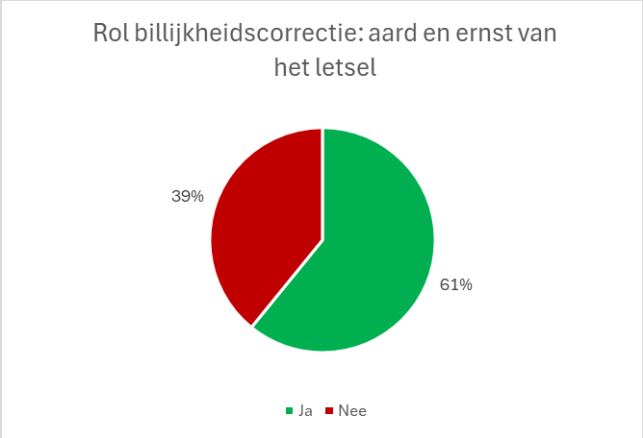
Voor elk van deze omstandigheden zal wat dieper worden ingegaan op de wijze waarop rechters deze betrekken in hun oordeel. Daarmee wordt meer context gegeven aan de gepresenteerde resultaten. Zoals eerder aangegeven, worden enkele omstandigheden buiten beschouwing gelaten, omdat zij zelden in de uitspraken terugkomen ('hoedanigheid partijen', 'draagkracht' en 'overig').

[131] Kolder 2023, par 2. Zie in het bijzonder voetnoot 7 van deze bron. Zie ook: Keirse & Jongeneel 2013/117-118.

Om te beginnen komen in 16 van de 23 uitspraken de verzekeringsposities van partijen over en weer terug (zie *Figuur 22*). Dit komt neer op een ruime meerderheid van 70%. Uit een blik op de ruwe resultaten blijkt dat deze omstandigheid meestal ziet op de situatie waarin de aansprakelijke partij verzekerd is en het slachtoffer niet. Dit leidt regelmatig tot een billijkheidscorrectie ten voordele van het slachtoffer.[132] Wanneer de verzekeringspositie echter wordt gezien als grond om géén billijkheidscorrectie toe te passen, zijn de onderliggende redenen diverser. Zo oordeelt de rechter vaker dat er geen reden is voor correctie als beide partijen wel of juist niet verzekerd zijn.[133] Daarnaast komt het voor dat enkel de aansprakelijke partij is verzekerd, maar dat dit – in samenhang met de andere omstandigheden – onvoldoende wordt geacht om een billijkheidscorrectie ten voordele van het slachtoffer te rechtvaardigen.[134]

Figuur 22: rol billijkheidscorrectie – verzekeringsposities

Figuur 23: rol billijkheidscorrectie – aard en ernst van het letsel

De variabele 'aard en ernst van het letsel' speelt eveneens vaak een rol bij de beoordeling omtrent de billijkheidscorrectie (zie *Figuur 23*). In 14 van de 23 uitspraken benoemt de rechter deze omstandigheid in zijn oordeel. Nadere bestudering van de uitspraken laat zien dat ernstig letsel doorgaans een reden vormt voor toepassing van een billijkheidscorrectie ten voordele van het slachtoffer.[135] In uitzonderlijke gevallen wegen andere omstandigheden echter zwaarder, waardoor van een correctie wordt afgezien.[136] Is het letsel van het slachtoffer minder ernstig, of is de precieze ernst van het letsel nog onbekend, dan zien rechters dit in het algemeen als reden om geen billijkheidscorrectie toe te passen voor het slachtoffer.[137]

---

[132] Zie bijvoorbeeld: Rb. Rotterdam 18 februari 2009, ECLI:NL:RBROT:2009:BH5636, r.o. 5.8; Rb. Zutphen 26 mei 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BM6031, r.o. 5.10; Rb. Gelderland 13 oktober 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:5470, r.o. 4.12; Rb. Gelderland 29 november 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7162, r.o. 2.21; Rb. Midden-Nederland 14 mei 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:2201, r.o. 3.12.

[133] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 3 november 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:5848, r.o. 4.10; Rb. Overijssel 8 juni 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:1742, r.o. 5.30.

[134] Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948, r.o. 4.10.3.

[135] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 13 oktober 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:5470, r.o. 4.12; Hof 's-Hertogenbosch 28 september 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:2947, r.o. 3.6; Rb. Overijssel 8 juni 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:1742, r.o. 5.29; Rb. Zeeland-West-Brabant 19 februari 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:938, r.o. 5.35; Rb. Midden-Nederland 14 mei 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:2201, r.o. 3.12.

[136] Zie bijvoorbeeld: Hof Arnhem 11 januari 2005, ECLI:NL:GHARN:2005:AS2588, r.o. 5.26.

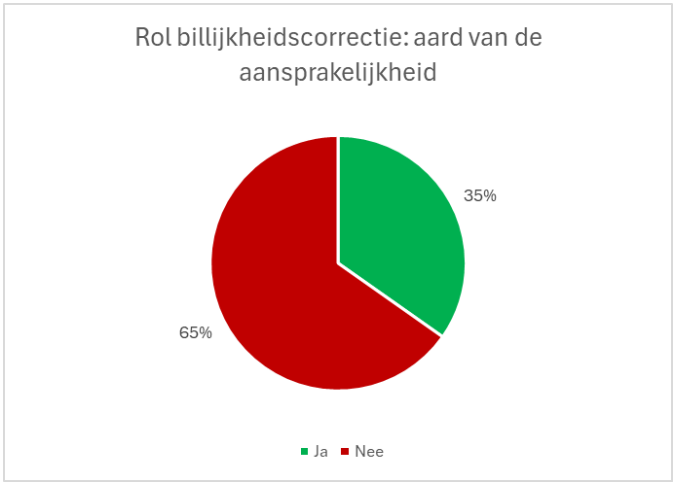
[137] Zie bijvoorbeeld: Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948, r.o. 4.10.2; Rb. Amsterdam 31 juli 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:4843, r.o. 4.8.

De variabele ‘ernst en/of mate van verwijtbaarheid van gemaakte fouten’ komt met een kleine meerderheid in 11 van de 23 uitspraken terug als relevante omstandigheid (zie *Figuur 24*). Belangrijk is dat deze variabele in het kader van dit onderzoek ruim wordt uitgelegd: voor alle uitspraken waarin de rechter in zijn billijkheidsoordeel iets aanmerkt op het gedrag van een der partijen, is ‘ja’ gecodeerd. Het oordeel van de rechter moet in die gevallen in de kern zien op de vraag of een partij anders had kunnen of moeten handelen. Daarvoor kunnen in de uitspraken diverse termen worden gehanteerd. Zo kan de rechter spreken over een ‘fout’, ‘onvoorzichtigheid’ of ‘verwijtbaarheid’ (zie *Bijlage 4*).

Figuur 24: rol billijkheidscorrectie – ernst en/of mate van verwijtbaarheid van gemaakte fouten

Als beide partijen geen verwijt treft, wordt dit vaak aangehaald als grond om geen billijkheidscorrectie (in welke richting dan ook) toe te passen.[138] Wanneer het slachtoffer niks (of weinig) anders had kunnen doen en de aansprakelijke partij wel, dan leidt dit vaak tot een correctie in het voordeel van het slachtoffer.[139] Valt het slachtoffer daarentegen wél iets te verwijten, dan kan dit juist reden zijn om geen billijkheidscorrectie in zijn of haar voordeel toe te passen.[140]

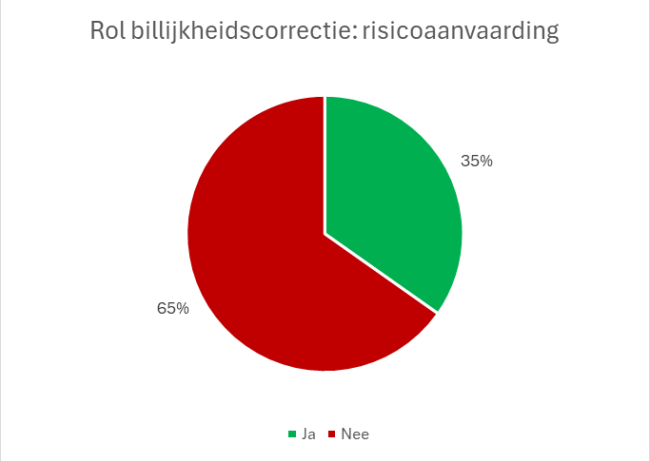

Figuur 25: rol billijkheidscorrectie – aard van de aansprakelijkheid

In 8 van de 23 uitspraken komt de ‘aard van de aansprakelijkheid’ bij de beoordeling omtrent de billijkheid aan bod (zie *Figuur 25*). In bijna alle gevallen wordt het feit dat art. 6:179 BW een risicoaansprakelijkheid betreft, genoemd als reden om geen billijkheidscorrectie toe te passen.[141] De enkele vaststelling van de aansprakelijkheid impliceert dan immers niet dat de aansprakelijke partij schuld heeft aan het ontstaan van het ongeval, zoals bij schuldaansprakelijkheid uiteraard wel het geval is. In één uitspraak wordt het feit dat art. 6:179 BW zijn grondslag vindt in risico, gebruikt om te onderbouwen dat een billijkheidscorrectie voor de aansprakelijke partij gerechtvaardigd is.[142]

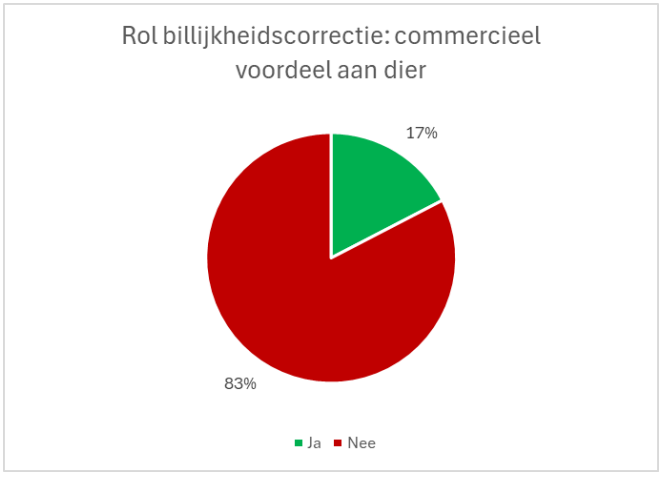
[138] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:5316, r.o. 5.9; Rb. Arnhem 25 april 2002, ECLI:NL:RBARN:2002:AE2350, r.o. 3.4.
[139] Zie bijvoorbeeld: Rb. Zutphen 26 mei 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BM6031, r.o. 5.10; Rb. Gelderland 29 november 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7162, r.o. 2.18.
[140] Zie bijvoorbeeld: Hof Arnhem 11 januari 2005, ECLI:NL:GHARN:2005:AS2588, r.o. 5.26; Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948, r.o. 4.10.1.
[141] Zie bijvoorbeeld: Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948, r.o. 4.10.1; Rb. Midden-Nederland 14 mei 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:2201, r.o. 3.12.
[142] Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339, r.o. 4.24.

Ook de variabele 'risicoaanvaarding' komt in 8 van de 23 uitspraken terug (zie *Figuur 26*). Deze variabele ziet op de situaties waarin de rechter expliciet of impliciet vaststelt dat een van de partijen bewust extra risico heeft aanvaard. Heeft het slachtoffer in grote mate risico's aanvaard, dan wordt dit vaak als grond genoemd voor het toepassen van een billijkheidscorrectie ten gunste van de aansprakelijke partij.[143] Anders is risicoaanvaarding door het slachtoffer op zijn minst een reden om geen billijkheidscorrectie in zijn of haar eigen voordeel toe te passen.[144] Omgekeerd ligt een billijkheidscorrectie ten gunste van het slachtoffer natuurlijk wel meer voor de hand als juist de aansprakelijke partij extra risico heeft aanvaard.[145]

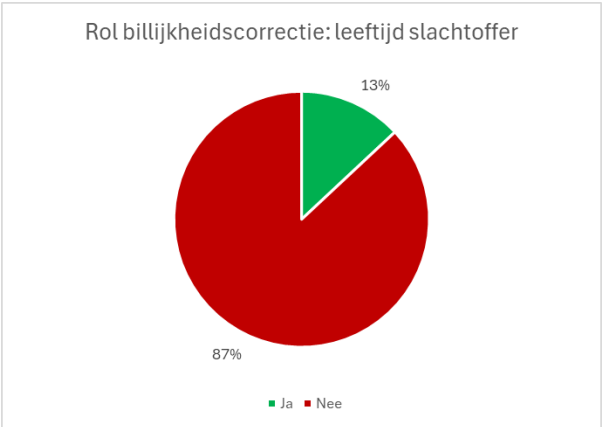
Figuur 26: rol billijkheidscorrectie – risicoaanvaarding

De variabele 'commercieel voordeel aan dier' komt slechts in 4 van de 23 uitspraken voor (zie *Figuur 27*). Maar daarbij moet wel de belangrijke kanttekening worden geplaatst dat er tussen die 23 uitspraken ook zaken kunnen zitten waarin überhaupt geen sprake is van commercieel gebruik. Zo kan de aansprakelijke partij bijvoorbeeld een particulier zijn en het dier privé gebruiken. In dergelijke gevallen is het logisch dat deze omstandigheid geen rol speelt bij de billijkheidscorrectie. In de 4 uitspraken waarin er wél sprake is van commercieel voordeel aan het dier, vormt dit altijd een grond voor toepassing van een billijkheidscorrectie ten gunste van het slachtoffer.

Figuur 27: rol billijkheidscorrectie – commercieel voordeel aan dier

De laatste variabele die afzonderlijk wordt besproken, is de leeftijd van het slachtoffer. In 3 van de 23 uitspraken wordt deze omstandigheid door de rechter betrokken in zijn of haar billijkheidsoordeel (zie *Figuur 28*). Opvallend is dat het in al deze uitspraken gaat om slachtoffers jonger dan 14 jaar. Zoals eerder besproken nemen zij een bijzondere positie in binnen het aansprakelijkheidsrecht. Ook in de resultaten van deze rechtspraakanalyse komt dat naar voren: de

Figuur 28: rol billijkheidscorrectie – leeftijd slachtoffer

[143] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 28 maart 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:1498, r.o. 4.20; Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339 r.o. 4.24.
[144] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 3 november 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:5848, r.o. 4.10.
[145] Hof 's-Hertogenbosch 28 september 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:2947, r.o. 3.6.

jonge leeftijd van het slachtoffer vormt in deze gevallen telkens een grond voor toepassing van billijkheidscorrectie in diens voordeel.

Wel is het opvallend dat in geen enkel ander geval de leeftijd van het slachtoffer als relevante omstandigheid naar voren komt. Hoe jonger het slachtoffer, hoe langer hij of zij met de gevolgen van het ongeval moet leven (als er sprake is van blijvend letsel). Dit geldt toch zeker ook voor jonge slachtoffers die wel 14 of ouder zijn. Mogelijk wegen rechters deze factor (onuitgesproken) mee bij de omstandigheid 'aard en ernst van het letsel'. Daarnaast valt er mijns inziens wat voor te zeggen om het uitgangspunt dat jonge kinderen minder inzicht hebben in gevaar ook te betrekken bij het billijkheidsoordeel wanneer het slachtoffer weliswaar 14 jaar of ouder is, maar nog relatief jong.[146] Dat zou niet moeten betekenen dat in die gevallen geen sprake meer kan zijn van eigen schuld, maar wel dat de leeftijd van het slachtoffer op zijn minst als relevante omstandigheid wordt meegewogen bij de billijkheidscorrectie. Het is echter ook denkbaar dat rechters hiermee wederom rekening houden in het kader van een andere omstandigheid, namelijk de mate van verwijtbaarheid.[147]

De bespreking van de uit de rechtspraakanalyse voortgekomen omstandigheden met betrekking tot de billijkheidscorrectie is hiermee afgerond. Concluderend kan worden gesteld dat een beperkt aantal omstandigheden een terugkerende rol speelt bij het oordeel van de rechter over toepassing van de billijkheidscorrectie. De omstandigheden die het vaakst een rol spelen, zijn de 'verzekeringsposities over en weer', de 'aard en ernst van het letsel' en de 'ernst en/of mate van verwijtbaarheid van gemaakte fouten'. Andere omstandigheden komen minder vaak voor; zo spelen 'de aard van de aansprakelijkheid' en 'risicoaanvaarding' in 35% van de uitspraken een rol. De omstandigheden 'commercieel voordeel aan dier' en 'leeftijd slachtoffer' lijken vooral binnen een specifieke context relevant te zijn. Zo kan het commercieel voordeel alleen aan de orde komen als het dier in een zakelijke of commerciële context wordt gebruikt. De leeftijd van het slachtoffer blijkt alleen aan bod te komen wanneer het slachtoffer jonger dan 14 jaar is.

Inhoudelijke analyse van de afzonderlijke omstandigheden laat zien dat het enkele feit dat bepaalde omstandigheden relatief vaak terugkomen, op zichzelf niet zoveel zegt over de wijze waarop zij in een specifiek geval worden toegepast. Zo kan dezelfde omstandigheid in het ene geval aanleiding geven tot toepassing van een billijkheidscorrectie, terwijl zij in een ander geval juist tegen toepassing daarvan pleit. Het blijft lastig om daar precies de vinger op te leggen: niet één specifieke omstandigheid hoeft doorslaggevend te zijn voor het billijkheidsoordeel, maar juist de samenhang van de verschillende omstandigheden is vaak bepalend.[148] De billijkheidscorrectie is en blijft daarom helaas in sterke mate afhankelijk van de onderlinge samenhang en weging van alle relevante omstandigheden van het geval.

[146] Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 13 oktober 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:5470, r.o. 4.8-4.13; Rb. Gelderland 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:5316, r.o. 5.5, 5.8-5.10.
[147] Keirse & Jongeneel 2013/129.
[148] Keirse & Jongeneel 2013/133.

5. Conclusie

Waar een tafel geen onverwachte trap uitdeelt, kan een dier dat wel. Deze onvoorspelbaarheid, gelegen in de eigen energie van elk dier, vormt de kern van de risicoaansprakelijkheid voor dieren.[149] Een slachtoffer kan zijn of haar schade wellicht verhalen op de bezitter (art. 6:179 BW) of de bedrijfsmatige gebruiker (art. 6:181 BW) van het dier. Maar wanneer het slachtoffer zelf ook een aandeel heeft gehad, dan kan door middel van eigen schuld (art. 6:101 BW) een deel van de schade voor eigen rekening blijven.

De rechtspraak met betrekking tot eigen schuld bij diergerelateerde ongevallen vertoont, net als dieren zelf, wat onvoorspelbare trekjes.[150] De rechter beoordeelt aan de hand van een tweeledige beoordelingsmaatstaf wat de verdeling van de vergoedingsplicht tussen partijen wordt. Eerst vindt een causale verdeling plaats, daarna volgt de billijkheidscorrectie.[151] Omdat alle omstandigheden van het geval daarbij een rol kunnen spelen, biedt dit beoordelingskader weinig houvast. In de literatuur wordt dan ook geconstateerd dat rechters niet altijd even consistent oordelen; dat kan leiden tot rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid. [152]

In dit onderzoek stond daarom de vraag centraal welke feiten en omstandigheden burgerlijke feitenrechters in zaken betreffende risicoaansprakelijkheid voor dieren (art. 6:179 BW) van belang achten bij het aannemen en de mate van eigen schuld (art. 6:101 BW) aan de zijde van het slachtoffer. Ter beantwoording van deze vraag is eerst met behulp van een literatuuronderzoek het juridische kader geschetst, om vervolgens een systematische rechtspraakanalyse uit te voeren.

In het juridisch kader werd aandacht besteed aan de achtergrond en vereisten van art. 6:179 BW. Daarnaast kwam de samenloop tussen de risicoaansprakelijkheid voor dieren en eigen schuld uitgebreid aan bod. Naast het beoordelingskader van art. 6:101 BW is ook uitgelicht hoe een contractuele verhouding tussen partijen de aansprakelijkheid kan beïnvloeden. Ook de speciale positie van kinderen onder de 14 jaar is besproken; uitgangspunt is dat deze groep slachtoffers geen eigen schuld wordt toegekend.[153] Ten slotte kwam in het juridisch kader de open en casuïstische aard van art. 6:101 BW terug. In de literatuur worden om die reden vraagtekens gezet bij de consistentie van uitspraken. Door verschillende auteurs worden wel omstandigheden genoemd die vaker van invloed lijken te zijn bij het billijkheidsoordeel.[154] Maar hoe vaak die omstandigheden in de praktijk daadwerkelijk worden meegewogen, blijft lastig te zeggen.

Om meer grip te krijgen op hoe rechters in de praktijk omgaan met het leerstuk van eigen schuld, is een systematische rechtspraakanalyse uitgevoerd. Daarbij is gebruikgemaakt van de zoekmachine rechtspraak.nl om alle uitspraken over deze materie tussen januari 1992 en oktober 2025 op te sporen. Na een zorgvuldig selectieproces bleven er 60 uitspraken over die relevant werden geacht voor het onderzoek. De diverse feiten en omstandigheden die voorkomen in deze uitspraken zijn met behulp van een uitgebreid codeerproces omgezet in meetbare resultaten.

---

[149] Van Zeben, Du Pon & Olthof (red.), *Parl. Gesch. BW Boek 6* 1981, p. 762 (T.M., onder Ad 2); Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, kern (online, bijgewerkt 1 maart 2024); Asser/Sieburgh 6-IV 2023/248.
[150] Kolder 2024b, p. 214.
[151] Kolder 2023, par. 2; Keirse & Jongeneel 2013/113.
[152] Hartlief 2024, p. 208; Kolder 2023, par. 2; Barendrecht 1997, par. 1; Keirse & Jongeneel 2013/133.
[153] Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*, art. 6:179 BW, aant. 10.3.2.; Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht,* art. 6:179 BW, aant. 7 (online, bijgewerkt 1 maart 2024).
[154] Hartlief 2024, p. 208; Kolder 2023, par. 2; Keirse & Jongeneel 2013/120-133.

Uit deze resultaten blijkt dat twee gevalstypen vaak terugkomen in de geanalyseerde uitspraken: (i) slachtoffers die als voorbijgangers schade lijden door een hond en (ii) slachtoffers die, zonder verplicht te zijn tot interactie, schade lijden door een paard. In dit laatste geval wordt over het algemeen sneller eigen schuld aangenomen. Mijn vermoeden is dat de hoedanigheid van het slachtoffer hierbij van grote invloed is. Hoe het slachtoffer met het dier in contact komt, zegt namelijk iets over de mate waarin het slachtoffer het risico voortvloeiend uit de eigen energie van het dier heeft aanvaard. Dat risico vormt nu precies de kern van aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW.

Met betrekking tot de causale verdeling komen een aantal omstandigheden naar voren die relatief vaak van belang blijken voor het aannemen van eigen schuld. Twee omstandigheden springen er in die zin echt bovenuit: i. als het slachtoffer ervoor kiest vrijwillig paard te rijden en ii. als het slachtoffer een overeenkomst heeft gesloten met betrekking tot de interactie met het dier. Beide omstandigheden sluiten aan bij het beeld dat rechters voornamelijk gewicht toekennen aan omstandigheden die erop wijzen dat het slachtoffer in vergaande mate risico's heeft aanvaard. Omstandigheden waarin het slachtoffer in de kern verkeerd gedrag, een fout en/of onvoorzichtigheid wordt verweten, worden regelmatig door de aansprakelijke partij aangevoerd, maar zijn niet vaak succesvol. Vermoedelijk heeft dat ook te maken met het feit dat deze omstandigheden lastiger te bewijzen zijn.

Naar mijn mening is het terecht dat de mate van risicoaanvaarding een grote rol speelt bij de beoordeling van eigen schuld. Vooral als er sprake is van vrijwillig paardrijden, is de uitkomst van zaken daardoor beter voorspelbaar. Wanneer het slachtoffer besluit vrijwillig paard te rijden, wordt dit inherent beschouwd als het aanvaarden van een groter risico. Valt beide partijen bovendien niks te verwijten, dan is een verdeling van 50/50 het uitgangspunt. Het gaat daarbij wel nadrukkelijk om een uitgangspunt; bijzondere omstandigheden kunnen dus afwijking rechtvaardigen. Op deze manier biedt het 50/50-uitgangspunt bij paardrijdzaken enige houvast, maar blijft er ook genoeg ruimte voor de rechter om, afhankelijk van de omstandigheden, een der partijen wat tegemoet te komen.

In een minderheid van de zaken wordt, na vaststelling van de causale verdeling, door de rechter nog een billijkheidscorrectie toegepast. Een beperkt aantal omstandigheden speelt hierbij een terugkerende rol. Het gaat met name om de verzekeringsposities over en weer, de aard en ernst van het letsel en de ernst en/of mate van verwijtbaarheid van de gemaakte fouten. Deze omstandigheden werden allemaal in circa de helft of meer van de zaken waarin de billijkheidscorrectie aan bod komt genoemd.

Overige omstandigheden die af en toe een rol spelen zijn: de aard van de aansprakelijkheid, de mate van risicoaanvaarding en wie commercieel voordeel geniet van het dier. De leeftijd van het slachtoffer blijkt geen relevante omstandigheid voor het wel of niet toepassen van een billijkheidscorrectie, met uitzondering van de gevallen waarin het slachtoffer jonger is dan 14 jaar. Naar mijn mening is het onwenselijk dat aan deze omstandigheid geen expliciete aandacht wordt besteed bij het billijkheidsoordeel in uitspraken waarin het slachtoffer jong is, maar wel 14 jaar of ouder. Hierdoor ontstaat een harde scheiding in de toepassing van eigen schuld tussen het 13de en 14de levensjaar, terwijl de billijkheidscorrectie juist mogelijkheid biedt om hierin nuance aan te brengen.

Uitgebreidere analyse van de individuele uitspraken laat bovendien zien dat dezelfde omstandigheid per uitspraak anders kan uitpakken. Het is daarom niet vreemd dat Kolder en Hartlief wijzen op inconsistentie binnen de feitenrechtspraak. Tijdens de analyse vielen dan ook

zeker wat tegenstrijdigheden op.[155] Uiteindelijk is het billijkheidsoordeel van de rechter dan ook gebaseerd op alle omstandigheden van het geval. Hierdoor is het lastig om iets te zeggen over de invloed van één specifieke omstandigheid binnen dit geheel. Een bepaalde mate van onvoorspelbaarheid blijft daarom mijns inziens onvermijdelijk als er discussie is over eigen schuld in diergerelateerde ongevallen.

Wel kan met behulp van dit onderzoek iets gezegd worden over hoe vaak bepaalde omstandigheden terugkomen in de motivering van rechters met betrekking tot eigen schuld. Hoe vaker een bepaalde omstandigheid voorkomt, hoe sterker de aanwijzing dat dit een omstandigheid is die rechters over het algemeen van belang achten. Daarmee kan een antwoord geformuleerd worden op de hoofdvraag: Welke feiten en omstandigheden achten de burgerlijke feitenrechters in zaken betreffende risicoaansprakelijkheid voor dieren (art. 6:179 BW) van belang voor het aannemen en de mate van eigen schuld (art. 6:101 BW) aan de zijde van het slachtoffer?

De rechtspraakanalyse laat zien dat rechters bij het aannemen van eigen schuld met name waarde hechten aan de manier waarop het slachtoffer in contact komt met het dier. De concrete omstandigheden die dit weerspiegelen zijn: i) als het slachtoffer vrijwillig paardrijdt ii) als het slachtoffer een overeenkomst heeft gesloten met betrekking tot de interactie met het dier. Voor de mate van eigen schuld zijn de volgende omstandigheden in ieder geval van belang: iii) verzekeringsposities van beide partijen, iv) aard en ernst van het letsel en v) ernst en/of mate van de verwijtbaarheid van de gemaakte fouten. Deze omstandigheden komen het vaakst in de uitspraken terug bij het oordeel van de rechter over de billijkheidscorrectie. Ook de aard van de aansprakelijkheid en risicoaanvaarding spelen in dit kader af en toe een rol. Commercieel voordeel aan het dier en de leeftijd van het slachtoffer spelen enkel een rol binnen een specifieke context. Al deze omstandigheden bieden aanknopingspunten om in de toekomst hopelijk tot een meer voorspelbare toepassing van het leerstuk van eigen schuld in diergerelateerde ongevallen te komen.

[155] Zie bijvoorbeeld m.b.t. de rol van de verzekeringsposities bij het billijkheidsoordeel: Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948, r.o. 4.10.3 in tegenstelling tot Rb. Rotterdam 18 februari 2009, ECLI:NL:RBROT:2009:BH5636, r.o. 5.8; Rb. Zutphen 26 mei 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BM6031, r.o. 5.10; Rb. Gelderland 13 oktober 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:5470, r.o. 4.12; Rb. Gelderland 29 november 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7162, r.o. 2.21; Rb. Midden-Nederland 14 mei 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:2201, r.o. 3.12. Of vergelijk Rb. 's-Gravenhage 5 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY5997, r.o. 5.9 met Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948, r.o. 4.9.

Literatuurlijst

Aantjes, in: *Handboek personenschade*
K. Aantjes, '1072.4 Aansprakelijkheid voor dieren', in: A. Kolder (red.), *Handboek personenschade*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Analbers, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht*
R.J.W. Analbers, commentaar op art. 6:179 BW, in: *Sdu Commentaar Vermogensrecht*, Den Haag: Sdu (online).

Asser/Sieburgh 6-IV 2023
C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel IV. De verbintenis uit de wet*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.

Bauw 2015
E. Bauw, *Onrechtmatige daad: aansprakelijkheid voor zaken (Monografieën BW nr. B47)*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Barendrecht 1997
J. M. Barendrecht, 'Eigen schuld: consistentie en verdelingsmaatstaven', in: W.H. van Boom, C.E.C. Jansen & J.G.A. Linssen (red.), *Tussen 'Alles' en 'Niets' Van toedeling naar verdeling van nadeel*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1997, p. 152-186.

Van 't Ende 2023
M.G.J. van 't Ende, 'De toetsing van wijzigingsbedingen in de Nederlandse feitenrechtspraak. Een kwantitatieve empirische analyse', *RM Themis* 2023/3, p. 152-165.

Hartlief 2024
T. Hartlief, 'Beretrots op het personenschaderecht anno 2024?', *VR* 2024/74, p. 194-209.

Keirse & Jongeneel 2013
A.L.M. Keirse & R.H.C. Jongeneel, *Eigen schuld en mede-aansprakelijkheid* (*Monografieën Privaatrecht nr. 16*), Deventer: Kluwer 2013.

Kolder 2018a
A. Kolder, *Aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige gebruiker. Over de toepassing van art. 6:181 BW (Recht en Praktijk nr. CA18)* (diss. Groningen), Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Kolder 2018b
A. Kolder, 'Kwalitatieve aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 en 181 BW', *VR* 2018/139, p. 358-364.

Kolder 2020
A. Kolder, 'De onberekenbaarheid van art. 6:179 BW', *AV&S* 2020/1, p. 1-3.

Kolder 2023
A. Kolder, 'Meer grip op art. 6:101 BW in personenschadezaken. Over de billijkheid(scorrectie) en de ernst van het letsel", *VR* 2023/31, p. 74-79.

Kolder 2024a
A. Kolder, 'Aansprakelijkheid voor dieren: alertheid geboden', *Adv.bl.* 2024, afl. 2, p. 82-86.

Kolder 2024b
A. Kolder, '35 jaar aansprakelijkheid voor dieren', *VR* 2024/75, p. 210-215.

Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*
A. Kolder & F.T. Oldenhuis, commentaar op art. 6:179 BW, in: C.J.J.M. Stolker (red.), *Groene Serie Onrechtmatige daad*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Kolder & Oldenhuis, in: *GS Onrechtmatige daad*
A. Kolder & F.T. Oldenhuis, commentaar op art. 6:181 BW, in: C.J.J.M. Stolker (red.), *Groene Serie Onrechtmatige daad*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Van der Kooij 2019
D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (Recht en Praktijk nr. CA21) (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Lankhorst, in: *T&C BW*
G.H. Lankhorst, 'Dieren', in: H.B. Krans, C.J.J.M. Stolker & W.L. Valk (red.), *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Lavrijssen 2025
N. Lavrijssen, annotatie bij Hof Arnhem-Leeuwarden 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5304, *JA* 2025/59.

Lindenbergh, in *T&C* BW
S.D. Lindenbergh, 'Eigen schuld', in: H.B. Krans, C.J.J.M. Stolker & W.L. Valk (red.), *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Mol 2024
C.R. Mol, 'Kwalitatieve inhoudsanalyse voor systematisch jurisprudentieonderzoek: ervaringen uit onderzoek naar het recht op kinderparticipatie in de rechtspraak van het EHRM', *NTBR* 2024/36, p. 319-331.

Reehuis & Slob 1990
W.H.M. Reehuis & E.E. Slob (red.), *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Invoering Boeken 3, 5 en 6. Boek 6, Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1990.

Smits 2016
J. Smits, 'Wat is juridische dogmatiek? Over doel en methode van de doctrinaire benadering.' In: M. S. Groenhuijsen, E. H. Hondius, & A. Soeteman (red.), *Recht in Geding II*, Den Haag: Boom Juridisch 2016, p. 27-41.

Tjong Tjin Tai & Verbruggen 2022
E. Tjong Tjin Tai & P. Verbruggen, 'Onderzoeksmethoden in de rechtswetenschap. Over pluraliteit en vernieuwing', *NJB* 2022/2, p. 4-12.

Verbruggen & Wijntjes 2025
P. Verbruggen & L. Wijntjes, 'Methodologische verantwoording van systematische rechtspraakanalyse', *NJB* 2025/143, p. 201-210.

Visser 2019
M. Visser, 'Dieren veroorzaken 60.000 verwondingen per jaar', *Het Parool*, 18 april 2019.

Wolters 2021
P.T.J. Wolters, 'Mogelijkheden en beperkingen bij de kwantitatieve analyse van jurisprudentie voor de bestudering van geldend recht', in: P.W.J. Verbruggen (red.), *Methoden van Systematische*

rechtspraakanalyse. Tussen juridische dogmatiek en data science, Den Haag: Boom Juridisch 2021, p. 47-69.

Woudenberg 2020
P. Woudenberg, '*3140.2.3. Eigen schuld bij de omvang van de schade*', in: A. Kolder (red.), *Handboek personenschade*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Zeben, Du Pon & Olthof 1981
C.J. van Zeben, J.W. du Pon & M.M. Olthof (red.), *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Boek 6, Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1981.

Jurisprudentielijst

- Hoge raad

HR 7 maart 1980, ECLI:NL:HR:1980:AB7443 (*Stierkalf*).

HR 24 februari 1984, ECLI:NL:HR:1984:AG4766, *NJ* 1984/415, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Zeug geel 113, Bardoel/Swinkels, Besmet varken*).

HR 31 mei 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC8927 (*Boon/Prenger*).

HR 8 december 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC0663, *NJ* 1990/778, m.nt. C.J.H. Brunner (*Vrieling/Ruröde, Lars Ruröde*).

HR 23 februari 1990, ECLI:NL:HR:1990:AD1041 (*Gedreven kuddekoe*).

HR 31 mei 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0253, *NJ* 1991/721, m.nt. C.J.H. Brunner (*De Backer/Van Uitregt, Marbeth van Uitregt*).

HR 24 januari 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZC0483, *NJ* 1992/302 (*Kortekaas/Bethlehem*).

HR 28 april 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1717, *NJ* 1995/513 (*Bijenspat I*).

HR 27 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1335 (*Donkers/Scholten*).

HR 25 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7010 (*Bunink/Manege Nieuw Amstelland*).

HR 31 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD7479 (*Manege Nieuw Amstelland II*).

HR 1 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1475 (*Loretta*).

HR 29 januari 2016, ECLI:NL:HR:2016:162 (*Hangmat II*).

- Gerechtshoven

Hof Arnhem 11 januari 2005, ECLI:NL:GHARN:2005:AS2588.

Hof 's-Gravenhage 16 mei 2007, ECLI:NL:GHSGR:2007:824.

Hof 's-Hertogenbosch 9 maart 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BL7133.

Hof Arnhem-Leeuwarden 15 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5670 (*Paardrijles*).

Hof Arnhem-Leeuwarden 25 juli 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:6623.

Hof ’s-Hertogenbosch 28 september 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:2947.

Hof Arnhem-Leeuwarden 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5304.

- Rechtbanken

Rb. Arnhem 25 april 2002, ECLI:NL:RBARN:2002:AE2350.

Rb. Maastricht 20 december 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AZ5038.

Rb. Rotterdam 18 februari 2009, ECLI:NL:RBROT:2009:BH5636.

Rb. Groningen 19 september 2009, ECLI:NL:RBGRO:2009:BM3670.

Rb. ’s-Gravenhage 5 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY5997.

Rb. Gelderland 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:5316.

Rb. Zeeland-West-Brabant 13 juli 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:4351.

Rb. Gelderland 13 oktober 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:5470.

Rb. Gelderland 29 november 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7162.

Rb. Gelderland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:2220.

Rb. Gelderland 31 maart 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1562.

Rb. Overijssel 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:3261.

Rb. Gelderland 3 november 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:5848.

Rb. Gelderland 28 maart 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:1498.

Rb. Overijssel 8 juni 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:1742.

Rb. Gelderland 22 juni 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:3339.

Rb. Limburg 5 juli 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:3948.

Rb. Amsterdam 31 juli 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:4843.

Rb. Rotterdam 19 december 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:12924.

Rb. Zeeland-West-Brabant 19 februari 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:938.

Rb. Midden-Nederland 14 mei 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:2201.

Rb. Oost-Brabant 25 juni 2025, ECLI:NL:RBOBR:2025:3500.

Toelichting bijlagen

- Bijlage 1 – Zoekresultaten

In deze bijlage is terug te vinden welke zoektermen zijn ingevoerd op rechtspraak.nl en welke ECLI-nummers daaruit voortkwamen. Ook is dit bestand gebruikt voor het checken op dubbele uitspraken en hierin staan de groene/rode markeringen die aanduiden welke uitspraken door de inhoudscontrole zijn gekomen.

De cijfers in het document geven aan op welke positie de uitspraak op rechtspraak.nl als zoekresultaat verschijnt bij de gebruikte zoekterm. Zo betekent “2” achter ECLI:NL:RBOBR:2025:350 dat deze uitspraak als tweede zoekresultaat verscheen bij de gebruikte zoekopdracht, zoals vermeld in de bovenste rij. Indien achter een uitspraak geen getal is vermeld, betekent dit dat de uitspraak bij de gebruikte combinatie van zoektermen niet in de zoekresultaten voorkwam. Deze weergave is overigens enkel gebruikt uit praktische overwegingen en heeft verder inhoudelijk geen relevante betekenis.

- Bijlage 2 – Filteren

In Bijlage 2 staan de toegepaste filters vermeld. Daarnaast is weergegeven hoeveel zoekresultaten elke combinatie van zoektermen heeft opgeleverd. Ook staat er een tabel met elke uitspraak die niet door de inhoudscontrole is gekomen en een korte omschrijving waarom deze is afgevallen.

- Bijlage 3 – Codering

In dit document staan de 60 uitspraken die gebruikt zijn bij de rechtspraakanalyse en de variabelen waarop deze gecheckt zijn. Per uitspraak is te zien welke codes hierop van toepassing zijn (blad 1). Daarnaast zijn alle afzonderlijke tabellen en diagrammen hier weergegeven (blad 2, 3, 4 en 5).

- Bijlage 4 – Codeboek

In deze bijlage staat nader toegelicht op welke variabelen elke uitspraak is gecheckt. Ook is de betekenis van deze variabelen en de betekenis van elke codeereenheid nader toegelicht. Met behulp van het codeboek wordt dus duidelijk waar alle codes, genoteerd in Bijlage 3, voor staan.